

1572.

KYLÄ MENNEIDEN KESIEN SYMBOLINA

Kesäasukas kohtaa paikallisyhteisön muistojen ja nykyisyyden kautta

Katri Pyysalo

Pro gradu -tutkielma
Jyväskylän yliopiston
etnologian laitoksessa
Kevät 1999

Työn nimi

Kylä menneiden kesien symbolina

- kesäasukas kohtaa paikallisyhteisön muistojen ja nykyisyyden kautta

Oppiaine Etnologia

Työn laji Pro gradu -tutkielma

Aika Kevät 1999

Sivumäärä 96 sivua

Tiivistelmä

Kesäasuminen Suomessa on ollut alkuvaiheissaan 1800-luvulla porvariston ja varakkaan väestön huvia. Kookkaita huviloita rakennettiin tai hankittiin maatila kesäpaikaksi. Toisen maailmansodan jälkeen kesähuvilanomistus alkoi olla kaikkien yhteiskunnan ryhmien tavoitettavissa. Ajanjaksoa pidetään kesämökkien aikakautena. Tultaessa 1980-luvulle vaatimattomat mökit eivät enää riittäneet, vaan kesäpaikkaan haluttiin mukavuuksia ja tilaa. Mökit ovat muodostuneet monille toiseksi asunnoksi, jossa käydään ympäri vuoden. Muutos kesäasumisessa ei ole kuitenkaan niin merkittävä kuin usein annetaan ymmärtää. Huvilalla vietetyn ajan runsaus ei ole uutta, vaan yhtä lailla 1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla kesähuvilalla asuttiin koko kesä. Myös ajankäyttö on koostunut samankaltaisista elementeistä kaikkina huvilakulttuurin aikoina johtuen muuttumattomista ihanteista. Romanttinen suhde luontoon ja kulttuurimaisemaan on vallinnut aina.

Työssäni tarkastelen kesäasukkaiden ja paikallisväestön kohtaamista Jauhialan kylässä. Pohdin kesäasukkaiden paikalliskäsitystä muistojen kautta. Kesäasutustutkimuksissa huvilakulttuuria tarkastellaan yleensä ympäröivistä yhteisöistään irrallisena ilmiönä. Kesäasukkaiden yhteys paikallisväestöön on kuitenkin ollut niin vahva, että tutkielmassani kahden ryhmän irrottaminen toisistaan ei olisi ollut mahdollista. Pikemminkin huvilakulttuuri on kiinteä osa maalaiskylää. Keskeisenä aineistona on kesällä 1997 tekemäni haastattelut. Haastateltavat ovat kylän pitkäaikaisia kesäasukkaita, joista suuri osa on viettänyt Jauhialassa kesänsä lapsuudestaan saakka. Muistaminen ja muistot osoittautuivat haastateltujen perusteella tärkeiksi paikalliskäsitysten rakentajiksi.

Pitkäaikaiset kesäasukkaat kokevat kylän yhä samanlaisena kuin menneinä vuosinaan, koska kyläympäristöön ja sen ihmisiin on kiinnittynyt lapsuuden muistoja ja kokemuksia kylästä. Keskeiseksi yhteisöllisyyden avainsymboliksi työssäni muodostuu kylässä vietettävä kesäjuhla. Juhla on järjestetty lähes joka kesä samassa paikassa ja samaan aikaan ainakin vuodesta 1913 asti. Tapahtuma on pitkäaikaisille kesäasukkaille tärkeä paikallisväestön ja muiden kesäasukkaiden kohtaamispaikka. Erityisesti kylän vanha kesäasukassuku pitää juhlaa keskeisenä kanssakäymistilaisuutena. Tapahtuma on rituaali, joka toistuu samanlaisena vuosikymmenestä toiseen ja joka kokoaa yhteen tietyt ihmiset. Rituaali avautuu välle, joka on muistaa kylän aktiivisena yhteisönä. Jauhialan toiminnallisen yhteisyyden aika ulottuu kesäasukkaiden muistoissa 1960-luvulle. Toisaalta juhlassa on läsnä myös nuorempaa väkeä, joka ei muista "kulta-aikaa", mutta jolle aika on tuttu kollektiivtraditioksi kiteytyneiden vanhojen muistojen kautta. Kesäjuhlassa elää hetken muutoin reaalityodellisuudelta kadonnut kylä. Juhla symboloi jatkuvuutta ja yhteisöllisyyttä.

Asiasanat huvilat, kesäasuminen, muistot, nostalgia, paikallisyhteisö, rituaali

Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto, etnologian laitos

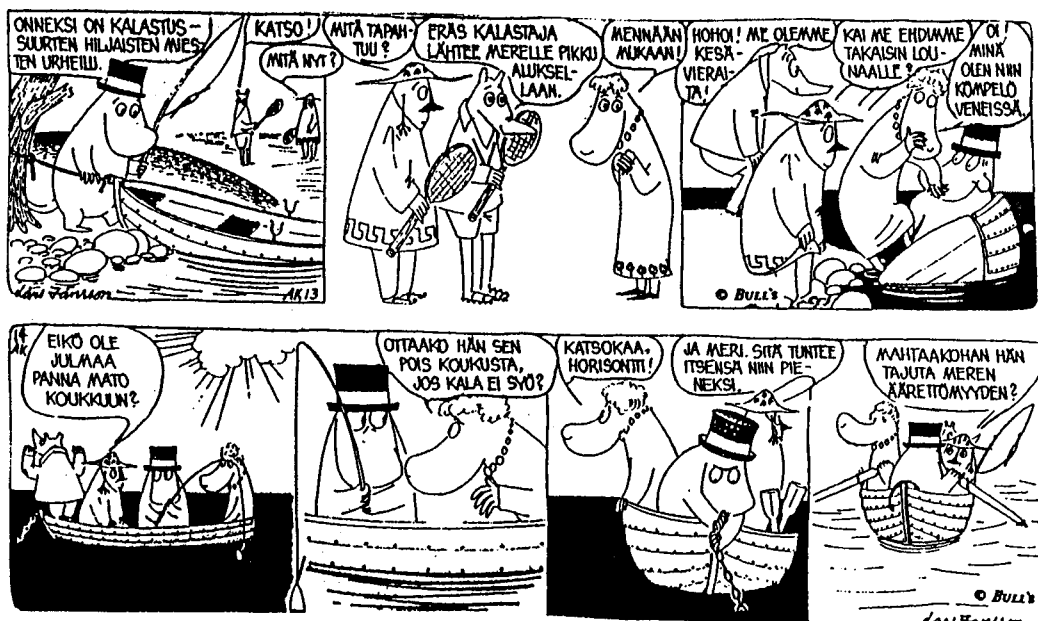
KANSA

- - Tauotta, hikiesti, köyhyydessä, työ jatkui, se kuului kuin pajan kalkutus kun huvilat jo olivat vaipuneet lepoon. Kun kesä päättyi, väki jatkoi eloaan itsepäisesti, sitkeästi, pureutuen sarkoihinsa ja mökkeihinsä. Kuin karhut pesäänsä. Seuraavana kesänä he olivat jälleen siellä, paitsi joku vanha, joka oli peitetty multiin, tai joku joka oli yskinyt itsensä kuoliaaksi. Kun he vanhenivat, oli kuin aika itse olisi leikellyt heidän kasvojaan ristiin rastiin, jättäen syviä haavoja.

KUVA, POISSA

Kuva kertoo, että joku on elänyt, istunut noin, puettuna jäykkään kaulukseen keskellä kesää, pullojen ja lasien keskellä. Kuva imaisee meidät maailmaan jonka koemme menettäneemme. Emme olleet edes syntyneet silloin. Se mikä nyt on epätodellista, oli todellista silloin. Ihmiset, vaatteet, esineet, huonekalut, huoneet, kaikki on poissa. Maiseman osia on vielä jäljellä. Puut, jotka olivat pieniä, ovat nyt pitkiä, valtavin latvuksin. Näet asoita, jotka ovat poissa, näet tuskaisen tarkasti yksityiskohtia, jotka ovat kerran eläneet. Ja kuva sinusta, kesämökin portailla, lasten ympäröimänä, kuka katsookaan sitä, ehkä hymyillen, päätään ravistaen, niille jotka ovat poissa tai kaivaten kaivaten takaisin? Kuva kertoo, että jotain on ainaiseksi poissa, että se voi edelleen elää tässä, vanhassa kuvassa.

Bo Carpelan valokuvateoksessa Suvihuvi-Sommarnöje

Lars Jansson, Muumipeikko -sarjakuva Nipsun kylpylä

SISÄLLYS

1. ALUKSI: KOHTI HUVILA-ASUKKAIDEN KESÄÄ	3
2. KYLÄLÄISTEN JA HUVILAVÄEN KESÄJUHLA	5
Kesäjuhla 20.7. 1997.....	5
Kesäjuhlasta kesäjuhlaan.....	7
Kiusallisia tapauksia ja kamalia muistoja.....	9
Nostalginen perinnejuhla sulkeutuu.....	11
3. TUTKIMUKSEN KOHDE	15
Huvilakulttuuritutkimusta ja -kirjallisuutta.....	15
Tutkimuksen käsitteitä.....	17
Aineisto.....	20
Tutkittava kylä.....	23
4. HUVILALLA	25
Kesäasumisen vaiheet Jauhialassa.....	25
Erilaiset kesäasukkaat.....	31
"Kyllähä kesäasukkaat elivät omaa elämäänsä".....	35
5. KESÄASUKAS KOHTAA KYLÄN	43
Kohtaamisia.....	43
"Tietenkin oli jonkinlainen jako".....	50
Romantisoituja, konservatiivisia ja unohtuneita kyläläisiä.....	54
Kylä ja kesä - nostalgiaan upotetut?.....	60

6. KESÄASUKAS PAIKALLISTUU.....	64
"Kesäelämä on täällä".....	64
Muistot kiinnittävät paikkaan.....	68
Paikallistunne aktivoituu.....	71
Yhteisöllisyys - tunnetta ja toimintaakin.....	76
"Olimme saman kylän väkeä kuten nytkin".....	80
7. VANHA KYLÄ ELÄÄ KESÄJUHLASSA.....	85
LÄHTEET.....	91

KARTTALIITE

1. KOHTI HUVILA-ASUKKAIDEN KESÄÄ

Tutkielman aiheeseen ovat minua olleet johdattamassa omat muistoni ja kokemukseni kotikyläni Jauhialan kesäasukkaista. Kesävieraiden saapuminen kylän mökeille on ollut minulle merkki kesän alkamisesta. Heidän saapumisensa oli lapsena siksikin tärkeää, että kylään tuli lisää ikäisiäni lapsia leikkitovereiksi. Kesävieraiden elämässä oli piirteitä, jotka hieman mietityttivät. Ihmettelin, mihin he menivät talveksi ja miksi he eivät voineet asua kylässä jokaisena vuodenaikana. Talvisin heidän asuntonsa olivat pimeinä, kylminä ja tyhjillään. Joskus joulun aikaan saattoi valo kajastaa jonkun huvilan ikkunasta. Kesäasunnot olivat salaperäisiä rakennuksia, koska ne elivät yleensä vain kesäisin. Niihin ei silloinkaan usein päässyt käymään. Huvilavierailulla ollessamme oleskelimme yleensä ulkona verannalla tai pihalla - olihan kesä. Kirkkaisiin kesäpäiviin verrattuna huvilat olivat sisältä viileitä ja hämäriä. Minulle tutuimmaksi kesäpaikaksi muodostui Varismäki, joka oli aivan lähellä kotiani, keskellä kylää. Mieleeni on jäänyt sieltä eteisen hirsiseinät ja seinillä olleet vanhat potrettivalokuvat. Huvilassa oli vanha puun tuoksu. Lisäksi muistan Varismäen tuvasta kuuluneen usein poikkihuilun soittoa, kun perheen isä harjoitteli. Etenkin vanhoissa huviloissa oli lumous, joka johtui niiden vieraudesta ja talviunesta.

Vaikka huvilat tai mökit elivät vain kesäisin, olivat ne silti osa kylää kaiken vuotta. Samoin niiden asukkaat ovat kuuluneet kylän elämään, vaikka ovatkin lähinnä kesäisiä kävijöitä. Muistellessaan Jauhialan menneitä vaiheita vanhojen kyläläisten muistoihin liittyvät usein kokemukset kylän herrasväestä, jota kesäasukkaatkin olivat. Vaikutelmieni mukaan huvilaväkeä pidetään ainakin nykyisin vanhojen kyläläisten keskuudessa kylään kuuluvana erityispiirteenä eikä niinkään kylästä irrallisena ilmiönä. Kesäasukkaiden ja kyläläisten välillä on kuitenkin etäisyys, joka on ilmennyt keskinäisessä kanssakäymisessä vielä omien muistojenikin mukaan. He olivat lähellä ja kuitenkin kaukana. Vain silloin tällöin pääsin kurkistamaan huvilaelämään. Huvila-asukkaat kuuluivat samaan kylään, mutta heitä oli vaikeampi kohdata kuin vakinaisia kyläläisiä.

Kyläläisten käsityksiä kesäasukkaista symboloi erään kyläläisen minulle kertoma lapsuusmuisto. Mies kertoi, kuinka 1920-luvulla luultavasti Pariisin olympialaisten aikaan, hän ja pari muuta pikkupoikaa viettivät aikaansa aurinkoisilla kallioilla pienen Ukkorannanlahden rannalla Jauhialassa. Vastapäisellä rannalla, vain viitisenkymmenen metrin päässä oli kesähuvila. Kylässä ei tuolloin juurikaan ollut radioita, mutta "edistyksellinen" huvila-asukas kuunteli huvilallaan urheilukilpailujen kulkua omasta radiostaan. Havaitessaan rantakalliolle saapuneet uteliaat kylän pojat, lomaileva kaupunkilaisopettaja oli vääntänyt radion äänen niin kovalle, että pojatkin kuulivat mitä olympiakisoissa tapahtui. Etäisyys - niin veden luoma fyysinen etäisyys kuin sosiaalinenkin etäisyys - häipyi.

Tutkittavaan kylään kesäasutus on kuulunut jo yli sadan vuoden ajan. Monet kesäasukkaista ovat viettäneet jo lapsuutensa kesät Jauhialassa. He ovat huviloillaan yhä suuren osan kesäajasta ja joskus muinakin vuodenaikoina. Kesäasukkaat ovat kylässä läsnä, mutta silti heihin on kuulunut etäisyyden vaikutelma. He ovat kuuluneet kylän kesäelämään, ja kuitenkin kyläläisten suhtautumisessa heitä kohtaan on ollut varovaisuutta. Etäisyys ja läheisyys nousevat kylän kesäasukkaiden pohdinnassa keskeisiksi teemoiksi. Tutkielmassani tarkastelen Jauhialan pitkäaikaisten kesäasukkaiden suhdetta ennen kaikkea kyläyhteisöön. Mikä kyläyhteisön merkitys on ollut kesäasukkaan paikassa ja ajassa? Mikä ja millainen on kesäasukkaan paikallisyhteisö? Miten kesämuistot ja nostalgia vaikuttavat nykyiseen oleskeluun kesäpaikassa? Kesään liittyvät muistot ja tunnepitoinen suhtautuminen. Menneisyys on tavoittamattomissa, mutta onko kesäasukkailla halua ja keinoja saada se lähemmäs nykyisyyttä?

Tutkielma avautuu ja sulkeutuu kesäjuhlan kautta. Kuvaamani juhla on paikallisyhteisön perinteinen kesäinen tapahtuma, jossa paikalliset ja kesävieraat voivat kohdata toisiaan. Juhlassa on näkyvissä etäisyyden ja läheisyyden niin sosiaaliset, paikalliset kuin ajallisetkin ulottuvuudet. Olen valinnut tapahtuman keskeiseksi avainsymboliksi tutkielmassani, koska siinä on läsnä niin kesäasutus kuin paikallisyhteisökin. Avainsymboliksi kesäjuhlan tekee sen keskeinen asema ja yleisyys kylästä puhuttaessa (Ortner 1973, 1339) Juhla on toistuva rituaali, josta on hahmotettavissa kylä. Mutta millainen kesäjuhlan kylä on?

2. "SE OLI SITÄ YHTEISTÄ" -KYLÄLÄISTEN JA HUVILAVÄEN KESÄJUHLA

Kesäjuhla 20.7. 1997

Jauhialan kylässä vuosittain järjestettävä kesäjuhla pidetään jälleen tuttuna ajankohtana sunnuntai-iltana heinäkuun lopussa. Juhla on Jauhialan raittiusyhdistys Tähtä II:n tilaisuus, jossa on totuttu näkemään myös Jauhialan kesäasukkaita. Helteinen päivä on muuttunut lempeäksi illaksi. Juhlapaikkana on ollut vuosikymmenestä toiseen Pikku-Punkaharju -niminen aukio. Vieraan on juhlapaikalle vaikea löytää, sillä vaikkakin paikka on osa ydinkylää niin sen löytämistä vaikeuttaa sijainti metsikön keskellä. Pikku-Punkaharju on metsäaukio harjun laella, joka ei näy maantielle. Se on hiljainen alue, jonne johtaa kapeahko metsätie, joka oli ennen maantien tuloa kylään paljon käytössä. Tasaisen aukion laidalla olevalta harjun kukkulalta aukeaa avara näkymä Saimaalle saarineen ja auringonlaskuineen.

Saapuessani juhlapaikalle torvisoittokunta on jo asettumassa esiintymispaikalleen juhla-aukion kruunaavan kukkulan laelle. Keski-ikäisistä ja vanhemmista miehistä koostuva torvisekstetti on tilattu esiintymään Lappeenrannasta. Kukkulan alapuolelle varsinaiselle juhla-aukiolle on tuotu penkkirivistöt yleisöä varten. Torvisoittokunta jää yleisön selkäpuolelle, sillä penkkirivistöjen edessä on muun ohjelman esityspaikka. Esitykset pidetään lähellä yleisöä, ilman esiintyjä varten rakennettua esiintymislavaa tai katoksia. Esiintymislavana on sammaleinen tasainen metsämaa, joka on valmisteltu estradiksi haravoimalla puista tippuneet oksat ja kävyt pois. Kauempana, aukion toisella laidalla on buffetti väliaikaa varten. Se muodostuu parista toisiinsa yhdistetystä pöydästä, joilla on valkeat pöytäliinat. Emännät ovat asettamassa tarjoamisia esille.

Juhlayleisöä saapuu paikalle noin sata henkeä. Suuri osa on raittiusyhdistyksen jäseniä Jauhialasta sekä parista läheisestä naapurikylästä. Jauhialan kesäasukkaita on kolmisenkymmentä. Valtaosa yleisöstä on keski-ikäisiä ja vanhempia. Joukossa on toki myös nuoria perheitä lapsineen. Ihmisistä suurin osa vaikuttaa olevan toisilleen tuttuja. He vaihtavat pikaisesti kuulumisia asettuessaan penkeille odottamaan ohjelman alkua

Varsinkin Jauhialan kyläläiset ja kesäasukkaat näyttävät tuntevan toisensa. Ihmiset ovat pukeutuneet lämpimän illan mukaisesti kevyisiin kesävaatteisiin. Vain harvoilla miehistä on puku päällä.

Merkkinä juhlan alkamisesta on torvisoitto. Soittokunnan soittaessa yleisö viimeistään asettuu paikoilleen penkeille ja hiljentyä kuuntelemaan. Osa paikallisista miehistä jää istumaan metsän reunaan asetetulle pitkälle penkille buffetin luo. Muistan penkin ja samojen miesten istuneen siellä "aina". Ohjelman kuuluttaa Tähtä II:n puheenjohtaja läheisestä Niemisen kylästä. Juhlan ensimmäinen puolisko alkaa musiikkiesityksellä. Kolme tytön muodostama kansanmusiikkiryhmä Vilhelmiinat esiintyy punaisiin fereiseihin pukeutuneina. Tytöt tulevat naapurikunnasta. Tytöt laulavat ja säestävät itseään kanteleella ja viululla. Seuraavaksi esiintyy säveltäjänä tunnettu kesäasukas, joka muistelee lapsuutensa kesäjuhlia soittamalla vanhoja piirileikkilauluja nykyaikaisella kosketinsoittimella. Juhlapuheen pitää kylän pitkäaikainen kesäasukas, joka on asunut lapsuusvuotensa ympärivuotisesti Jauhialassa. Hän muistelee, mitä kaikkea muutakin kuin juhlapaikkaa Pikku-Punkaharju on hänelle ja kyläläisille merkinnyt eri vuodenaikoina ja vuosikymmeninä. Lopuksi hän muistaa myös puheeseen perinteisesti kuuluvan valistusosuuden varoittamalla tupakoinnin haitallisuudesta.

Väliajalla juhlayleisöllä on mahdollisuus ostaa virvokkeita buffetista. Myytävänä on kahvia, teetä ja limonadia sekä pullaa ja karjalanpiirakoita. Väliajalle yleisöä saatellessa ohjelman juontaja vitsailee kuulleensa, että Tähtä II:n kesäjuhla on ainoa tilaisuus, jossa kesävieraat koko vuoden aikana tapaavat toisiaan ja vaihtavat täällä kuluneen vuoden kuulumiset. Väliajalla väki juttelee keskenään buffetin äärellä kahvia juoden. Jotkut käyvät kukkulalla katselemassa maisemia. Väliajalla syntyy tuttuuden vaikutelma, ja näyttää kuin kaikki tuntisivat toisensa. Tilaisuuden yleisössä on vain joitakin "ulkopuolisilta" vaikuttavia, jotka on helppo huomata. He jäävät omiin oloihinsa syrjemmälle buffetista kahvittelemaan ja juttelemaan.

Torvisoiton kajahtaminen on taas merkinä ohjelman alkamisesta. Soiton soidessa yleisö juo kahvinsa loppuun ja siirtyy penkeille jatkaen jutustelua ja kuulumisten vaihtoa. Juhlan toisella puoliskolla esiintyy jälleen samoja musiikin esittäjiä kuin ensimmäiselläkin, ja päätteeksi seuraa juhlan kohokohta eli näytelmä. Näytelmän on tehnyt taipalsaarelainen rouva ja näyttelijöinä on myös paikkakuntalaiset naiset. Näytelmä on komedia, josta

yleisö ilmiselvästi pitää. Näyttelijät puhuvat ylikorostetusti paikallista puheenpartta. Näytelmän juonessa naisten ongelmana on laihduttaminen ja terveelliset elämäntavat. Kesäjuhlan ohjelma päättyy yhteislauluun. Yleisö nousee laulamaan Karjalaisten laulun torvisoittokunnan säestäessä taustalla. Tunnelma on juhlallinen ja -rohkenisinko sanoa -pateettinen. Kello kahdeksan maissa juhla on ohi ja ihmiset poistuvat aukiolta hiljalleen. Osa on jättänyt autonsa metsätien varteen, osalla on lyhyt kävelymatka kotiin - tai mökille. Kesäilta on lempeän lämmin ja valoisa. Aukio tyhjenee pian ihmisistä ja hämärässä laulavat linnut täyttävät äsken niin laulun täyteen paikan vienoilla äänillään. Aukio muuttuu jälleen osaksi metsää.

Kesäjuhlasta kesäjuhlaan

Kesäjuhla on monille haastattelemistani kesäasukkaista tuttu tapahtuma, johon on osallistuttu jo vuosikymmenten ajan. Kirjallisten dokumenttien mukaan kesäjuhlan viettäminen Jauhialan kylässä ulottuu ainakin vuoteen 1915. Aiemmistä kylän juhlista ei ole säilynyt dokumentteja. Vuodesta 1915 järjestetty kesäjuhla yhdistyy voimakkaasti raittiusseuran toimintaan. Taipalsaaren Jauhialan nuoret perustivat kyläänsä raittiusyhdistyksen 15.12. 1913. Nimeksi yhdistykselle annettiin Tähti II. Seuran perustamisen kautta kylän nuoriso sai oivan mahdollisuuden olla yhdessä ja tavata toisiaan. Yhdistyksen toimintaan kuului alusta alkaen muunmuassa kokoukset, retket lähiympäristöön, kesäiset ja talviset urheilukilpailut ja jokavuotinen kesäjuhla. Tähti II:een liittyi ensivuosisikymmenten jälkeen jäseniä myös parista naapurikylästä. Yhdistys toimii edelleen samoin eväin kuin ennenkin, mutta nuorten yhdistys Tähti ei enää ole. Uusia jäseniä ei yhdistykseen ole parin viime vuosikymmenen aikana juurikaan liittynyt, mutta vanhat jäsenet ovat pääosin pysyneet mukana yhdistyksen toiminnassa. Jäsenet siis ovat pääosin jo vanhemmassa keski-iässä.

Yhdistyksen pöytäkirjojen kautta on todennettavissa kesäjuhlan ohjelmassa vallitseva muuttumattomuus. Ohjelma on kirjallisten dokumenttien perusteella ollut sisällöltään aina samankaltainen. Esimerkeiksi aikaisemmista juhlista olen valinnut yhden alkuvuosien ja yhden 1950-luvun juhlaohjelmista. Punkaharjulla 22 päivänä kesäkuuta 1924 pidettiin

kokous, jossa päätettiin kesän juhlan ohjelmasta. Tuloksena oli seuraavanlainen juhlasuunnitelma:

"Keskusteltiin heinäkuun 13 päivänä vietettävien kesäjuhlien ohjelmasta ja päätettiin seuraavaa. Yhteislaulua, Tervehdyspuhe: Helvi Koivuselta, Runo: Hilma Innaselta, Kertomus: Olavi Silvennoiselta, Kansallistanssi, Jousikvartetti, Väliaika, Juhlapuhe Johtaja Aino Voipiolta, Satu Viljo Pyysalolta, Kuvaelma ja lopuksi leikkiä. Juhla päätettiin alkaa kello kuudelta iltapäivällä täsmälleen. Pääsymaksuksi päätettiin 4 mk aikuisilta ja 2 mk lapsilta. Pääsylippujen hommaaminen jätettiin Olavi Silvennoisen huoleksi. Järjestysmiehet ja isännät valittiin. Isäntien huoleksi jätettiin hommata piletien myyjät."

Harjun juhla näyttäytyi edelleen samankaltaisena tultaessa 1950-luvulle. Tähkä II:n yleisessä kokouksessa kesäkuun 16 päivänä 1956 päätettiin viettää kesäjuhlaa Pikku-Punkaharjulla heinäkuun 29 päivänä alkaen kello 18.00. Järjestysmiehiksi ja lipunmyyjiksi valittiin Jauhialan nuoria miehiä. Väliajan buffetin varustuksesta pöytäkirja kertoo, että *päätettiin ostaa leivoksia Osuusliike Onnista ja viisi hiiva- ja ruisleipää.* Väliajalla oli myös ohjelmana tikanheittokilpailu, joka on ollut ohjelmassa yleensä 1990-luvullakin. Juhlasta aiottiin ilmoittaa maakuntalehti Etelä-Saimaassa. Tilaisuuden ohjelmasta päätettiin seuraavasti:

"Kesäjuhlan ohjelmaa:

Torvisoittoa T:saaren soittokunta. Lausuntaa Neiti Pirkko Kokko. Tervehdyspuhe Eino Heikkonen. Kuorolaulua Kesävieraiden kuoro. Viulunsoittoa Eero Gruunval. Rakkauten sympooli Orvokki ja Anna-Liisa

-Väliaika-

Torvisoittoa T:saaren soittokunta. Juhlapuhe Tohtorinna Irmeli Niemi. Lausuntaa Neiti Pirkko Kokko. Kansan tanhuja. Kuorolaulua Kesävieraiden kuoro. Kuvaelma Neiti Eeva Kauppi."

Kesäjuhlan viettäminen on kuulunut osana seuran toimintaa heti ensimmäisestä vuodesta alkaen. Pöytäkirjat ja muistitieto osoittavat kesäasukkaiden olleen mukana kesäjuhlan vietossa ja ohjelman suorittajina alusta asti. Juhlaan kuuluvat tavat ovat pysyneet hyvin samankaltaisina kaikki vuosikymmenet. Varsin pian jo alkuvuosina juhlapaikaksi valittiin

Pikku-Punkaharjun metsäaukio. Samoin myös ajankohta ja ohjelman kulku vakiintuivat. Juhlaa on vietetty yleensä heinäkuun keskivaiheilla tai loppupuolella. Muutaman kerran kesäjuhla on jätetty järjestämättä. Esimerkiksi talvi- ja jatkosodan vuosina juhlaa ei joka kesä vietetty. Sotavuosien jälkeen kesäjuhlien vietto jatkui jälleen säännöllisesti eikä muutaman kesän katkos ollut aiheuttanut muutoksia juhlan kaavaan. Parin kesän tauko juhlinnassa oli myös 1970-luvulla, jolloin Tähkä II:n pöytäkirjojen perusteella seuran jäsenissä on havaittavissa innottomuutta järjestelyyn ja kyllästymistä koko juhlaan. Ohjelmaa jouduttiin ja joudutaan yhä etsimään myös ulkopuolisilta tahoilta, ja se on tullut yhdistykselle kalliiksi. Monet kyläläiset muistavat tapahtumaa järjestetyn joinain vuosina jokseenkin pakonomaisesti vain muodon vuoksi. Tilapäisen väsähtämisen jälkeen kesäjuhla on jälleen pidetty joka kesä. Viimeeksi juhlaa vietettiin tavalliseen tapaan sunnuntai-iltana vuoden 1998 heinäkuun loppupuolella.

Kiusallisia tapauksia ja kamalia muistoja

Kesäjuhlalle ominaista on sen toistuvuus samankaltaisena juhlasta juhlaan. Jos tapahtuma toistuu samankaltaisena, miten suhtaudutaan poikkeaviin tapauksiin tilaisuuden kulussa? Juhla on rituaali. Se on säännöllisesti toistuva, muodollinen yhteisön juhla. Onko juhlaan muodostunut toistuvuuden edellytyksenä normisto, joka säätelee rituaalin kulkua? Muodon ja käyttäytymisen vakavuus tulee esiin jo juhlassa ilmenneiden parin kyseenalaisen tapauksen ja niihin suhtautumisen kautta. En edes arvannut kysyä kommelluksista, koska juhlan kulku on oman kokemukseni mukaan ollut silmiin pistävän samanlainen lapsuudesta asti. Kesäasukkaat huomioivat kysymättä pari erityistä tapausta, jotka hämmensivät tilaisuuden perinteistä kulkua. Harjunjuhliin jo lapsena osallistunut nainen muisteli 1930-luvun alkupuolen juhlaa, jossa hän joutui nuorena tyttönä sotkeutumaan ohjelman kulkuun ja vieläpä kylän nuorukaisen esitykseen.

"Se on yks mun elämäni kamalimpia muistoja. Tilanne oli semmonen, että oli Harjunjuhla hyvässä menossa ja ohjelmaa oli jo mennyt ja sitten näky että nyt tulee ukkonen, ihan oikein selvä ukkonen. Ja se oli minun Aino-tätini joka oli tämmönen spontaani ihminen ja tämmönen vähän ylirohkea. Ja kylän nuorukainen rupes pitämään

pakinaa, ja sitten hänel oli joku tommonen hattu, silinterihattu ja kaikkea muuta... ..ja hän puhui ja puhui, se oli hirvittävän pitkä pakina. Mun täytyy kyllä myöntää, että se oli pitkä. Siis näytelmä oli vielä aloittamatta ja Aino-täti sanoi mulle, että kun sulla on nyt jo valmiiks toi akan asu -se oli näytelmän takia, mulla oli joku maalaيسةukon asu päällä- et kun sulla on tuo valmiiks päällä niin mene sinne ja keskeytä tää pakina. Ja minä olin sitten kuuliainen tädilleni ja läksin sitten ja menin sinne ja rupesin sanomaan: "No ukko, lopetapas nyt tää hörinäs". Yleisö luuli et se kuulu asiaan kaikki. Mutta Aarne säikähti tietysti hirvittävästi. Hän ei ymmärtänyt ensin, että kuka hullu siinä tulee hänen kimppuunsa. No, sit mä sanoin, et mut on lähetetty keskeyttämään, kun ukkonen tulee. Sanoin sen jotenkin, et hän tajus. Mut tietysti se oli hänelle hirmunen nolaus. Mä muistan vielä sen, et minä kun sitten tämän jälkeen vähän niinkuin omasta rohkeudesta innostuneena tulin sitten toisten luokse, niin mä muistan että serkkupoikani, jol on tämmöstä tajua et mikä sopii ja mikä ei, sano että nyt tuli hirvittävä vlaski, et me ei saada puuttua kyläläisten esityksiin vaik ois mikä ukkonen tulossa. Se oli kamalan pahoillaan ja vähän vihanenkin." (RV17, 4 - 5)

Tapauksen kiusallisuus johtuu kesävieraiden sotkeutumisesta kyläläisten ohjelmanumeroon. Jos kyseessä olisi ollut joku kesäasukkaista, tilanne olisi lieventynyt. Silloinkin olisi kuitenkin ollut kyseessä ohjelmaan kulkuun puuttuminen, jota ei olisi katsottu suopeasti. Juhla oli kuitenkin kylän juhla. Se pyrittiin järjestämään kyläläisten ehdoilla, vaikka kesävieraat ja herrasväki juhlassa ohjelmaa esittivätkin. Toinen kesäasukkaille mieleen jäänyt "vlaski" tapahtui 1960-luvun vaiheilla. Huviväen nuoret olivat valmistaneet juhlaan ohjelmanumeron, jossa parodioitiin itse tapahtumaa ja korostettiin sen pinttyneisyyttä ja toistumista aina samanlaisena. Eräs kesäasukasnainen kiteytti parodian seuraamukset naurahtaen, että "*kesäasukasnuoria ei enää sen jälkeen taidettu pyytää järjestämään mitään ohjelmaa*". Ohjelmanumeroa siis pidettiin loukkaavana ja se ylitti yleisön ja järjestäjien huumorintajun. Kesäjuhlassa on haluttu säilyttää arvokkuus ja traditiota on haluttu kunnioittaa.

"Joo, siis kyllä ihmisillä oli ennen aikaan ainakin, siis 50-luvun ja 60-luvunkii aikana, ni oli puku päällä ja kravatti ja naisilla oli mekot ja sil taval. Et sit se vapautu, kun tuli -60 ja -70-luku, ni sit siel alko näkyä tälläst mukamas rentoa meininkiä. Ja siellähä oli sit kaikennäköst, siel oli varmaan meiänki sukulaisia, varmaan omia sisaruksiaaanki joku mukana, mä en ollu mukana siel, ni järjesti semmosen Harjunjuhla-parodian. Niilt

pyydettiin ohjelma, ni sitten ne parodioi tätä Harjunjuhlaa. Me oltiin jossain , vissii matkoilla, et me ei... ..me vaan kuultiin, et se oli sitte herättäny pahennusta. Et siin oli nää juhlapuhujat ja sitten nää piirileikit ja kaikki tälläset oli tehty sketsin näköseks."
(EH45, 12)

Parodiassa haluttiin ehkä saada ihmiset nauramaan itselleen. Kesäjuhlaparodia tulkittiin kuitenkin ennenminkin uhkaksi kuin vitsiksi. Parodia ilmaisi muuttumattomuuden yllättävällä ja kiusallisella tavalla. Samalla se myös paljasti yleisen vakavan suhtautumisen juhlainstituutioon. Parodiassa esityksenä ei niinkään ole kysymys paikallisten ja kesäasukkaiden välisten suhteiden tarkoituksellisesta vaarantamisesta, vaan perinnejuhla haluttiin sketsien välityksellä näyttää itseään toistavana ylijuhlallisena pinttymänä. Nuorten esitys saattoi ritualisoituneen paikallisjuhlan naurunalaiseksi. Esityksen tekijöinä oli kesäasukasnuoria, mikä hämmensi kyläläisten ja kesäasukkaiden mieliä. Olisiko sketsiin suhtauduttu suopeammin, jos tekijöinä olisi ollut vakinaisia kyläläisiä? Parodialla ja edellä kerrotulla 1930-luvun "vlaskilla" on yhdistävänä tekijänä nimenomaan kesäasukkaiden puuttuminen Harjunjuhlien kulkuun, joka aiheutti paheksuntaa ja uhkakuvia. Juhlassa pyrittiin ainakin näennäisesti toimimaan vakinaisten kyläläisten ehdoilla juhlatraditiota kunnioittaen. Juhlan kulkua ei saanut vaarantaa kyseenalaisella käyttäytymisellä, koska se oli uhka kohtaamisrituaaliksi muotoutuneelle kyläjuhlalle.

Nostalginen perinnejuhla sulkeutuu

"Siis se on kyllä sellanen juhla, jossa on muoto ollu varmaan vuosikymmeniä hyvin samanlainen. Et se on ollu uskollinen perinteelle. Et siel on ollu se juhlapuhe ja sit siel on ollu mieskuorolaulua ja sitte erittäin tärkeä on ollu tää torvisoittokunta. Ja sitte on ollu näytelmä ja tanhut. Ja sit sanosko, kaikkein elämyksellisin asia on lopussa piirileikki. Se huipentu siihen, että kun juhlaohjelma päätty, ni sitte alettiin piirileikkiä. Se oli aika upeeta heinäkuuisessa illassa ja yössä. Aina kahteentoista asti yöllä piirittiin. Ja ihmiset oppi ne piirilaulut ulkoa. Lintu lensi oksalle ja iso lintu merikotka, ja kaikki on näit tyypillisiä piirileikkilauluja. Ja niis oli joku, joka aina opetti ne vuorot, että miten

niitä mennään. Ja kun se vuodesta toiseen toistu niin kaikki osas. Mul on jääny mieleen sielt sellanen herra, joka aina oli varautunut mustalla sadetakilla. Jos sato ja porukat rupes lähtee, että ei viitti jäädä ku ei tääl mitää piirileikkiä oo ku sataa ja näin pois päin. Ni hän pani sadetakin päälle ja kovalla äänellä rupes laulaan: "Iso lintu merikotka..." ja sai sillai manipuloituu porukat, et tanssittii siitä huolimatta vaikka satoi." (EH45, 11)

Kesäjuhla ei näyttäydä siihen säännöllisesti osallistuvalla väelle yksittäisinä juhlakertoina, vaan se on sama juhla joka vuosi. Juhlan muistaminen samanlaisena ilmaisee myös olettamusta sen ikuisesta samanlaisuudesta. Aika on pysähtynyt kesäjuhlan kohdalla. Siinä ei ole havaittavissa pienintäkään pyrkimystä muutoksiin, vaan toiveena on ennemminkin pysyä ajattomuudessa. Sen järjestäminen tänä vuonna merkitsee, että se järjestetään myös ensi vuonna. Ainoa suuri muutos, on juhlan päätösnumeron eli piirileikin loppuminen 1960-luvulla. Sen loppumisen ikävyyttä ei kuitenkaan muistella ensisijaisena puutteena, vaan olennaisinta on korostaa juhlan perinteikkyyttä ja muuttumattomuutta. Keski-ikäisen kesäasukasmiehen kiteytys tapahtuman olemuksesta vastaa monien muiden haastattelemieni mökkiläisten käsityksiä.

"Kyl mulla on se käsitys, et se pöytä on ollu aina siinä samassa paikassa missä se on nyttenkin ollu ja tikanheitto on siinä vieressä. Ja sitten se esiintyminen on tapahtunu siinä missä se on. Torvisoitto on ollu aina siellä mäellä." (SO46, 8)

Huvilaväki muistaa juhlan muuttumattomana, vieläpä muuttumattomampana kuin mitä se käytännössä on ollutkaan. Esiintymispaikkojen uskotaan olleen juuri samoissa paikoissa aina, ja väliajalla nautittujen voileipien muistetaan olleen aina samalla tavoin päällystettyjä. Tarkemmin muistellessaan monet huomaavat, ettei juhla puitteineen aina ole aivan samanlainen ollut. Mutta se ei osoittaudu heille kokonaisuutta ajatellen lainkaan tärkeäksi havainnoksi. Turvallisinta ja hauskinda on pitää juhlaa aina samanlaisena. Harjun juhla on ajaton tapahtuma. Kesäasukkaat muistelevat juhlan olleen kesän kohokohta. Nykyisin sen katsotaan menettäneen asemansa kesän keskeisimpänä tapauksena. Lapsuudessa juhlailla elämyksineen odotettiin.

"Meistä Terttu Makkosen kanssa Harjun juhlat oli niin tärkeä tilaisuus! Me koko kesän mietittiin, että mitä me pannaan päälle kun tulee Harjun juhlat ja mitä pannaan jalkaan kun tulee Harjun juhlat. Ja itse asiassa meillä oli kaks kesämekkoa, joista toinen oli vähän parempi kuin toinen, et siin ei paljon vaihtelun varaa ollukkaan." (RV17, 7)

Juhla oli arvokas tapahtuma ja siellä viivytettiin kauan. Siihen yhdistyi harvinaislaatuisia elämyksiä. Voimakkaat aistielämykset antavat muistoille erityistä elävyyttä. Niiden välityksellä tilaisuuden tärkeys ja unohtumattomuus korostuu. Juhlan voi elää uudelleen aistimusten kautta.

"Ne oli aivan ykkönen kesän tapahtumissa ja sitä odotettiin ja siihen valmistauduttiin. - - Ja sinne todella menttiin pyhävaatteissa ja siellä oltiin ja seurusteltiin. Ja tärkeää oli se limsatarjoilu. Siellä oli punaista limsaa. Se oli niin suurta herkkua siihen aikaan ettei sitä juuri saanut kuin Harjun juhlissa." (AA21, 6)

Kesäjuhla ei ole enää muutamaan vuosikymmeneen ollut tapahtuma, joka keräisi väkeä ympäri Taipalsaarta juhlimaan. Kyläläisten ja kesäasukkaiden muistitiedon mukaan vielä 1950-luvulla juhlaan osallistui väkeä pitkälti yli 200 henkeä. Harjun juhla on supistunut hyvin pieneksi paikallisjuhlaksi, johon kokoontuu lähinnä valikoitu joukkio juhlaa viettämään -tai sen ikiaikaisuutta kunnioittamaan. Tilaisuuden luonnetta muuttamalla juhla voisi houkuttaa paljon ihmisiä luonnonkauniiseen ympäristöönsä. Vakioyleisö ei kuitenkaan halua muuttaa juhlaa populäärimpään suuntaan, joka toisi mukanaan ehkä makkaragrillit ja tanssiorkesterit, vaikka se antaisikin juhlalle uuden elämän. Juhlan tarkoitus pitkäaikaisille kesäasukkaille on muualla kuin yleisön houkuttelussa.

"Vois melkein arvata, et jossain Tähkä II:n kesäjuhlilla ei näistä kankaan omakotiasukkaista käy kukaan. Se raittiusjuhlahan on itteasias ollu sellanen tilaisuus, jossa siis se vanha huvila-asutus ja kyläläiset kohtas." (IV46, 1)

Millaisena kesäjuhla on näyttäytynyt niille taipalsaarelaisille, jotka eivät juhlassa käy? Kysymystä pohdittaessa on huomioitava oma tilanteeni suhteessa juhlaan. Juhla on minulle lapsuudesta tuttu lähes joka kesältä. Minun on yritettävä eläytyä sellaisen ihmisen kokemusmaailmaan, jolle juhla on uusi elämys. Tähkän kesäjuhla on paikkakunnalla tunnettu paikallislehdissä olleiden artikkeleiden ja ilmoitusten kautta.

Juhla on kaikille avoin tapahtuma, josta ilmoitellaan pitäjän ilmoitustauluilla ja kauppojen ovissa. Juhla siis on periaatteessa avoin. Kuitenkin moniin julkisiin juhliin kuten paikallisjuhliin kuuluu yhtenä osana yleisön itsekontrolli, jolloin juhlaan saapuvat vain sen omakseen kokevat ihmiset (Salmi-Niklander 1989, 170). Harjun juhla ei ole nykyisin yleisömenestys, vaan paikalla on yleensä vajaa sata henkeä, joista suurin osa on käynyt juhlassa useina kesinä.

Tapahtuma sulkee yleisöä pois osaltaan paikkansa vaikutuksesta. Juhla toistuu vuodesta toiseen samalla "piilopaikallaan", metsäaukiolla. Paikka sijaitsee keskellä metsikköä, ja vaikuttaa siksi suljetulta. Mainoksissa ei ole selitetty juhlapaikan sijaintia muutoin kuin paikan nimi mainittuna. On tiedettävä, missä Pikku-Punkaharju on. Ilmoituksista saattaa siten syntyä vaikutelma, että juhla on tarkoitettu lähinnä tietyille ihmisille, joilla on paikallistuntemusta. He ovat osallistuneet juhlaan aiemminkin ja osaavat mennä sinne. Juhlan vaikea avautuminen uusille ihmisille saattaa hieman paradoksaalisesti piillä myös sen traditionaalisuudessa. Perinteikkyyden luulisi olevan houkutin paikkakunnan ja kylän uusille ihmisille, jotka hakevat jatkuvuutta, traditioita paikkakunnalla. Tutustuminen perinteikkyydestään kuuluisaan juhlaan saattaa olla luomassa paikallistunnetta ja yhteisöllisyyden tuntua, joka muuten voi olla vaikea saavuttaa. Jauhialan kesäjuhla on kuitenkin muuttunut eristäytyneeksi tapahtumaksi. Se on eristäytynyt metsäaukionsa ja vakiintuneen yleisön myötävaikutuksella. Juhla on kiteytynyt rituaaliksi, joka sulkee sisälleen oman menneisyytensä ja vakioyleisön muistot juhlasta.

Kesäjuhla on yhtäältä pysähtynyt, toisaalta jatkuva. Sen pysähtyneisyys on sen muuttumattomuudessa. Juhlan ohjelma on pysynyt pääosin muuttumattomana vuosikymmeniä. Ajankohta ei muutu, ja jopa kellonaika on pysynyt samana. Muuttumattomuus supistaa ajallista etäisyyttä kadotettuihin juhliin. Eletyt kokemukset voidaan saada takaisin muuttumattomuuden kautta. Ovatko edes juhlan ihmiset eri ihmisiä? Ovat ja eivät ole. Henkilöt luonnollisesti vaihtuvat ajan kuluessa, mutta heissäkin on muuttumattomuutensa. He tulevat perheistä, jotka ovat olleet juhlan yleisönä alusta alkaen. Kesäjuhlan toistaminen saman kaavan mukaan vahvistaa sen jatkuvuutta. Kesäjuhlan viettäminen jatkuu kesästä kesään. Mutta jatkuuko sen vietossa joku muu suurempi kokonaisuus kuin pelkkä pari tuntia kestävä ohjelmallinen rituaali? Kesäjuhla on symbolinen juhla, jonka merkityksiä aion työssäni tutkia. Se avautuu vain tarkastelemalla kesäasukkaiden ja kyläläisten kohtaamista laajemmin kuin juhlan

puitteissa. Toisin päin ajateltuna juhla itsessään antaa taas avaimia tutkia kesäasukkaiden suhdetta paikallisyhteisöön. Kesäjuhlassa on jotain, joka näyttää tuovan tietyt ihmiset vuosi toisensa jälkeen metsäaukiolle mutta jättää suuren osan ulkopuolelleen.

3. TUTKIMUKSEN KOHDE

Huvilakulttuuritutkimusta ja -kirjallisuutta

Edellisessä luvussa oli kuvausta kesäjuhlasta, jossa huvila-asukkaat ja paikallisväestö kohtaavat. Kesäasutus ei ole aikaisemmin ollut vain keskiluokkaisen tai porvarillisen kaupunkikulttuurin etäiseksi jäävää pistäytymistä maaseudulla. Kohtaaminen paikallisväestön kanssa on kuulunut kesänviettoon. Ruotsalainen etnologi Anders Gustavsson on tarkastellut kesäasukkaiden ja paikallisväestön kanssakäymistä tutkimuksessaan *Sommargäster och bofasta* (1981). Siinä hän tutkii Ruotsin länsirannikon kesäasukkaiden ja paikallisen väestön rinnakkaiseloä konflikkien valossa. Gustavsson ulottaa tutkimuksensa 1800-luvulta 1970-luvun loppuun. Käsitellessään kulttuurien kohtaamista *Ethnologia scandinavica* -lehden artikkelissaan Gustavsson kokee Suomen kesäasukkailla olevan Ruotsiin verrattuna vähemmän kitkaa paikallisväestön kanssa. Syynä siihen hän pitää maiden erilaista mökkeistymistä. Ruotsissa on hyvin tiheitä huvila-alueita, jolloin kesäasukkaat ovat vallanneet tilaa vakinaisilta asukkailta. Suomessa kesämökit ovat taas pääasiassa rakennetut etäämmälle toisistaan ja vakinaisesta asutuksesta, ja Ruotsin tutkimusalueelle ominaisia tiheästi rakennettuja mökkikeskittymiä on vain harvoja. (Gustavsson 1989, 13.)

Suomessa kesäasukkaiden yhteydenpito ympäröivään yhteisöön ei ole ollut erityisesti tarkastelun kohteena. Huvilakulttuuri on tyypillisesti irrotettu kokonaan omaksi maailmaksi. Suomessa kesäasutus yhdistetään lähinnä asutuskeskuksista etäällä oleville ranta-alueille syntyneeseen mökkiläisyyteen. Suomessa kesäasukkaita on laajimmin tutkinut 1960-luvulla Olli Vuori, jolta on ilmestynyt sosiologinen tutkimus

Kesäasukkaiden sosiaalinen käyttäytyminen (1968). Kesäasutusta käsittelevät tutkimukset ovat Suomessa lähinnä 1990-luvun tuotantoa. Kansatieteellisiä tutkimuksia on tehty tällä vuosikymmenellä Turun yliopistosta kaksi, joista toinen koskee Uudenkaupungin aluetta ja toinen Savonlinnan seutua. Kummassakin tutkimuksessa käsitellään 1900-luvun alkupuolen elitististä kesähuvilakulttuuria.

Kesäasutuskirjallisuuden ja -tutkimuksen julkaiseminen on selkeästi lisääntynyt 1990-luvulla. Vuosikymmenen aikana on ilmestynyt useita huvilaelämää tavalla tai toisella käsitteleviä julkaisuja. Kesäasutus on ilmiönä olennainen osa kulttuuriamme. Suomessa oli vuonna 1998 jo noin 430 000 kesämökkiä (Kauppinen 1998, 15). Kiinnostus kesäasumiseen julkaisumielessä on ymmärrettävää jo pelkästään ilmiön yleisyyden takia, vaikkakin ihmetyttää miksi kiinnostus on lisääntynyt juuri nyt. Mökkielämä on ollut ehkä niin itsestään selvänä pidetty ja tavallisuudessaan arkiseksi muuttunut ilmiö, ettei se ole kiinnittänyt huomiota. Nykyisissä huvilahistoriikeissa keskitytään lähinnä 1900-luvun alun herrasväen kesänviettoon. Maamme eri alueiden huviloiden kulttuurihistoriaa käsitteleviä julkaisuja on ilmestynyt esimerkiksi Turun Ruissalosta sekä Oulun, Uudenkaupungin ja Tampereen seuduilta.

Historiikkien ohella on julkaistu myös nimenomaan mökkiläisille suunnattua kirjallisuutta, joka tarjoaa virikkeitä ja ideoita mökkielämään sekä erilaista taustatietoa huvilahistoriasta kompostin rakentamiseen. Huvilakirjallisuutta sävyttää usein nostalginen ja ihanteellinen sävy, mikä osaltaan vahvistaa käsitystä kesäasumisesta omana, vakinaisesta asuinympäristöstä irrallisena idyllimaailmana. Huvilahistorioissa maalataan kuva vuosisadan alun elitistisistä pitsi- ja tornihuviloista, joissa herrasväki seurusteli keskenään ja käyskenteli omenapuiden varjossa. Toinen julkaisuissa esiintyvä, historiallisesti läheisempi nostalgiavaihtoehto on kuvaus 1970-luvulla rakennetusta pikkuisesta, syrjäisestä rantamökistä makkaragrilleineen, lasikuituveneineen ja auringonlaskuineen.

Tutkielmassani en aio käsitellä kesäasutusta sosiaalisesta ympäristöstään eristäytyneenä ilmiönä, vaan osana paikallista elämänmuotoa niin menneisyydessä kuin nykyisyydessäkin. Kesämökillä ei edelleenkään vain käväistä, vaan useissa tapauksissa siellä ennemminkin asutaan. Kesäasutusta koskevaa kirjallista aineistoa etsiessäni, huomioni kiinnittyi ryhmään tutkimuksia, joissa kesäasutus ja paikallisyhteisöt kylläkin

sidotaan toisiinsa. Ryhmien rinnakkaiselosta on kiinnostuttu, mutta havaitsemaani kiinnostukseen yhdistyy laskelmointi. Tutkimusten päämäärät olivat hyvin avoimesti hyötyä tavoittelevia. Suomessa useat kunnat ovat alkaneet yhä enemmän kiinnostua alueensa kesäasukkaista. Esimerkiksi vuosien 1995 - 1996 Vapaa-ajan asumiskampanja -projektin tavoitteena mainittiin olevan vapaa-ajanasutuksen hyödyntäminen mökkikunnissa. Pyrkimyksenä oli saada mökkiläiset tekemään ostoksensa mökkialueilta. Toinen tavoite oli edesauttaa mökkiläisten siirtymistä vakituisiksi asukkaiksi. (Vapaa-ajan asumiskampanja 1995 - 1996, 7.) Erilaisten varta vasten teetettyjen tutkimusten ja kampanjoiden avulla pyritään selvittämään, millaisia toiveita ja tarpeita loma-asukkaat asettavat paikallisyhteisölle ja ympäristölle. Kunnat haluavat liittää kesäasukkaat omaksi paikalliseksi erityispiirteekseen taloudellisissa hyötymistarkoituksissaan.

Tutkimuksen käsitteitä

Lomamökki on keskeinen paikka, mutta ympäröivän yhteisön tai yhteisöjen osuutta on syytä tarkastella. Tutkielmani on *paikallistutkimusta*. Tarkasteltavana on, millaisena kylä on näyttäytynyt ja näyttäytyy ihmisille, jotka ovat vuosikymmenien ajan kokeneet sen vain osan aikaa vuodesta. Heidän voi ajatella olevan yhtäältä sisällä yhteisöä ja toisaalta sittenkin jäävän sen ulkopuolelle. Kuinka kesäasuminen *kylässä* on muuttunut vuosikymmeniä alueella olleiden huvila-asukkaiden muistojen mukaan? Miten mahdollinen yhteisöllisyys ilmentyy, mitkä ovat siitä viestiviä symboleja? Pitkäaikaisille kesäasukkaille kylän voi olettaa muodostuvan merkitykselliseksi ympäristöksi, vaikka he viettävätkin siellä vain pari kuukautta vuodesta. Heille kylä on tuttu kesälomien elinpiiri useiden vuosikymmenien ajalta.

On mahdollista, että pitkäaikaisellekin kesäasukkaalle kylä yhteisönä on tyhjä käsite. Siitä huolimatta tutkimuksessani paikkaan sitova keskeiskäsite ja lähtökohta on kylä. Paikallistutkimuksessa ongelmana on usein, kuinka eristää, rajata paikallinen tutkimuskohde (Räsänen 1985, 92 - 93). Ihmisten toiminta on suuntautunut hajonnut yhä laajemmille alueille ja pieniyhteisön toiminnallinen merkitys on supistunut, mikä on

näkyvissä tutkittavassa kylässäkin. Paikallisyhteisöjen sijasta on usein pidetty mielekkäämpänä tarkastella toimintakenttiä (Daun & Löfgren 1980, 69). Kuitenkin viime vuosina kylä ja pienyhteisöt ovat jälleen tulleet kiinnostuksen kohteiksi. Niitä ei enää tarkastella keskittyen vain toiminnalliseen yhteisöllisyyteen vaan symbolisen yhteisyyden tarkastelu on tullut tärkeäksi lähestymistavaksi. Tarkasteluni alla on kylä kesäasukkaiden, rituaalin ja ajallisen perspektiivin kautta.

Kyläksi hahmotettu alue on ollut tämän vuosisadan alussa toisenlainen kuin millaisena se paikkakuntalaisille on näyttäytynyt parin viime vuosikymmenen aikana ja nykyisin. Kylä on muuttunut ja monille se hahmottuu nykyisessä typistetyssä muodossaan, jos enää niinkään. Sen ei kuitenkaan tarvitse merkitä sitä, että kylä on kadonnut sen piirissä elävien ihmisten mielestä. On mielestäni hieman liioiteltua väittää, että alueelliset paikallisyhteisöt olisivat yleensä vain tutkijoiden kirjoituspöydällään luomia (Daun & Löfgren 1980, 70). Yksittäisiä kyliä koskevaa kirjallisuutta esimerkiksi historiikkien muodossa ilmestyy jatkuvasti. Kyliä ei ole unohdettu. Paikallisyhteisöä itsenäisenä, toiminnat alueelleen keskittävänä yksikkönä ei ehkä usein enää ole havaittavissa, mutta siinä elävien ihmisten todellisuuskäsityksissä yhteisö on olemassa ainakin symbolisina ilmaisuina esimerkiksi rituaalien kautta. Tiedostan itse kylän olemassa olon, vaikka yhteisöllisyyttä keskinäisten kontaktien muodossa on vähemmän kuin ennen. Saattaa olla, että kesäasukkaille kylä on jotain aivan jotain muuta kuin miksi sen itse kyläläisenä hahmotan. Saattaa olla, että osalle heistä mitään kylää ei olekaan. Kylän pitkäaikaisten kesäasukkaiden näkökulmasta aihetta on mielenkiintoista tutkia, koska he tavallaan tarkastelevat kesäistä elinpiiriään ainakin ennalta kokien ulkopuolisina - vai ovatko he sittenkin kylän sisällä?

Työssäni tarkastelen kesäasukkaiden paikallissuhdetta muistojen kautta. Kesänviettoon liittyvät muistot ja muistaminen. Muistot muodostuvat sekä kollektiivisesta että yksilöllisestä muistiaineuksesta. Mieleenpalauttamiseen liittyy usein kommunikointi muiden kanssa, jolloin yksilölliset muistot sulautuvat kollektiivista muistia. Yhteisö määrää, ohjaa ja muokkaa muistoja. Sen kautta tulee suuntaviivat sille, mikä on muistamisen arvoista. Muistellessa yksilöllisiin elementteihin sulautuu myös kyseiseen aikaan osuvat historialliset tapahtumat ja aatesuunnat, jolloin muistoihimme yhdistyy sellaisiakin piirteitä, joita emme ole konkreettisesti eläneet, mutta jotka ovat olleet tapahtumien taustalla. (Korkiakangas 1996, 28.) Työssäni tarkastelen kesäasutusta 1900-

luvulla. Aineistoni perustuu haastatteluihin, joissa on paljon menneiden kesien muistelua. Monet haastateltavat ovat olleet yhteydessä toisiinsa, jolloin voi olettaa että muistoilla on kollektiivinen pohja. Muistamisen arvoiset asiat ovat kollektiivisesti "sovittuja". Kesään yhdistyy myös muistista kumpuavia, kulttuurisia, yhteiseksi vakiintuneita käsityksiä ja ihanteita, jotka heijastuvat kesänviettotavoissa. Tällaisia itsestään selviä käsityksiä, perustelemattomia totuuksia sanotaan *myyteiksi*. Myyttiset käsitykset pohjautuvat historiaan, mutta ovat ikäänkuin historiallisten todisteiden takana - olematta kuitenkaan valheellista menneisyyttä. (Samuel & Thompson 1990, 6.) Kesän viettoon liittyy lukuisia myyttisiä kollektiivisiä käsityksiä, mikä ilmenee jo suomalaisesta kesäkirjallisuudesta. Samoin mielteet ovat kesäasukkaiden mielissä. Jos suomalaiselta kysyttäisiin millainen on kesämökki maisemineen, voidaan vastausten olettaa muodostuvan hyvin saman suuntaisiksi.

Muistamiseen liittyvä käsite on *nostalgia*. Nostalgisessa ajattelussa kutsutaan muistojen kautta esiin aika, joka on jo kauan sitten kadonnut ja jota arkitodellisuudessa ei voida enää uudelleen sellaisenaan kokea (Wolf-Knuts 1995, 183). Se luo muistoihin surumielisen, joskin mielihyvää tuottavan kaipuun (Korkiakangas 1996, 37). Nostalgia ei välttämättä pohjautu omiin kokemuksiin tai muistoihin, vaan se saattaa yhdistyä kollektiivisiin käsityksiin sukupolvien ja aikakausien taakse. Kohde liittyy usein menneisyyteen, mutta kaipuun kohteeseen liittyy myös ajattomuutta. Nostalgian kohdetta ei ole aina mahdollista konkreettisesti ajoittaa ja paikallistaa, vaan se saattaa olla arkitodellisuuden tavoittamattomissa.

Kesäasukkaat muistelevat mielellään menneitä kesiä. Ajatuksenani on, että muistot ja niihin yhdistyvä nostalgia värittävät kesäasukkaiden käsityksiä kylässä ja huviloilla vietetyistä kesistä. Muistot eivät jää vain joskus eletyiksi kokemuksiksi, vaan ne vaikuttavat elämäntapaan ja käsityksiin nykyisyydessä. Muistot sellaisenaan eivät ole yksiselitteisesti totta, vaan erityisesti kesämuistot ovat voimakkaiden, yleensä nykyisyyden ja epävarman tulevaisuuden luomien nostalgisten tunnelmien rikastamia. Menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus siis limittyvät niissä toisiinsa.

Rituaali viittaa muodolliseen käyttäytymiseen. Kesäasumiseen liittyy monenlaista rituaalimaista käyttäytymistä. Suppeassa merkityksessään rituaali määritellään uskonnollisessa kontekstissa tapahtuvaksi muodolliseksi toiminnaksi. Yleisimmin

antropologiassa rituaalina pidetään toimintaa, jossa on vallitsevana muodollisuus ja jolla ei vaikuta olevan ilmeisiä hyötytarkoituksia ("a nonutilitarian purpose"). Käsitettä ei siten käytetä vain uskonnollisia tapahtumia tarkasteltaessa, vaan rituaalisuus ulottuu myös moniin muunlaisiin tapahtumiin kuten juhlat, paraatit, initiaatiot, pelit ja tervehdykset. Laajimmassa merkityksessään rituaali ei viittaa vain tietynlaisiin tapahtumiin, vaan se saattaa viitata mihin tahansa ilmaisevaan toimintaan. (Barfield 1997, 410.)

Rituaalin muotoutumiseen ja olemassa oloon voi olla monia syitä, mutta yksi tärkeimmistä on yhteisöllisen tietoisuuden nostattaminen. Rituaali on keino, jonka välityksellä ihmiset voivat kokea yhteisönsä. Yhteisön rajojen häilyessä muutosten myötä ja toiminnallisuuden vähentyessä yhteisöstä sekä sen rajojen symbolisesta ilmaisusta tulee entistä tärkeämpi. (Cohen 1985, 50.) Työssäni tarkastelen, miten Cohenin väite soveltuu kylän kesäjuhlaan. Kohtaamiset ovat usein muodollisia ja säännöllisiä. Mikä osuus etäisyyden ja läheisyyden ulottuvuudella on rituaalisessa kohtaamisessa? Nykyisyydestä ajatellen kesäasukkaiden ja paikallisten kohtaaminen perustuu lähinnä paikallisjuhlien kaltaisiin ritualisoituihin tilanteisiin, mutta menneisyyden muistot saattavat kertoa toista.

Aineisto

Tutkimukseni perustuu kylässä tekemääni osallistuvaan havainnointiin ja kesäasukkaiden haastatteluihin. Vietin vuoden 1997 kesän kokonaisuudessaan Jauhialan kylässä. Osallistuin joihinkin kunnan ja kylän tapahtumiin havainnoidakseni kesäasukkaiden osallistumista niihin. Tärkeimmäksi kyläläisten yhteiseksi tapahtumaksi osoittautui Jauhialassa pidettävä kesäjuhla, johon havainnointini keskittyi. Juhlaa seurattessani ajatuksissani oli kesäasukkaiden haastatteluissa esiin tulleita mielikuvia kesäjuhlasta. Siten saatoin yrittää havainnoida minulle jo lapsuudesta tuttua kesäjuhlaa huvilaväen silmin - ja tietysti samalla huvilaväkeä silmällä pitäen. Juhlan ohella havainnointiin liittyy myös satunnaisia tapaamisia ja keskusteluja. Tavallaan kesä kaikin puolin oli kenttätyötä, koska tapasin kesäasukkaita paljon eri tilanteissa. Taustamateriaalina tutkimukseen olen käyttänyt myös Jauhialan kesäasumista käsittelevää proseminaari-työtäni varten kesäasukkailta kerättyä kyselyaineistoa ja Jauhialan raittiusyhdistyksen arkistomateriaalia.

Taustamateriaalia tarvitsin vertailukohtana haastatteluaineistolle. Pro seminaarin kyselyssä oli mukana joitain samoja kesäasukkaita kuin kesän 1997 haastatteluissa. Tekstissä kyselylomakevastaukset erottuvat haastatteluista siten, että niiden tekstiviittausten perässä ei ole sivunumerointia.

Keskeinen aineistoni on kuitenkin kesällä tehdyt 13 haastattelua. Haastateltaviksi valitsin kesäasukkaita, joilla on vähintään 20 vuoden tuntuma Jauhialan kesiin. Haastateltavien löytäminen ei ollut vaikeaa, sillä monet juuri kauimmin kylän huvila-alueilla olleista ovat paikallisille tuttuja tai ainakin heidän tiedossaan. Toisaalta näin tulin valinneeksi nimenomaan paikallisten kanssa tekemisissä olleita henkilöitä, eikä mukaan tullut kyläläisille vieraaksi jääneitä pitkäaikaisia kesänviettäjiä. Vanhimmat muistot Jauhialan kesistä ulottuivat vuosiin ennen Suomen itsenäisyyttä. Muihin haastateltaviini verrattuna selvästi lyhin aika Jauhialassa oli naisella, joka perheineen osti mökin kylän rannoilta 1970-luvun puolella välissä.

Tiesin jo ennakoon, että Jauhialassa on viettänyt kesäänsä - kyläläisittäin ilmaistuna - vanha kesäasukassuku, johon suuri osa pidempi aikaisista huvila-asukkaista tavalla tai toisella yhdistyy. Useilla haastateltavistani paljastuikin yhteinen esi-isä, joka oli kylän ensimmäisiä huvila-asukkaita. Haastateltavistani vain neljä mökkitaloutta oli muita kesäasukkaita. Kaikilla heillä on vakinainen asuntonsa Taipalsaarta lähellä olevassa Lappeenrannassa eli vain noin 14 kilometrin päästä kylästä. Kyselylomakeaineistossani oli lisäksi kolme lappeenrantalaista lisää. Suhde on nurinkurinen ajateltaessa, että suurin osa nykyisistä kesäasukkaista kuitenkin on lappeenrantalaisia. On otettava huomioon, että työssäni tarkastelen kesäasutusta useiden vuosikymmenien taakse ulottuvasta ajallisesta perspektiivistä, jolloin lappeenrantalaisten osuus jää väistämättä vähäisemmäksi kesäasutuksen historiaa tarkasteltaessa. On korostettava, että aineistoni perusteella työni tulokset eivät muutenkaan koske kaikkia Jauhialan kesäasukkaita. Tarkasteltavana on vuosikymmeniä paikallisyhteisön piirissä, tai sanoisinko ulottuvilla, eläneet kesäasukkaat.

Suurimman osan haastateltavista sain tietooni vasta kesällä, mutta muutama oli jo aiemmin ilmoittautunut halukkaaksi informantiksi. He olivat selvästi jo etukäteen miettineet ja palauttaneet mieleensä kesäisiä tapauksia ja kokemuksia kylässä. Parissa haastattelussa mukana oli myös haastateltavan puoliso, jolloin he pystyivät täydentämään toistensa muistoja. Haastattelut olivat väljiä teemahaastatteluja, mikä sopi mainiosti koska

kesäasukkaat olivat avoimia ja puheliaita. He muistelivat ja pohtivat mielellään kesänviettoa kylässä. Haastattelurunkoni eteni teemoittain, mutta annoin kesäasukkaiden myös itse kuljettaa haastatteluja ja puhua haluamistaan aiheista. Näin tuli esille myös asioita, joita en olisi osannut kysyä. Kerrontaan liittyi tunnelmointia ja sävyjä, jotka haastateltavat itse saivat niin elävästi puheessaan esiin, että olen liittänyt tutkimukseen paljon heidän omaa puhettaan enkä yksistään omaa tulkintaani.

Kysymykset liikkuivat sekä nykyisyydessä että menneisyydessä, mutta puhe kääntyi sekä omasta että haastateltavien vaikutuksesta herkästi menneiden kesien muisteluun. Menneistä kesistä puhuminen vaikutti olevan kesäasukkaille mieluisaa ja jollakin tapaa helpompaa kuin nykyisyydestä puhuminen. Tuntui, kuin menneistä vuosikymmenistä olisi ollut tärkeämpää kertoa kuin lähiajoista. Menneet kesät ovat muistoiksi hahmottuneina helpompi jäsentää ja hahmottaa kuin jäsentymättömämpi nykyisyys ja lähivuodet. Varsinkin jo lapsuuden kesänsä Jauhialassa olleet keskittyivät lapsuusmuistoihinsa. Etäisten muistojen kertomisen miellyttävyyteen ja helppouteen vaikuttaa myös niiden vakiintuminen ajan myötä. Muistoja on kerrottu yhdessä ja monista muistot ovat sekoittuneet toisiinsa ja muokanneet toisiaan. Monien kesäasukkaiden tuntiessaan toisensa, on mahdollista että monet muistot ja käsitykset ovat kollektivisoituneet. Niitä kerrotaan ja ne vakiintuvat. Vakiintuneiden muistojen myötä saattaa unohtua monia olennaisia asioita ja yksilöllisiä kokemuksia, koska ne jäävät herkästi stereotypisoituneiden käsitysten varjoon.

Haastatteluissa on ajoittain havaittavissa ylimalkaisuutta, joka johtunee omasta Jauhialataustastani. Jauhiala on kotikyläni ja paikallistuntemukseni havaittuaan haastateltavat saattoivat jättää kertomatta asioita, jotka olisivat minun jo ennestään tietävän. Eli he olisivat ehkä olleet kerronnassaan tarkempia, jos eivät olisi tienneet suhdettani kylään. Myös haastatteluajankohta ja -paikka saattavat vaikuttaa haastateltavien asenteisiin ja vastauksiin. Haastattelut tehtiin lähes poikkeuksetta mökkiympäristössä. Jokaista haastattelutilannetta koristi joko helteinen, aurinkoinen kesäpäivä tai lämmin, tyyni kesäilta. Puitteet kesänviettoon olivat monelle ihanteelliset. Se saattaa yhtäältä kirvoittaa muistoja ja ihailua sekä ajallista nostalgiaa, mutta toisaalta ympäröivät ihanteelliset mökkiolosuhteet eivät anna aihetta kaivata juuri mihinkään. Muistelu olisi saattanut olla erilaista, jos haastattelut olisi tehty sydäntalvella kaupunkiolosuhteissa. Aurinkoisena kesänä kaikki on läsnä - vain menneiden kesien ja kylän reaalitodellisuus puuttui.

Nostalgia-käsitteen esiin nousemiseen liittyy myös tutkijan oma asenne. Liittäessäni nostalgian tutkimusaiheeseen, sen on jollakin tapaa oltava olemassa itsessäni. Nostalginen asennoituminen vaikuttaa väistämättä valintoihin sekä tapaan ottaa asia vastaan ja analysoida sitä. Tarkastelemani taustakirjallisuuden perusteella on havaittavissa, että kesään liittyy yleisesti selkeä nostalginen ja ihanteellinen asennoituminen, mikä on otettava huomioon lähettäessä tutkimaan aihetta. Omat muistot ja lukemani taustakirjallisuus kulkevat mukana haastattelujen tulkinnessa. Tutkimus ei siten ole puhtaasti haastatteleminen kesäasukkaiden näkemys.

On myös huomioitava, että en ole työssäni lähtenyt etsimään eksaktia tietoa kylän ja siellä olevan kesäasukkaiden historiasta. Keskeinen tutkimusaineistoni perustuu muistitietoon tai muistoihin. Tehtäväni on peilata niiden kautta kesäasukkaan suhdetta paikallisyhteisöön ja hänen paikkaansa siellä. Sen vuoksi en ole halunnut ottaa tehtäväkseni tarkastaa kaikkien kesäasukkaiden kertomien tietojen paikkaansa pitävyyttä tapahtumisissa, nimissä, paikoissa tai ajoissa. Tärkeintä on välittää haastateltavieni muistojen kautta muodostuva käsitys kesänvietosta ja kylässä oleskelusta sellaisenaan, antaen kollektiivisten ja yksilöllisten käsitysten erottautua toisistaan ja toisaalta lomittua toisiinsa. Muistot eivät ole vain yksilön yksityisomaisuutta, vaan yhteisön, ryhmän jäsenenä kollektiivinen ulottuvuus on individualististen aineiden ohella mukana muistojemme luojana, rakentajana ja ylläpitäjänä. (Korkiakangas 1998, 16).

Tutkittava kylä

Tutkimusalueena on kylä ja sen piirissä asuvat kesäasukkaat. Etelä-Karjalan maakunnassa sijaitseva Jauhialan kylä on osa Taipalsaaren kuntaan. Lähimpään kaupunkiin Lappeenrantaan on noin 14 kilometriä. Ympäristön puolesta Taipalsaari ja Jauhiala soveltuvat erinomaisesti kesänviettopaikaksi. Jauhialan kylällä on runsaasti rantaviivaa ja saaria. Kylän ilmettä leimaa järven läheisyys kaikkialla. Ydinkylää ranta rajaa monelta suunnalta. Taipalsaarelaisista asuu valtaosa tosiaankin saarella, josta ei ole ollut luonnollista maayhteyttä mantereeseen. Myös Jauhiala kuuluu tähän alueeseen. Yhteydet kylästä kaupunkiin ovat olleet 1900-luvulla pitkään lossin ja höyrylaivaliikenteen varassa.

Esimerkiksi juuri Jauhialan kylässä laivayhteydet kaupunkiin olivat hyvät. Vain vesien kautta oleva yhteys kaupunkiin ei tarkoittanut vain aurinkoista höyrylaivamatkailua ja rekiretkiä jäällä talviteitä pitkin. Keväisin ja syksyisin kelirikon aikaan taipalsaarelaiset saattoivat olla pitkiäkin aikoja motissa Kirkkosaarellaan, jolla suurin osa taipalsaarelaisista asuu. Vaikka matka mantereeseen ei ollut pitkä, loi se kuitenkin jonkinasteista eristäytyneisyyttä. (Jurvanen 1987, 119 - 121.)

Maanviljely ja karjanhoito ovat olleet Jauhialan kyläläisille tärkeitä elinkeinoja, mutta laivaliikenne ja kalastus olivat huomattavassa asemassa toimeentulon hankinnan kannalta aina 1940-luvulle asti. Kuten koko pitäjässä myös Jauhialassa pellot ovat yleensä pieniä ja kivisiä sekä maaperä on laiha, joten seutu ei ole kovinkaan helppo viljelyalueena. (Rikkonen 1978, 288.) Asutukseltaan Jauhialan on vuosisadan alussa ollut hajakylä. Asukkaita kylässä on ollut koko vuosisadan ajan sadan ihmisen paikkeilla. Kylän menneisyys on sukukeskeinen. Sen myötä kylän asutus on ydinalueella tiivistynyt. Jauhialassa maatiloja oli 1920-luvulla seitsemän eli Pyysalo, Rantatalo, Nikki, Talka, Rauhala, Lind ja Lahdentaus. Filosofian maisteri Marja-Leena Mikkola on kartoittanut 1960-luvulla Jauhialan paikannimiä ja asutusta. Keruutyöstä käy ilmi kylän pienten vakinaisesti asuttujen mökkien suuri määrä. Mökkien haltiat olivat usein ns. työmiehiä, jotka kävivät töissä höyrylaivoissa, kylän puutarhoilla ja kesäasukkailla ja jotka viljelivät pieniä maatilkkujaan. Toimeentulon yhtenä lähteenä oli myös kylässä toiminut Lahdentaan laivatelakka tai kylän karjatilat. (TP94.)

Talvi- ja jatkosodan aika muuttivat kylän totuttua ilmettä niin talojen kuin ihmistenkin puolesta. Ydinkylään tuli seitsemän rintamamiestonttia ja kylän reuna-alueelle Konstun rannalle rakennettiin upseerien asuinparakki, jonka taloista on nykyään jäljellä vain yksi huvilakäyttöön siirtynyt rakennus. Maatalouden koneellistumisen ja tehostumisen myötä kylästä lähti väkeä etenkin Lappeenrantaan, ja useat pienet mökit autioituivat ja katosivat. Maaltapako oli voimakas koko Taipalsaarella. Kunnan väkiluku oli vuonna 1945 vielä 4495 henkeä, kun taas vuonna 1969 väkiluku oli laskenut 3 150 henkeen. Väkiluvun kasvu alkoi kuitenkin pian sen jälkeen. (Rikkonen 1978, 292.)

Taipalsaarta Lappeenrantaan olennaisesti lähentänyt pengertiehanke toteutui 1960-luvulla, ja sillan paikka sijoitettiin Jauhialan alueelle. Tieyhteyden myötä asuttamispaine alkoi keskittyä kylän maille. Tultaessa 1960-luvun lopulle kunta alkoi toteuttaa

suunnitelmaansa rakentaa Jauhialan alueeseen kuuluvalla hiekkaharjulle omakotialue. (Rikkonen 1978, 292). Tiheästi rakennettu Saimaanharju jäi kahden kilometrin päähän ydinkylästä. Asukkaita asutusalueella oli vuonna 1985 noin 1350 henkeä (Jurvanen 1985, 204). Tiheä asutus alkoi tunkeutua maalaiskylän luo ja toi mukanaan muualta tulleita ihmisiä ja uusia palveluita, jotka keskittyivät uuteen asutuskeskukseen. Kylä hajaantui, koska reuna-alueiden vanha asutus jäi uusien asutusalueiden taakse. Uudet tiet omalta osaltaan muuttivat kylämaisemaa. Kirkonkylästä tullut tie lossille kulki Jauhialan kylän läpi. Uusi tie kirkonkylästä Saimaanharjulle ja Lappeenrantaan oikaistiin kulkemaan ydinkylän ohi. Jauhialan ydinkylä jäi näin periferiaan ja omaksi erilliseksi saarekkeeksi kirkonkylän ja Saimaanharjun laidalle. Jauhialan kyläksi mielletään nykyisin vain sen vanha ydinalue. Laita-alueiden vanhaa rakennuskantaa tai uusia omakotialueita ei välttämättä osata yhdistää Jauhialaan. Kunnan rakennushankkeet kylän alueella jatkuvat edelleen ja niitä tulen tutkimuksessani käsittelemään tarkemmin jatkossa. Jauhialan nykyisessä tyypistetyssä muodossaan on säästynyt asutusaluekaavoituksilta

4. HUVILALLA

Kesäasumisen vaiheet Jauhialassa

"Tunnettu jokaisen suomalaisen unelma on oma mökki, palanen rantaa, rannalla sauna ja soutuvene. Tilastojen mukaan unelma on lähellä toteutumistaan." (Lehmusoksa & Salokorpi 1996, 5.) "Jokaisen suomalaisen unelmasta" on vakiintunut instituutio, joka on parin viimevuosikymmenen aikana vakiintunut käsittämään lähinnä rantojen huvilat - tai loma-asunnot, kuten nykyisin tavataan painetussa tekstissä ilmaista. Suomen kesäasutusta tutkineen Olli Vuoren mukaan kesähuvila on kesänviettoa varten hankittu kiinteistö. Vakinaisesti asuttua kiinteistöä ei lueta huvilaksi. (Vuori 1966, 25.) Kesäasuminen ei kuitenkaan rajoitu vain varsinaisiin huvilakiinteistöihin, vaan kesäpaikaksi on vuokrattu myös vakinaisesti asuttujen talojen osia, esimerkiksi pari huonetta kylän talosta. Huvila-

ilmaisu yhdistetään nykyisin ennemminkin herrasväkeen ja 1900-luvun alkupuolelle. Tutkimuksessani käytän usein kesäasunto-sanana rinnalla termejä huvila ja mökki, koska ne ovat mielestäni käyttökelpoisia ja tarpeellisia ilmaisuja. Molemmat sanat sopivat myös viimevuosikymmenien kesäasuntoihin. Mielestäni nykyisin käyttöön tulleet sanat loma-asunto ja vapaa-ajan asunto ovat jokseenkin kömpelöitä. Miksei voisi puhua huviloista myös nykyisten kesäasuntojen kohdalla? Onhan kyse kuitenkin pohjimmiltaan samasta kesäasumistavasta kuin 1900-luvun alussa, vaikka muutoksiakin on tietysti tapahtunut.

Suomen vanhinta huvila-aluetta on maan läntinen rannikkoalue. Esimerkiksi Pohjanmaan kaupungeista Pietarsaaren seudulla oli joitakin kesähuviloita jo 1700-luvun loppupuolella. (Vuori 1968, 2.) Vuori jakaa Suomen kesäasumisen vaiheet kolmeen jaksoon. Huviloiden *varhaiskausi* ulottuu 1800-luvulta ensimmäiseen maailmansotaan. Tuolloin huvilat olivat useimmiten suuria ja koristeellisia ja korostivat omistajiensa korkeaa yhteiskunnallista asemaa. *Vakiintumiskausi* sijoittuu maailmansotien väliseen ajanjaksoon. Tuolloin kesäasunnon omistajien määrä kasvoi tasaisen vakaata vauhtia. Varhaiskauden huviloihin verrattuna rakennusten koko pieneni ja koristeellisuus väheni. Toinen maailmansota katkaisi huviloiden määrän tasaisen kasvun. Varsinkin jatkosodan aika Suomessa hiljensi huvilaelämää, mutta 1950-luvulle tultua oli huviloiden määrä kääntynyt voimakkaaseen kasvuun (Vuori 1968, 3). Toisen maailmansodan jälkeen alkoi huvilarakentamisen *joukkokausi*. Kesäasuntoja rakennettiin kiihtyvällä vauhdilla. Tontit olivat pieniä ja samoin pieneivät huvilat, joista tuli yhä vaatimattomampia mökkejä. Huviloiden määrän valtaisan kasvuun vaikuttivat voimakas kaupungistuminen ja elintason kohoaminen. (Vuori 1966, 29 - 48.)

Millaiset olivat Jauhialan kesähuviloiden muistetut alkuvaiheet? Varhaiskaudella Jauhialassa oli vain muutamia kesäasuntoja. Ainakin viisi muistetaan varmasti ja ne ovat yhä olemassa. Tuolloin oli varsinaisen huvilarakennuksen rakentamisen rinnalla yleistä myös toisenlainen menettely kesäpaikan hankkimiseksi. Kesäpaikka hankittiin maaseudulta ostamalla tai vuokraamalla maatila, yksittäinen rakennus tai vain huone tai pari talosta (Krohn 1991, 82). Jauhialaan huviloita ei alkuaikoina useinkaan rakennettu, vaan vanhat aiemmin vakinaisesti asutut mökit tai maatilat ostettiin kesäpaikoiksi. Monet kylän talot ja mökit saivat siten huvilan funktion. Jauhialan ensimmäisiä kesäasukkaita oli hovioikeuden presidentti D. W. Åkerman Viipurista, joka ensin vuokrasi ja vuonna 1894 osti kylästä Nikin tilan kesäpaikaksi perheelleen. Nikkiä ei siis ollut rakennettu

huvilaksi, vaan se kuului kylän kantatiloihin. Se on 1800-luvun alkuvuosikymmeninä rakennettu säätyläismallinen maatalo lukuisine ulkorakennuksineen, peltoineen ja metsineen. (Lievonon 1987, 150.) Nikin vuonna 1891 vuokrannut Åkerman kuvailee muistelmissaan ensivaikutelmiaan paikasta:

"Olimme jo kesäkuun alusta muuttaneet maalle kesää viettämään. Olimme vuokranneet asunnon jo edellä mainitsemani Kirkkosaarella Taipalsaaren pitäjän Jauhialan kylässä olevan Nikin tilan päärakennuksessa. Tilan omistivat silloin Tammelander-vainajan perilliset, jotka luovuttaen meille päärakennuksen itse muuttivat mäellä tilan peltojen yläpuolella olevaan "Mökiksi" kutsuttuun taloon. Kaikki tilan rakennukset samoin kuin niitä ympäröivät puutarha ja muut viljelykset olivat aika huonossa kunnossa, päärakennus kuitenkin sellaisessa tilassa, että siellä kesäaikaan aika hyvin tuli toimeen. Muuten sijaitsi talo hyvin mukavalla paikalla: aivan Saimaan vesistöön kuuluvan pienen lahdelman rannalla, noin sata metriä korkean, tuuhean männikön peittämän hiekkaharjun alareunaa kulkevasta maantiestä, josta talon pihaan johti pitkin rantaa sievästi kaarteleva korkeitten koivujen, leppien, lehtikuusien ja Siperian mäntyjen varjostama ajotie, jonka reunassa venelaituri sijaitsi." (Åkerman 1993, 141)

Åkerman asui eläkevuosinaan kuolemaansa asti ympärivuotisesti Nikin tilalla. Yksi hänen 14 lapsestaan, hänen agronomipoikansa, jäi asumaan Nikille perheineen ja hoiti siellä puutarhaviljelmiään. Siten Nikki, jota kyläläiset sanoivat myös Nikin hoviksi, oli vuosikymmeniä vakinaisesti asuttu tila ja sen perhe kuului selkeästi kyläläisiin, vaikka herrasväeksi luettiin. Nikki muuttui 1970-luvun alussa jälleen yksinomaan kesäpaikaksi. Nikin historiassa ilmenee kylän vanhojen kesäpaikkojen määrittelemisen hankaluus, sillä ainakin ajoittainen ympärivuotinen asuminen on kuulunut joidenkin huviloiden menneisyyteen.

Nykyisin selkeästi huvilakäytössä näyttäytyvät rakennukset eivät aikaisemmin olekaan niin yksiselitteisesti olleet kesämökkejä. Silloiseen kesänviettoon liittyy piirteitä, jotka eivät välttämättä sovi tämän hetkiseen käsitykseen kesäloman vietosta. Varhaiskauden huvilamiljöössä Jauhialassa on selkeä yhteys myös talonpoikaiselämään. Varakkaiden piirien keskuudessa alkoi 1800-luvun alkupuolella tulla tavaksi hankkia varsinaisten huviloiden ohella myös maatiloja, joilla maanviljelyä jatkettiin ainakin pienimuotoisena toimintana (Haapakka 1993, 2). Maatalous oli sivuelinkeino, mutta useimmiten ainakin

Jauhialassa maanviljely oli silkkaa harrastusta. Työt teetettiin pääosin palvelusväellä. Maanviljelyharrastusta oli Nikin lisäksi ainakin tohtori Hällströmin 1914 kesäpaikaksi ostamalla Varismäen eli Varisenmäen tilalla.

Myös Jauhialan kylän keskuksesta noin kolmen kilometrin päähän rakennettu Kirjamoinniemen huvila on ollut lähinnä vain kesäisin omistajiensa asuttama, mutta se oli vuosikymmeniä aktiivisesti hoidettu maatila. *"Tää mein mökkiläisyys ei oo ihan samanlaista mökkihommaa, kun siihen on liittynyt tää aktiivi, suurehko maanviljelys mukaan."* (IV46, 8.) Kirjamoinniemi oli koko pitäjään suhteutettuna suuri ja peräti innovatiivinen maatalousyritys. Elokuun puolivälissä 1927 ilmestyneessä kylän raittiusyhdistyksen Tähtäpäähä-lehdessä oli humoristiseen asuun verhottu uutinen koskien Kirjamoinniemeä: *"Jauhialan kylään on tullut julma kone, joka taittaa tähtäpäitä. Hirviö on nähtävänä Kirjamoinniemessä"* (Tähtäpäähä-lehti 14.8. 1927). Uutisella haluttiin viestittää kyläläisille Kirjamoinniemeen hankitusta elonleikkuukoneesta, jollaista muualla kylässä ei lienee ollut asian uutisarvosta päätellen. Kirjoituksesta on myös luettavissa syrjäisen Kirjamoinniemen kuuluminen Jauhialan kylään. Tila on 1960-luvulta lähtien ollut selkeästi huvila, mutta aikaisemmin sen luokittaminen huvilaksi ei funktion perusteella ollut niinkään selvää vaikkakin se olikin enimmäkseen tilapäisesti asuttu.

Nykyisyydestä käsin tarkasteltuna 1900-luvun alkuvuosikymmenien kesäasumiseen liittyy muutenkin erilaisia piirteitä kuin moderniin kesämökki-instituutioon. Kesäpaikoissa oli monenlaista vaihtelua. Kesäpaikaksi ei välttämättä tarvittu koko taloa. Kyläläiset vuokrasivat kotimökkejään kesäasukkaille asuen itse esimerkiksi kotinsa yläkerran tiloissa. Menettely ei ollut epätavallinen Jauhialassakaan ennen varsinaisen kesämökkien joukkorakentamisen kautta. Jauhialassa tuntui myös huvila-asutuksen venäläisvaikutus. Karjalan kannaksella kukoistivat suuret venäläiset huvilayhteisöt 1800-luvun loppupuolelta Venäjän vallankumoukseen asti (Karste-Liikkanen 1968, 97, 100) ja venäläisiä tuli huvila-asukkaiksi myös kauemmas länteen aina Taipalsaarelle asti. Jauhialassa on yksi 1900-luvun alussa rakennettu Pietarista tulleen kenraalin kookas huvila nimeltä Käenmäki, joka tosin on lähes palatsimaisiin kannakselaishuviloihin nähden ulkoasultaan vaatimaton ja koruton (EKM). Omistukseen kuului myös viereinen kylän maatila, jonka päärakennus paloi 1920-30-luvun vaihteen tienoilla (TP94). Mielenkiintoista on havaita, että 1990-luvun puolivälissä samoille rannoille kuin 1900-luvun alussa rakennettu huvila, rakensi venäläinen liikemies uuden huvilan vapaa-ajan

viettoa varten. Käenmäen vieressä oleva 1960-luvulla rakennettu suuri talo taas on siirtynyt vuonna 1998 latvialaisomistukseen.

Vakiintumiskautena eli sotien välisenä aikana huviloiden määrä kasvoi hiljaksen. Alettiin siirtyä enemmän uusien huviloiden rakentamiseen ja siirryttiin syrjemmäksi kyläasutuksesta. Sotavuodet 1940-luvulla katkaisivat huvilarakentamisen. Sen jälkeen huvilakulttuurissa siirryttiin varsinaiseen suureen leviämiskauteen. Etenkin 1950-luvulle tultaessa myös Jauhialan kylän alueella alkoi entisestään voimistuva kesäasuntojen rakentaminen. Rantamaisemaa alkoi värittää yhä selvemmin kesämökkien rivistöt ja yksittäiset mökit. Myös kylän lukuisiin saariin rakennettiin rantamökkejä. Parin kilometrin päässä kylän keskuksesta sijaitsevasta Hauhianrannasta muodostui tiheästi rakennettu huvila-alue. Sen rakentaminen keskittyi 1950 - 1960-luvuille. Eräs kesäasukkaista sanoi, että mökit ja tontit olivat pieniä eikä niiden mukavuuteen panostettu, koska tärkeintä oli oma ranta. Tultaessa 1960-luvun loppuun Hauhianranta alkoi olla täyteen rakennettu. Vierivieressä oli parikymmentä huvilaa. Myös ydinkylän tuntumassa olevalle Käkeläntaipaleelle ja syrjäisemmälle Voipionniemelle oli kohonnut runsaasti kesähuviloita. Käkeläntaipale, Hauhia ja Voipionniemi ovat toisistaan erillisiä selkeästi huvila-alueiksi erottuvia rantakaistaleita. (Karttaliite.)

Kesämökit ovat näkyvä osa Taipalsaaren ja Jauhialan järvimaisemaa. Kesällä 1997 maakuntalehti Etelä-Saimaassa oli artikkeli, jossa kerrottiin Taipalsaaren olevan Etelä-Karjalan kesämökkirikkinen kunta. Tuolloin kunnassa oli 2 995 mökkiä. Valtakunnallisesti Taipalsaari sijoittuu 455 kunnan joukossa kolmannelletoista sijalle. Vuonna 1992 Taipalsaaren kunnan sihteeri laski, että Jauhialan kylän mailla oli 324 huvilaa. Ydinkylä on säilyttänyt kesäasukkaansa, jotka ovat olleet siellä jo sukupolvien ajan. Uusia huviloita ei vakinaisen asutuksen tuntumaan viimevuosikymmeninä ole useitakaan noussut, vaan kesäasunnot on edelleen rakennettu syrjään asutuskeskuksista eli ydinkylästä ja uusista asutusalueista. Päinvastoin on toisaalta käynyt. Vanhojen huvilarantojen ohimolle kunta on kaavoittanut ja rakennuttanut omakotitaloalueita.

Tutkimuksissa ja lehtiartikkeleissa puhutaan nykyisin kesäasumisen sijaan vapaa-ajan asunnoista ja vapaa-ajan asumisesta. Myös loma-asunnoista puhutaan. Ilmaisut yhdistyvät selkeästi vain 1980 - 90-lukuihin ja tuolloin lisääntyneeseen huviloiden talvikäyttöön. Varustukseltaan nykyiset huvilat poikkeavat suuren leviämiskauden vaatimattomista

rantamökeistä. Monet viime vuosikymmeninä rakennetut pienet, askeettiset kesämökit ovat saaneet uutta vankkuutta ja mukavuutta remontoinnin kautta. Mökeistä halutaan talviasuttavia, koska myös kylmänä vuodenaikana on tarve käydä mökillä. Uudet huvilat ovat jo valmiiksi tilavia ja lämpimiksi rakennettuja. Huvilat varustetaan monin teknisin mukavuuksin. Haastattelemistani kesäasukkaista kaikilla on nykyään huviloillaan sähkö. Mukavuuksista ei ole enää haluttu juurikaan tinkiä. Töitäkään ei nykyisin välttämättä lähdetä maalle pakoon, sillä ainakin yhdellä haastateltavalla oli kesäpaikassaan tietokone internet -yhteyksineen. Televisio sen sijaan kuuluu haastateltavien vakiovarustukseen. Kesäasunnosta halutaan varustelutasoa ajatellen ajanmukainen. Seuraavat kommentit kertovat huvila-asukkaiden ajanmukaisesta mökkivarustelusta. Niistä ensimmäisessä haastateltavani aviomies kertoo ajatuksiaan mökkien suhteesta eletävään aikakauteen ja sen suuntauksiin.

"Just joittenki kavereitten kanssa juteltii, että jos nyt tänä päivänä rakentais, ni ilman muuta ne kaikki mukavuudet tulis rakennettua. Et tulis ja menis vedet ja ois kaikki sisävessat, et kyl se niinku kuuluu siihe ajankuvaan. Että sit ku se on kakskyt, kolkyt vuotta vanha ni sekii saattaa olla jo vanhanaikanen, vaikka miten tekis nykyaikaseks."
(AL39, 11)

"Miehä asun tääl kesällä. Ei miul oo kaupungis nytkää mitään, ei kukkaa, ei leivän murua. En mie vois sinne jäädäkkään. - - Miul o kaik, miul o kahet astiat, siel sekä tääl. Ja kaks televisioo ja kaks radioo. Kaks puhelinta ja... voi hyvät ihmiset mitenkä ain o kaikki kaksi. Nyt mie hankin vasta sen kännykän tänne." (SR12, 1 - 2)

"Kaikki muut mukavuudet on, mut vesi ei tuu. Meil on sähkö ja meil on sähköhella ja kahvinkeitin ja mikroaaltouunit ja sähkölämmitykset ja... no, astianpesukonetta ja pyykinpesukonetta ei ole. Eikä vesi-WC:tä." (OV46, 3)

Huolimatta korkeasta varustelutasosta kaikki huvilat ovat nimenomaan kesäpaikan oloisia, koska huvilalla oleskelu painottuu yhä kesäaikaan. Vaikka kesähuviloille tuodaankin nykyteknologian viimeisimmät saavutukset, se ei poista muuttumattomuuden tavoittelua mökkielämässä. Tyypillistä haastateltavilleni on, että huviloiden menneisyyttä vaalitaan. Havaintojeni perusteella vanhoilla huviloilla on säilytetty vuosisadan alun ilme. Esimerkiksi rakennusten vanhoja uuneja ei ole purettu vaikka niitä ei enää

käytettäisikään. Vanhoja esineitä pidetään esillä ja niitä säilytetään muistoina edellisiltä kesäasukaspolvilta. Menneisyys jätetään koskemattomaksi, jotta se säilyisi lähellä ja nykyisten sukupolvien ulottuvilla. Uusi on asetettu rinnakkain vanhan kanssa. Se luo ajattomuuden tunteen ja yhteyden menneisiin sukupolviin. Kesäasukasnainen esitteli 1940-luvulla rakennetun huvilan vanhaa esineistöä kertoen muun muassa seuraavia asioita:

"Tämä on kuulemma lihansuolauskaukalo. Se on ollut siellä meidän mummolassa ja se on sitten tuotu tänne. Ja tuo punanen vaasi! Niin, siis niin kaamee kun se onkin, mut sitä ei voi hävittää. Isä on voittanut sen joskus Hartolassa arpajaisissa ja hän toi sen ja se on ollut iän kaiken niin kauan kun mä muistan. - - - Esineitä on ja niillä on omat paikkansa." (AA21, 21)

Jatkuvuuden vaaliminen ei ulotu vain vanhoille perintöhuviloille. Niiden tapaan myös uudemmilla kesäasunnoilla menneet kesät elävät esineiden välittämien muistojen kautta. Eräällä pariskunnalla on mökillään valokuva-albumi, jossa on aikajärjestyksessä kuvia perheen huvilaelämästä mökin rakennusvaiheista alkaen. Ensimmäisissä kuvissa ovat perheen tyttäret pieniä. Viimeisimmissä kuvissa olivat jo haastatteleman pariskunnan pienet tyttärienlapset mukana. Albumia säilytetään mökillä. Esineet ovat muistojen kätköjä, joiden kautta mennyt pysyy tavoitettavissa ja koskemattomana. Etäisyys menneisiin aikoihin saadaan niiden avulla häivytettyä. Kyse ei kuitenkaan ole vain katoamiselle alttiiden muistojen tallettamisesta tavaroihin ja kuviin. Esineiden kautta luodaan kesäelämään jatkuvuuden tunne, joka ei ulotu vain nykyhetkeen, vaan myös tulevaan.

Erilaiset kesäasukkaat

Kesäasuminen on aina ollut maallepako kaupungista - tai mielestäni oikeammin sanottuna maallepaluuta. Kesäasukuksen syntymiseen yhdistyy 1800-luvun alussa syntynyt romanttinen aatevirtaus, joka toi porvariston kaupungista maaseudulle. Romanttiseen aatetraditioon kuuluu hyödyttömän villin luonnon ihannoiti (Kauppinen 1998, 8). Luonto

ja maaseutu vetivät puoleensa. Ne yhdistettiin autenttisuuteen, alkuperäisyyteen. Huviloiden ja maatilojen hankkiminen mahdollisti kaupunkiporvariston paluun kesäiseen, vehreään luontoon vuosi toisensa jälkeen. Kesänvietto maalla muodostui pian tavaksi, jota ei kyseenalaistettu.

Huvilarakennuksen ja -hankkimisen vaiheista on jo luettavissa kesäasukkaiden yhteiskunnallista taustaa. Yhteiskunnalliset tekijät ovat olleet vaikuttamassa huvilan omistukseen. Varhaiskaudella kesäasukkaat tulivat yksinomaan varakkaista piireistä ja yhteiskunnallisen arvonsa tuntevien keskuudesta (Vuori 1968, 42). Vuosisadan kuluessa kesäasunnon omistajien sosiaalinen pohja laajeni koko ajan -alkupuolella tosin verkkaisemmin. Tuloerojen tasoittumiseen ja kaupungistumiseen liittyy keskiluokkaistuminen, joka oli yksinkertaistettu muoto elitistisestä kaupunkikulttuurista (Lehtonen 1982, 594). Sotien jälkeen kesähuvilan hankkiminen alkoi olla yhä laajempien yhteiskuntaryhmien haave ja tavoite. Materiaalisen elintason nousu, kulkuyhteyksien paraneminen ja yksityisautoilun lisääntyminen haukuttelivat entistä enemmän kaupunkilaisia hankkimaan kesäasunnon lähikunnastaan.

Ensimmäiset kesäasukkaat Jauhialan kylässä olivat Viipurista tullut hovioikeuden presidentti Åkerman ja Venäjän armeijassa palvellut suomalainen kenraali "Tieteriks" (Diederichs), joka perheineen tuli Pietarista Jauhialaan. Varhaiskauden huvilaelämä on painunut varsinkin pietarilaishuvilan suhteen unholaan. Etelä-Karjalan museon rakennuskorteissa on huvilalla kesällä 1916 palvelleen Jauhialan kyläläisen Elin Pakkasen muisto. Hänen mukaansa kenraali tuli perheineen Pietarista junalla Lappeenrantaan ja sieltä laivalla Taipalsaarelle, missä kyläläiset olivat ihmettelemässä hienosti pukeutuneita seurapiirinaisia. Muutoinkin 1800- ja 1900-luvun vaihteen lyhytaikaisista kesäasukkaista ei ole muistikuvia. Sen sijaan D.W. Åkerman on jäänyt elämään kylään muistelmiensa ja jälkipolviensa kautta.

Kenttätöiden aikana todentui aavistelemani mahdollisuus jakaa kesäasukkaat karkeasti kahteen eri ryhmään. Haastattelemistani kesäasukkaista osa huomioi itsekkin asian. Kantakesäasukkaat tiedostivat olevansa oma ryhmänsä, jonka ohella ovat lähinnä Lappeenrannasta tulleet "uudet" kesäasukkaat. Vanhat kesäasukkaat, joita kutsun myös kantakesäasukkaiksi, muodostavat sukulaisuuteen perustuvan ryhmänsä. He ovat tavalla tai toisella sukua Åkermanille. Heillä on kylän alueella yhä peräti kymmeniä huviloita.

Sotavuosiin, 1940-luvun alkupuolelle asti Åkermanin joukko muodosti selkeästi pääosan Jauhialan kesäasukkaista. Heille on järjestynyt vuosikymmenten kuluessa huvilapaikkoja kylästä, koska D.W. Åkermanin ostamaan maatilaan kuului runsaasti maa-alueita Jauhialasta. Hänen jälkeläisensä monessa polvessa ovat rakennuttaneet kesämökkejä kylän alueelle. Pääosalla heistä on huvila ydinkylästä syrjässä olevalla Voipionniemellä, jonka rannalla huviloita on vierä vieressä. Osa kantakesäasukkaista majoilee yhä ydinkylän alueella olevilla mökeillään. Vanha huvilaväki käyttää usein itsestään puhuessaan tai muistellessaan menneitä vuosikymmeniä kesävieras-ilmaisua. Se ei yhdisty niinkään nykyisiin kesäasukkaihin, vaan ennemminkin menneisiin kesiin ja silloisiin kesäasukkaihin. Lähinnä nimitys ulottuu vain omiin sukulaisiin.

Toisen kesäasukasryhmän muodostavat Jauhialasta 1940-luvulta lähtien huvilan hankkineet kesäasukkaat. Heille ei ole löydettävissä yhtä selkeää yhdistävää taustaa kuin Åkermanin sukulaisille. Sotien jälkeen kylän ranta-alueille saapuneet kesäasukkaat ovat mökkien voimakkaimman yleistymisvaiheen tulokkaita. Leviämiskauden aikana kylään tulleet kesäasukkaat ovat olleet lähinnä lappeenrantalaisia. Esimerkiksi vuoden 1968 lopulla Taipalsaarella oli 1440 huvilaa, joiden omistajista lappeenrantalaisia oli 1067. Toiseksi suurin ryhmä oli helsinkiläisomistajia, joita oli 125. (Kempainen & Linkojoki 1970, 26.) Asetelma kääntyi joukkokaudella siis päinvastaiseksi verrattuna varhaiskauden ja vakiintumiskauden kesäasukkaisuuteen. Aiemmin lappeenrantalaisia vakituksia huvilasukkaita oli vähän suhteessa muualta tulleisiin, mutta toisen maailmansodan jälkeen suurin osa kesäasukkaista on tullut Lappeenrannasta.

Menneitä kesiä muistellessaan kyläläiset puhuvat kesäasukkaista herrasväkenä tai kesävieraina. Herrasväkeä oli Åkermanin suku ja muut kesäasukkaat, jotka tulivat kylään ennen toista maailman sotaa. Heillä oli kyläläisten silmissä status, joka ei ole verrattavissa nykyaikaan. *"Kyl ne ol siihe aikaa, et herrasväki ol kyl siihe aikaa, se ol herrasväkiä! On se kyl nyt muuttunt. Tuski sinäkää vaik minkälaise arvokkaan miehen keksisit, ni tuski siu kahta piikaa kannattas pittää"* (HK04, 13), sanoi Jauhialassa asuva Helmi Kymäläinen. Hän on ollut koko elämänsä kesäasukkaiden ja herrasväen kanssa tekemisissä niin työn kuin ystävydenkin puolesta. Åkermanin kesäpaikaksi ostama Nikki oli vakituisesti asuttu 1930-luvulta 1970-luvun alkuun. Tuolloin Nikillä asuneet ja syntyneet olivat selkeästi kylän omaa herrasväkeä, eivät kesäasukkaita. Kyläläisten silmissä nimenomaan huviloiden varhaisvaiheessa Jauhialaan tulleet kesäasukkaat olivat

herrasväkeä. Pelkästään huvilan hankkiminen oli 1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla merkki varallisuudesta tai ainakin korkeasta yhteiskunnallisesta asemasta. Viime vuosikymmeninä yleiseksi tullut kesämökin hankkiminen kumooa huvilaelämän elitistisen leiman. Tavallisuus laskee ilmiön statusarvoa.

Vanhan huvilaelämän tarkastelu omasta ajasta käsin on hieman ongelmallista. Yritän puhua siitä oman aikani käsitteillä ja upottaa nykyiset käsitykset menneiden kesien kesäasumistapoihin. Kuitenkaan en ole lainkaan varma, millaisena aikalaiset ovat nyt niin vakiintuneen kesäasumisilmiön hahmottaneet. En voi välttyä tarkastelemasta menneisyyttä oman aikamme ainakin näennäisesti itsestään selvän kesäasumisinstituution kautta. Kaikille kesäasukkaillekaan huvilalla olo ei aina ole itsestään selvyyksiä sisältävä käsite. Kyselyvastauksissa koko käsitteen käyttö herätti kysymyksiä. Jotkut vastaajat pohtivat kesäasukaskäsitteen merkitystä ja suhdettaan siihen. Varsinkin kauan kylässä olleet kesäasukkaat kiinnittivät huomiota erilaisiin kesänviettotapoihin. Menneisyyden kautta peilaten ja erilaisia kesäpaikkoja pohtiessaan, he korostivat ilmiön moninaisuutta suhteessa nykyiseen kesäasukaskäsitykseen. Mitä nykyisyydestä käsin kutsutaan kesäasumiseksi, on omina aikoinaan tulkittu ehkä eri tavoin. Kesänsä Jauhialassa jo 1910-luvun puolivälistä viettänyt mies pohtii kesäasukkaiden erilaisia lähtökohtia.

"Olen miettinyt, että ketkä olivat kesäasukkaita, ts. mitä käsitteeseen sisältyy. Esim. jos perhe on kotoisin Jauhialasta ja sen pois muuttaneet jälkeläiset tulevat kesäksi kotiinsa, entiseen kotiinsa, niin ovat tietenkin kesäasukkaita, mutta muodostavat hyvin erilaisen sosiaaliryhmän kuin kaupunkilaiset, jotka hankkivat Jauhialasta itselleen kesäpaikan, oman mökin tai huvilan tai tulevat vuokralaisiksi paikkakunnalle. On hyvin erilainen elämänmuoto olla maalaistalossa kesävuokralaisena tai pitää omaa harrastusmaanviljelystä kuten isäni Varismäellä. Molemmista poikkeavat puhtaat kesämökkiläiset kuten monet perheet Voipionniemessä. Kirjamoinniemen tila taas oli suorastaan maatalousyritys, joka työllisti koko perheen." (KH09)

Pohdinnasta ilmenee kesäasukkaan pitkä kokemus kylässä olosta. Huvilaelämä näyttäytyy erilaisena ilmiönä sellaisille kesäasukkaille, joiden kokemukset pohjautuvat vasta viimevuosikymmenien aikana hankittuihin eristäytyneisiin rantamökkeihin kuin niille, joilla on ollut kesäpaikka kylässä aina 1900-luvun alkuvuosilta alkaen.

"Kyllähän kesäasukkaat elivät omaa elämäänsä"

"Kyllähän kesäasukkaat elivät omaa elämäänsä", lausahti Jauhialassa lapsuutensa ja nuoruutensa asunut nainen muistellestaan kylän kesäasukkaita. Saman käsityksen sain haastateltavieni puheista. Kesäasukkaat ovat näkyneet kylämaisemassa. He ovat aina olleet tavalla tai toisella tekemisissä paikallisen väestön kanssa - jos ei muuten niin asioidessaan kaupassa tai postissa. Kuitenkin huvilaväen ajankäyttö keskittyy omissa oloissa olemiseen ja kesämökin piiriin. Keskeiseksi tekijäksi ajanvietossa on muodostunut kesämökki ja oman väen seurassa oleilu. Kesän viettäminen huvilalla ei ole vain yhden perheen tai yksilön kokemus, vaan siinä nähdään yhteys muihin. Monilla haastateltavillani kollektiivisuuden kokemus ei ulotu vain samassa ajassa eläviin ihmisiin, vaan siihen tulee tavallaan mukaan myös menneet sukupolvet.

"Se oli tapa, että lähdettiin kesänviettoon. Se oli ollut jo edellisessä, siis isoisän ja mummon sukupolvessa. Kun tuli kesä, kesäkuun ensimmäinen päivä lähdettiin maalle ja elokuun viimeinen päivä tultiin maalta pois. Et se oli semmonen täydellinen muutos."
(RV17, 12)

Tyypillistä 1900-luvun alun huvilakulttuurille on se mieltäminen täydelliseksi muutokseksi vakinaisesta arkipäivästä. Muutoksen kokemus johtui erilaisen elämäntavan piiriin siirtymisestä eli siirtymisestä kaupunkikulttuurista varsin eristyneeseen maaseutukylään. Kun kesähuvilalle kerran tultiin, siellä oltiin koko kesä. Liikkuvuus ei kuulunut huvilakulttuuriin. Pysyttiin huvilalla ja tutun paikallisyhteisön piirissä. Kaupunkikodissa ei liiemmin käyty, koska kotipaikkakunta oli yleensä kaukana ja hankalien liikenneyhteyksien takana. Kesäasukkaita Jauhialassa oli aluksi ainakin Viipurista, sitten lähinnä Helsingistä ja Savonlinnasta. Lappeenrantaan tultiin junalla tai laivalla. Lappeenrannasta Taipalsaarelle ja Jauhialan kylään oli vuosisadan alkuvuosikymmeninä yhteys vain Saimaan kautta. Höyrylaiva toi huvilaväen kylän laivalaituriin.

Huvilalle muutto tosiaankin oli kesäasukkaille täydellinen muutos myös matkatavaroiden puolesta. Tavaraa tuotiin paljon mukana kesäpaikkaan. Matkan monimutkaisuus ja pitkä kesto lisäsi muuton totaalisuuden tuntua. Perheen äiti, lapset ja apulainen olivat

Jauhialassa koko kesän. Perheen isälle loma maalla jäi usein katkonaisemmaksi, koska hän oli töissä ja joutui siksi olemaan paljon kaupungissa. Kotiapulainen kuului perheiden elämään aina 1940-luvulle asti. Hän oli yleensä kaupungista mukana tullut perheen vakinainen "kotihengetär" eikä kesäksi paikkakunnalta tilapäisesti hankittu. Muuttoa kesäpaikkaan 1920 - 1930-luvuilla kuvataan esimerkiksi seuraavasti:

"Kuule, sinne piti ottaa kauheesti mukaan. Mul on semmoset muistikuvat, että oli sellanen laudoista tehty laatikko joka pantiin kahdella munalukolla kansi kiinni ja se oli täynnä sellasta kutteripurua ja sinne sitte laitettiin tyhjät hillopurkit Helsingissä. Ja sitte ku täällä säilöttiin mansikat, mustikat, vadelmat ja pavut, herneet, niin sitte jokaisella purkilla oli omat paikkansa. kun ne oli valmiiks suolattu, hillottu, ni sit ne vietiin Helsinkiin munalukot päällä ja siinä laatikon päällä luki vielä: Varovasti. Ja sitten tuotiin makuuvaateita, vilttejä, peittoja, tyynyjä ja ne oli semmoisessa valtavassa valkoisessa kangaspusseissa, jotka semmoisella köydellä köytettiin. Ja sitten tuotiin lakanat. - - Ja sitten pitovaatteet. Mutta huonekaluja ei tuotu. Ja se oli vielä näin, että Helsingissä ne täyty panna ainakin viikkoa ennen, siis ne tuli rahtitavarana Lappeenrantaan ja sitten ne kuletettiin laivalle, Tuulikki-laivaan, ja siitä (Jauhialan laivalaiturilta Ukkorannasta) sitten kuskattiin hevosella. Et oli se kyllä aikamoinen muutto. Ja sit taas täältä kun ne lähetettiin yhtäaikaan kun me lähdimme kesän lopussa, niin se kesti ainakin viikon ellei toista ennen kun ne sitten Helsingissä ilmotti, että nyt ne tavarat on tullu. Ja sit oli aina kauheen jännittävää, että oliko ykskään hillopurkki rikki. Eikä koskaan ollu mikkään rikki. Et kyl se äiti ne hyvin pakkas." (AA21, 2)

Puutarhaharrastus on ollut kesäasukkaiden innostuksen kohde tavalla tai toisella. Kesänviettoon huvilalla liittyi siten muutakin kuin pelkkää oleilua. Varsinkin 1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla kesäelämään kuului joskus jopa harrastuspohjaista maanviljelytoimintaa. Viljely ja karjanhoito olivat paikalliselle väestölle välttämätön elinehto, mutta kesäasukkaille se oli ennenminkin harrastusta. Virkamiesperheet saivat siten tuntuman maalaiselämään. Esimerkkinä maanviljelysharrastuksesta otan Varismäen, jossa oli 1940-luvun sotavuosille asti hevonen, pari lehmää, pari lammasta ja sika (KH09). Maa ja karja tuottivat ravintoa, joten niistä oli ainakin näennäistä hyötyä. Hyöty jäi tosin vähäiseksi, koska maatyöt teetettiin pääasiassa muilla kuin omalla väellä. Talvella tilalla jouduttiin pitämään talvivahtia hoitamassa eläimiä. Kaikkia töitä ei teetetty kotiapulaisella tai muilla palkollisilla. Huvilaperheen nuoret miehet saivat tutustua jossain

määrin maatöiden tekoonkin etenkin 1920 - 1930-luvuilla. Töihin kuului opetella hevosen hoitoa ja käyttöä, ainakin hevosella kyntäminen opeteltiin. He muistavat myös osallistuneen kylän lannanajotalkoisiin ja riihen puintiin. (JH03.) Huvilan työt eivät sen sijaan ilmeisesti joutuneet samassa määrin tekemään töitä.

Vaikka maataloutta ei eläimiseen ja peltoineen kuulunutkaan suurimpaan osaan kesäasunnoista, oli kasvimaan hoito sitäkin tavallisempaa. Kasvimaa ja marjapensaat tuottivat satoa, jota käytettiin kesän aikana ja vietiin kaupunkiinkin syksyllä. Puutarhat kiinnostivat myös huvilaväkeä. Vanhojen kylän talojen ympäristöön ei kuulunut puutarhoja, joten kesäasukkaat joutuivat itse muokkaamaan pihapiiriä toiveidensa mukaiseksi. Esimerkiksi Varismäellä tohtori Hällström oli kovin innostunut maanviljelyn ohella puutarhasta hedelmäpuineen.

"Isä oli hyvin innostunut omenapuita istuttamaan, kun täällä oli niitä niin vähän ja niitä tuli sitten niin täyteen tämä rinne, että niitä oli sitten vähän liikaakin. Että niitä on sitten saanut harventaa, sekä hedelmäpuita että muita. Onhan tämä ihan muuttunut tämä ympäristö sitten kun tähän tuli puita, varjoisa ja viihtyisä. Kaunishan tämä paikka on ollut aina kun täällä on niin kaunis näköala, mutta kuuma tässä oli." (AH01, 7)

Kutsukäytäntö on jo suurelta osin unohdettu kesävieraiden keskinäinen ajanviettotapa. Suurin osa kylän kesäasukkaista 1900-luvun alkupuolella kuului Åkermanin sukuun. Suvun jäsenillä oli tuolloin vilkasta keskinäistä kanssakäymistä kutsujen muodossa. Nimipäivät ja syntymäpäivät keräsivät huvilaväkeä toistensa luokse kymmenittäin koolle. Eräs haastateltavista kertoi 1940-lukua edeltäneiden parin vuosikymmenen olleen loputonta vierailua sukulaisten luona. Hän muistaa äitinsä laskeneen, että erään heinäkuun aikana oli ollut 14 kutsua, joissa kaikissa olivat samat viitisenkymmentä ihmistä tai enemmän. (RV17.) Kutsuilla seurusteltiin, musisoitiin ja käytiin keskusteluja niin filosofiasta, uskonnosta kuin politiikastakin. Vieraat olivat yleensä vain oman suvun väkeä.

"Kanssakäyminen muiden kesäasukkaiden kanssa koski siis sukulaisia. Näissä vierailtiin tiettyinä syntymä- ja nimipäivinä joka kesä sekä muina erityisinä juhlapäivinä ja muutoin satunnaisesti etupäässä nuorten kesken. Merkittäviä tapaamisia olivat Varisenmäen kamarimusiikkitapahtumat. Erityisesti isäni oli innokas kokoamaan yhtyeen, milloin

soittajia oli samaan aikaan kesälomalla. Tämä kukoisti 1920-luvulla. Nämä eivät olleet vieraskutsuja, vaan ystävät saivat tulla kuuntelemaan kunhan eivät puheensorinalla häirinneet. Kamariyhteissä soitettiin viiniläisklassikkoja ja nuorempaa aina Mendelssohniin ja Robert Schumaniin saakka. Soitto oli harjoittelematonta ja osittain prima vista. Soitettiin esim. kvartetosta ne osat, jotka osattiin ja loput jätettiin." (KH09)

Kutsujen kukoistusaikaa olivat 1920 - 1940-luvut. Kesäasukkaiden yhteiset kokoontumiset vähenivät 1940-luvulta alkaen sotavuosien katkaistessa käytännön. Varsinkin suuret kutsut jäivät yhä vähemmälle. Seuraava sukupolvi muistaa 1950-lukujen nimipäiväkutsujen suvun kesken olleen jo liian tylsää ja tätimäistä ollessaan lapsina kutsuilla. Kanssakäyminen on siirtynyt suvun yhteisistä tapaamisista enemmän yksilöiden ja perheiden väliseksi. Kuitenkin Jauhialassa olo tuo sukulaisia yhä yhteen. Vanhan huvilasuvun kanssakäyminen 1940-luvun loppupuolella ja sen jälkeen tulleiden uusien kesäasukkaiden kanssa ei ole muodostunut merkittäväksi. Uusien mökkiyhteisöjen ja yksittäisten mökkien väki jäi etäiseksi vanhempien huvila-asukkaiden sukulaisuuteen perustuvassa kanssakäymisessä. (Räsänen 1992, 566) Uusien kesäasukkaiden keskinäinen kanssakäyminen ei myöskään synnyttänyt vastaavaa kutsukäytäntöä johtuen yhdistävien kiinnekohtien puuttumisesta. Yksittäiset tuttavuussuhteet ovat perhekohtaista vierailukäytäntöä ja yhteistä ajanviettoa esimerkiksi kalastuksen merkeissä, mutta muutoin ajan viettäminen omissa oloissaan on tullut tavanomaisemmaksi.

Saimaa on houkutelut ja houkuttelee edelleen kesäasukkaita Taipalsaarelle. Jauhialassa järvi on aina lähellä ja Saimaa on ehdoton osa kylää. Kylän lukuisat metsätiet päätyvät jo pienen kävelymatkan jälkeen järven rantaan mökeille. Ydinkylässä järvimaisema on monella suunnalla. Uimapaikat ovat lähellä, vaikka huvila ei aivan rannalla olisikaan. Ainakin Nikin väellä oli Syrjäpohjanlahti-nimisellä rannalla uimahuone, jota sukulaiskesävieraat käyttivät (AH01, 1). Veneretkiä tehtiin paljon sukulaislasten ja -nuorten kesken, mutta myös koko perheen voimin. Retket kohdistuivat lähisaariin ja perämoottorilla kauemminkin Saimaalle jo 1920-luvulla (KH09). Kalastus on ollut kesäasukkaille huvia, mutta oli siitä hyötynsäkin. *"Voipionniemessä saatiin ainakin pikkukalaa -kalasoppaa viisi kertaa viikossa"* (RV17), totesi eräs kesäasukkaista 1930-luvun ruokataloudesta. Monet haastateltavat muistelevat entisiä suuria kalansaaliita, mutta toteavat nykyään kalojen vähentyneen selvästi parhaista ajoista. Seuraava lapsuusmuisto 1930-luvulta kertoo aikansa kesäpäivistä, mutta siinä on tekijöitä jotka voisivat olla miltä

vuosikymmeneltä tahansa. Muisteltuun aikakauteen kuuluvia kotiapulaisia ei enää huviloilla yleensä ole, mutta retket kuuluvat yhä olennaisesti kesänviettoon.

"Kauniit Saimaan rannat olivat huviretki-, uinti-, ja pyykinpesupaikkoja. Meillä oli runsaasti aikaa viettää rannalla, uida ja kalastella, koska kotiapulainen piti huolen ruuanlaitosta. Usein aamiaiselta mentiin kahvikorin kanssa rantaan ja soudettiin saareen onkimaan ja uimaan, mutta nämä retket oli myös hyödynnettävä esimerkiksi mattojen pesulla. Sileitä kallioitahan Saimaalta löytyy." (AA21)

Järvi erottaa suuren osan Taipalsaarta mantereesta. Liikkumisen rajoittuminen lähinnä vesiliikenteeseen ja hevosajopeleihin kylässä ei tuntunut vielä 1900-luvun ensi vuosikymmeninä ongelmallisena, koska helpompaa liikkumista paikasta toiseen ei osattu edes kaivata. Esimerkiksi 1920 - 30-luvulla ei kylällä autoja juurikaan vielä nähty. Höyrylaivalla kaupunkiin päästiin 1940-luvun kesiin asti. Jauhialan liikenteen verkkaista ilmapiiriä kuvaa kesäasukkaan muisto kesällä.

"Siinä oli niin vähän liikennettä siihen aikaan, et me laskettiin että kuinka monta autoa meni mökin ohi kesässä ja kokonaisluku oli kolme. Mut luultavasti se oli yks ja sama auto joka ajo kolme kertaa meidän ohitse." (RV17, 2)

Kulkeminen alkoi helpottua ja sen myötä yleistyä etenkin 1940-luvulta alkaen. Lossiyhteys mantereeseen ja sen kautta Lappeenrantaan oli muutos helpompaan liikkumiseen. Enää asukkaat eivät olleet riippuvaisia höyrylaivan kulkemisesta. Kapulalossi kylään saatiin 1930-luvulla, jonka korvasi moottorikäyttöinen lossi vuonna 1942. Tuolloin liikenne muualta Taipalsaarelta alkoi kulkea suuressa määrin Jauhialan läpi. Lossin hitauden ja sen vuoksi syntyneiden pitkien jonojen takia höyrylaivaliikenne Lappeenrantaan piti pintansa 1940-luvulle asti. Yhteyksien hankaluus ja hitaus on pitänyt ihmisiä paikallaan - myös kesäasumiseen yhteydettömyys muualle kuin kylään on varmasti vaikuttanut. Lappeenrantalaisnainen, joka jo pienestä tytöstä asti on viettänyt kesiä kylän Hauhianrannan mökillä, kertoo seuraavan 1940-luvun lopulle ajoittuvan muiston mökillä käymisestä:

"Myö oltiin tääl sillon kun isäl oli pitempi loma. Äiti ei ollu töis, et se ei äitin lomast ollu kiinni. Mut että myö käytiin silleen päivittäin, että illaks mentiin ain kotiin. Mut se isän loma-aika pyrittii olemaan kokonaan täällä. Mut sillonhan oli se lossi, että oli se kyl aika hankalaa. Joskus meni hirvu paljon aikaa siihen matkustamiseen." (OP32, 10)

Maantieyhteyden saaminen 1960-luvulla Lappeenrantaan helpotti ratkaisevasti kulkemista. Myös yksityisautoilun lisääntyminen on tehnyt kesäasukkaistakin liikkuvampia. Kesäasukkaat eivät ole yhtäältä enää sidotut mökillä paikallaan olemiseen, mutta toisaalta heillä on vapaus asua mökeillään vaikkapa lomien ulkopuolellakin, koska he saattavat käydä työssä mökiltään käsin. Liikkumisen helpottuminen siis saattaa peräti lisätä mökillä oloaikaa. Tyypillistä kaikille haastateltavilleni on, että he nykyäänkin oikeastaan asuvat koko kesän mökillään. Kesämökki-ilmion räjähdysmäisesti kasvaessa mökkiläiset alkoivat olla entistä enemmän lähiseutujen asukkaita, jolloin huvilalla usein pistäytyminen tuli yleisemmäksi kuin siellä kokonaan asuminen. Lappeenrantalaiset mökkiläiset käyvät usein kaupungissa, mutta niinhän paikallisetkin asioivat Lappeenrannassa usein. Työssä saatetaan käydä mökiltä käsin, koska kaupunkiin on lyhyt matka. Raja mökin ja vakinaisen kodin välillä on kaventunut.

"Tää on kesäkoti. Et siel kaupungis kukat käyää kastelemassa ja sit jos lähetää johokii... ..ni sillä tavalla se varsinainen koti on siellä." (AL39, 2)

Nykyisin uudelleen suosioon tullut pitkien aikojen viettäminen kerrallaan huvilalla on varmasti senkin tulosta, että kesämökit ovat mukavuuksiltaan varsinkin 1990-luvulla varustettu entistäkin paremmin. Mökille tulo ei enää vaadi samanlaista suuritöistä muuttoa kuin aikaisemmin. Huviloilla on jo paljon valmiina kun sinne mennään. Omalla autolla on helppo liikkua kesämökin ja vakinaisen kodin väliä, vaikka kotipaikkakunta olisi kaukanakin.

"Kyl me ollaan aika omis oloissa. Ehkä se siitäkii aika paljon johtuu, että ku ollaan Lappeenrannasta, ni miekii vaik oon lomalla, nytkii oon lähössä kaupunkiin." (OV46, 3)

Kesänvietossa on runsaasti muuttumattomuuden elementtejä. Olen kertonut huvilaelämästä keskittyen lähinnä aikaan ennen toista maailmansotaa. Yhtenä syynä on se, että se selittää paljon nykyisiä asenteita kylää kohtaan. Ajanjaksoon liittyy erilaisia tapoja kuin sitä seuraaviin vuosikymmeniin, mutta myös paljon samoja elementtejä. Sen voi päätellä johtuvan koko huvilahistorian vallinneista samankaltaisista perusihanteista, jotka ovat aina olleet syynä huvilan hankkimiseen ja siellä oleskeluun. Tärkeä tekijä huvilakulttuurin syntyemisessä ja olemassaolossa on *luonnon ihailu*. Kesäasukkaita luonnonympäristö ja sen rauha on viehättänyt kaikkina huvila-aikoina. Puutarhat ja kasvimaat ovat vieraampia nykyiselle mökkikulttuurille, koska etenkin 1950-luvulla kesähuvilat siirtyivät yhä enemmän järven rannoille. Huviloiden maatilaharrastus maatoineen kuuluu sotia edeltäneisiin vuosikymmeniin. Ranta-alueet eivät yleensä ole otollisia puutarhoille ja muille viljelmille. Rannat ovat kallioisia ja maaperän muokkaaminen muutenkin työlästä. Varsinaiset puutarhat, kasvimaat ja viljelmät kuuluivat lähinnä sellaisille huviloille, jotka sijaitsivat kyläasukkaiden yhteydessä ja maaperä oli jo valmiiksi otollinen kasvinviljelylle. Haastateltavani vaimo muistaa kuinka hänen äitinsä koki huvilakulttuuriin kuuluvan vehreämmän ympäristön kuin mitä karu Saimaan ranta tarjosi.

"Äiti oli tottunut et kesähuvilal pitää olla koivuja ja se suri kaikist eniten. Se kun ei täst paikast tykänny kun täs oli niin vähän lehtipuuta, mut vuosien kuluessa kun tuohon on taimia istutettu ja sitte niitä on tietyst sen verran hoiettu et ne on jaksaneet kasvaa."

(OP32, 1)

Luonto on tarjonnut samankaltaista puuhastelua huvilaelämän eri vuosikymmeninä. Maisemasta on nautiskeltu ja marjoja poimittu huvilakulttuurin kaikkina aikoina. Puutarhat ja maanviljelyharrastus kuuluvat lähinnä 1900-luvun alkupuolen huvilaelämään, mutta villin luonnon ihastelu kuuluu huvilaelämään yhä. Nykyisinkään kaikille kesäasukkaille rantamökki ei ole ihanne. Helsinkiläinen kesäasukas, joka lomailee Varismäellä kylän keskellä, ei voisi kuvitellakaan rantahuvilaa. Hän on sitä mieltä, että *"jos en saisi olla täällä kylämaisemassa, olisin kesäni mieluummin sitten vaikka Helsingissä"* (OT44). Ajanvietto huviloilla koostuu pohjimmiltaan samoista aineksista kuin vuosisadan alussa. Toimettomuus, nautiskelu ja ulkotyöt kuuluvat edelleen kesäasukkaiden mökkielämään. Toki tekniset mukavuudet ovat tuoneet huvilalle esimerkiksi television, jonka kautta kaupunkielämän arki television katseluineen ulottuu

nyt myös kesämökin seinien sisäpuolelle. Vapaaehtoisuuteen perustuva toimeliaisuus on kesänvieton yksi puoli. Toinen puoli kesämökkielämää on jouten olosta nautiskelu. Kaikille mökillä oleskelu ei ole mökin verannan portaiden kunnostamista tai kasvimaan hoitoa.

"Kai se on semmosta oleskelua lähinnä. Nautiskelua. Paikkojen kattomista ja rannassa istumista. Mä en oo mikään nikkari enkä timpuri enkä rakentaja, et mä saan aikani kulumaan ihan vapaasti ollessa ja kävellessä ja kuljeskellessa ja soudellen ja veneillen."
(SO46, 6)

Matti Mäkelä on Sääkirjassaan (1998) huumorin keinoin kärjistänyt kesämökkiläisen työkuvan huvilalla. Hänen mukaansa kesäkuun alkuun ajoittuvat välttämättömät remonttityöt, joiden jälkeen on tarkoitus aloittaa laiskottelu. Laiskottelu on kuitenkin usein tuhoon tuomittu ajatus. Se loppuu korkeintaan viikon päästä, kun rentouden hetket päätyvät aina jonkun saamaan ideaan.

Idea voi olla "olisi kiva jos meilläkin olisi riippumatto" tai vastaava viattomalta tuntuva lausahdus. Lausahdusta seuraavan ajanjakson nimi on "anarkistisen lomatyön suuri apoteoosi". Sen psykologinen perusta on, että lomaansa asti mökkiläinen on joutunut tekemään kontrolloitua järkevää, vuosikausiksi eteenpäin suunniteltua työtä. Samaa työtä hän on tehnyt mökillään alkukesästä, mutta nyt hän saa tehdä jotakin ilman kontrollia, nyt hän saa tehdä mitä hän haluaa. - - On vain luonnollista, ettei tämä kestä loputtomiin, se loppuu kun on muutaman kerran kokeiltu polkimella varustettua aurinkoöljysuihkepulloa ja aurinko on mennyt pilveen. Seuraa apatia, josta Veikko Huovinen käyttää nimitystä "tapahtumatonta kesänjollotusta". Kun sitä on aikansa jatkunut, on kulttuuritapahtumien vuoro." (Mäkelä, 324 - 326.)

Tällainen on siis Mäkelän mukaan kesäasukkaan työkaari. Kesäasukas rientää mökkivelvollisuuksien ja toimeliaan laiskuuden kautta kesän kulttuuritapahtumiin. Kuvaus on kärjistetty, mutta haastattelujeni perusteella mökkiläisen ajankäyttö on sen suuntaista.

*Ylioppilas ja hänen pyhäkoululaisensa Nikin pihassa kesällä 1909
(kuva Aarni Voipion teoksesta Elämäni)*

*Opettaja Aallon kesähuvi. Rakennus muutettu huvilaksi 1900 -luvun alussa
(kuv. Katri Pyysalo keväällä 1994)*

*Aamukahvilla kesähuvilan verannalla Voipionniemellä vuonna 1921
(kuvan omistaa Annikki Ahvenjärvi)*

*Lapset uimassa Voipionniemen hiekkarannalla kesällä 1921.
(kuvan omistaa Annikki Ahvenjärvi)*

*Torvisoittoa Pikku-Punkaharjun laella kesäjuhlassa 20.7. 1997
(kuv. Katri Pyysalo)*

*Karjalaisten laulu lauletaan 20.7. 1997 vietetyn kesäjuhlan päätteeksi
(kuv. Yrjö Karhuvaara)*

*Menneisiin kesiin unohtunut penkki vanhan huvilan pihalla
(kuv. Katri Pyysalo kesällä 1997)*

5. KESÄASUKAS KOHTAA KYLÄN

Kohtaamisia

Lähes kaikki haastateltavani olivat olleet jollain tapaa säännöllisesti tekemisissä kyläläisten kanssa. Kohtaamiset painottuvat menneisiin vuosikymmeniin. Haastateltavistani suuri osa piti kyläläisten kohtaamisen keskeisenä tapana raittiusyhdistyksen järjestämää kesäjuhlaa. Muulloinkin kesän aikana paikallisväestöä on kuitenkin kohdattu. Kanssakäyminen kyläläisten kanssa on ollut välttämätöntä jo käytännön asioiden puolesta varsinkin huvila-asutuksen varhais- ja vakiintumiskausina. Tuolloin kesävieraista oli eniten ydinkylän alueella, jolloin kohtaaminen oli väistämätöntä. Sosiaaliset erot ja erot elämäntavoissa olivat silloin kärjistyneimmillään.

Aina sotavuosiin asti kohtaamisen eräänä tarkoituksena oli niin sanottu kansan sivistäminen. Herrasväen kirjoituksia oli luettavissa kylän Tähtäpääh-lehdessä, ja se tuki niin henkisesti kuin taloudellisestikin kyläläisten raittiusyhdistyksen toimintaa. Herrasväkeä oli Tähti II:n jäsenenä, mikä on havaittavissa yhdistyksen jäsenkirjasta. Toisen tyyppisenä mainiona esimerkkinä aivan vuosisadan alun kansanvalistuksesta on pyhäkoulun pitäminen Nikillä. "Kesävierasmaisterit" pitivät siellä pyhäkoulua, jossa oli mukana niin kylän lapsia kuin herrasväkeäkin.

"Minä muistan nyt yhden asian, että ihan lapsena ollessa enot ja tädit pitivät pyhäkoulua tuolla Nikin pihassa. Me istuttiin aitan rappusilla ja nurmikolla. - - Se oli ihan hauskaa. Siellä oli kylän lapset mukana. Ja pyhäkoulun jälkeen juostiin sitten jotakin juoksuleikkiä siinä pihalla kun siellä oli niin hyvä tasanne. Ja sitten meille annettiin vesirinkiä, niitä sanottiin paraskeiksi, venäläisittäin." (AH01, 3)

Kaikkina kesäasumisen vuosikymmeninä kyläläisten ja kesäasukkaiden kohtaaminen on luontevimmin tapahtunut avunannon ja töiden muodossa. Kesäasukkaat tarvitsivat kyläläisiä monenlaisissa töissä ja palveluksissa. Kyläläisille kesäasukkaiden työt taas tiesivät toivottuja lisäansioita. Työt ovat vaihdelleet urakkatyöstä pidempi aikaiseenkin

työhön. Sopimukset tuovat tasavertaisuuden tunteen. Sivistystarkoituksissa tapahtuva kanssakäyminen on ilmaissut selkeää etäisyyttä sekä rajaa kesäasukkaiden ja paikallisväestön välillä. Vaikkakin kyläläiset ovat joutuneet tekemään sellaisia töitä, mitä kesäasukkaat eivät halunneet tehdä, ei työnteko ole ollut samalla tavalla etäisyyttä osoittavaa. Työn kautta kyläläiset saivat konkreettisen hyödyn. Työssä oli kysymys keskinäisistä sopimuksista, joka ainakin tilallisten ja kesäasukkaiden kanssakäymisessä merkitsi keskinäistä arvonantoa.

"Isällä ja Viljo-isännällä oli jonkinnäkönen sopimus siitä, että karja sai käyttää näitä Ylikorven maita. Ja sit siitä hyvästä me saatiin tietty litramäärä maitoa aina kesässä. Se oli vuokra. - - Talon tytöt oli aina lypsillä siellä ja he neuvo miten lypsetään ja me saatiin välillä koettaakin. Mul on jääny semmostkii mieleen, et ne joskus vähän vitsailikin jos me oliin vähän liian ärsyttäviä. Ni sit ne lypsi naamalle!" (EH45, 3)

Kyläläisten apu oli pääasiassa tilapäistä. Kesäasukkailla oli 1940 - luvun sotavuosiin asti kaupungista mukana tulleet kotiapulaiset, joten talousapua ei juurikaan tarvittu. Kylästä pyydettiin kuitenkin apuun aina samoja ihmisiä, joiden tiedettiin tehneen töitä kesäasukkaille. Kyläläiset ja muutkin paikkakuntalaiset olivat tekemässä kesäasukkaiden rakennustöitä, huviloiden kunnostamisia, maa- ja puutarhatöitä sekä pyykinpesua. Kaikenkaikkiaan kyläläisten kesävieraille tekemä työ oli monenlaista ruumiillista työtä, joka ei kuulunut huvilaväen kesänviettoon eikä tapakulttuuriin. Esimerkiksi loppukevällä ennen huvilaväen saapumista sovitut kylän naiset kävivät siivoamassa huvilat.

"Liinu Paavilainen oli se, joka meille siivosi aina keväällä. kun me tultiin niin se Pekonjoukon pirtti tuoksu puhtauttaan. Siihen aikaan oli semmosta keltasta tankosaippuaa. Kun miettii oikein, mikä se tuoksu oli, niin se tulee vieläkin mieleen." (AA21, 9)

Elintarvikkeiden suhteen kesäasukkaat ovat olleet osittain riippuvaisia kyläläisistä. Kyläläiset kävivät kesävieraiden luona esimerkiksi marja- ja kalakaupoilla (AA21). Kesäasukkaat taas kävivät säännöllisesti ostamassa kylän taloista tarvitsemiansa ruokatarvikkeita. Kaikki haastateltavani, lukuunottamatta 1970-luvulla tullutta kesäasukasta, olivat käyneet jossain vaiheessa ostamassa ainakin maidon Jauhialan kylän taloista. Maitotinki oli aina ennalta sovitusta kylän talosta. Myös leipää, perunoita, voita

ja kananmunia muistavat monet ostaneensa kyläläisiltä. Maidonhakumatkat olivat yhdenlaisia päivittäisiä rituaaleja kesäasukkaille.

"Se oli ohjelmanumero sekin, aamulla kun oli kahvit ja kaakaot juotu, ni lähetettiin hakemaan maito, se neljän litran tonkka. Veneellä tultiin Nikin rantaan tai välillä ajettiin nykyisen Vanhasen rantasaunan luo, mut sit meilt kiellettiin siitä kulkeminen. Se Maikki ei kai tykänny kesävieraista! Pisti jyrkän kiellon oikein. Kai me vähän remuttiin. Sen jälkeen sitten ruvettiin kulkemaan Nikin saunarannasta ja käveltiin maantietä pitkin sinne kaupalle - postia haettiin siitä. Se oli semmonen jokapäiväinen numero. Meil on viel tänä päivänäkin, et kun aamulla herätään ni lähetään postille ja kaupalle. Et ei sitä muute osaa, se niinku kuuluu tähän." (SO46, 2)

Sotien jälkeen kylään saatiin oma kauppa, jonka omistaja oli Jauhialasta. Lähin kauppa oli ollut 1900-luvun alkupuoliskolla kirkonkylässä parin kilometrin päässä. Tietysti myös Lappeenrannassa asioitiin tarpeen tullen. Kylän keskellä olleesta kaupasta muodostui tärkeä kyläläisten keskeinen kohtaamispaikka, mutta se oli kesäisin myös keskeinen kyläläisten ja mökkiläisten kohtauspaikka. Kaupan välityksellä tutuksi tuli monet kyläläiset eli se oli sosiaalisesti yhdistävä, tärkeä paikka (OT44, 5).

"Kaikk muuthan kokoontu aina siinä Saimaanranta OY:n kaupan edessä ja tapas siellä. Mut me oltii semmosii...vois nyt sanoo aika raa'asti, et jos me kesässä käytiin siellä viis kertaa ni se oli hyvin käyty. Et jos meil oli kauppa-asiaa, ni me hoidettiin se kaupunkiin. Lossi ei hirveest häirinny ja siinäkii tulee sellanen asia, et me oltiin niit harvoi joil oli oma auto." (IV46, 11)

Kauppa vaikutti maitotinkisysteemin loppumiseen vasta 1960-luvun alussa, jolloin maitoa alettiin myydä kaupassa pakattuna. Kylän puodin pito lopetettiin 1970-luvun puolivälissä. Sen jälkeen 1980-luvun lopulle asti kylässä kävi kauppa-auto uuden Saimaanharjun asutusalueen kaupasta. Muistan myymäläauton muodostuneen kaupan tapaiseksi kylän kohtaamispaikaksi. Sitä odotellessa kyläläiset ja huvilaväki vaihtoivat kuulumisia. Nykyisinkään ydinkylässä ei ole kauppaa eikä siellä käy edes myymäläauto. Lähin ruokakauppa on edelleen Saimaanharjulla parin kilometrin päässä vanhasta kylästä. Jauhialan kyläkaupan ajoilta mieleeni tulee varsin riemukas anekdootti kylänmiehen ja kesäasukasrouvan kohtaamisesta puodissa 1970-luvun alussa. Kylän vanha mies oli

kesäkuun alkupuolella kaupassa ja kohtasi siellä ensimmäistä kertaa alkaneena kesänä erään huvilan rouvan. Mies kenties halusi lausua hienon kohteliaisuuden ja totesi ikääntyneelle naiselle: "Rouva onkin vanhettunut sitten viime kesästä."

Vastaavia muodollisuudesta aiheutuneita kommelluksia on ollut varmaan lukuisia kyläläisten ja herrasväen välillä. Lasten ja nuorten kohtaaminen on ollut välittömämpää kuin aikuisten. Jännitettäkin on toki varmasti ollut, mutta ajanvietossa oli paljon yhteisiä kiinnostuksen kohteita. Leikit olivat yhteisiä (OT44, 2). Etäännyttävänä tekijänä lasten kesken voi kokea maatiloilla vallinneen kesäajan kiireisyyden. Yhtenä harmina lapsilla nimittäin oli, että monien kylän lasten oli oltava paljon mukana auttamassa kotitilan töissä. Toisaalta se taas ei välttämättä häirinnyt kesävieraslapsia ollenkaan, koska he seurasivat maatilan töitä mielellään ja osallistuivatkin niihin leikin varjolla. Tähän yhteyteen on kerrottava oma kokemukseni asiasta kylän lapsena. Joskus pikkutyttönä suututti, kun minulle lehmien ajo laitumelta navettaan oli tylsää ja vastuullista työtä, mutta mukana seuranneille kesävieraskavereille mukavaa, jännittävää puuhaa. Kesäasukkaat tiedostavat asetelman ainakin nyt jälkikäteen.

"Lähinnä se oli kyl kalastamista ja matojen etsimistä. Ja sit jotain kolttosien tekemistä tietysti, aina piti keksiä jotakin. Ja stritsoja rakentaa ja ampuu niillä ja tällästä. Ja jousipyssyjä rakennettiin. Mut sen huomias, että maanviljelijäperheessä lapsilta vaadittiin eritavalla, että usein lapset ei voineet olla niin kauan aikaa leikeissä. Et ne oli mukana siellä töissä, navetassa ja karjanaajossa ja joka paikassa. Mut toisaalta mekin oltiin mukana myös siellä. En mä tiiä, ehkä oltiin jonkin verran vaivakskin. Mut että meille se oli sillain enemmän leikkiä ja että saadaan olla mukana siellä." (EH45, 8)

Lasten ja nuorison kohtaamista tapahtui pääosin ulkoleikkien, urheilun ja liikunnan merkeissä. Aikaisemmin kylän urheilukentällä juostiin ja hypättiin ja harrastettiin monenlaista yleisurheilua. Varhaisin kylän urheilukenttä oli Varismäen lähellä oleva aukio (esim. AA21), mutta 1950-luvulla kentän muistetaan olleen Ukkorannan tuntumassa. Urheilupaikkaa ei ole ollut enää vuosikymmeniin. Kenttä oli paikallisten ja kesäasukkaiden yhteinen harrastuspaikka. Jauhialan raittiusyhdistyksen yleisurheilukilpailuihin muistaa pari kesäasukasmiestä 1950-luvulla osallistuneensa kylän poikien rinnalla.

"Tossa Ukkorannas - tai eiks Jorma asu nyt siinä - ni siin kohdas Eeronki kanssa hypättiin seivästä sillon. Siin oli pituushyppypaikka ja juoksupaikka. Ja pallonheittoa siin suoritettiin. Tähkä II:han järjesti siin aina semmosia kesäkisoja, mis mäkin sain kesävieraana joskus olla mukana. Ja sitte pojat keskenänsä temmels tuolla. Aina oli jotain liikuntaa mielessä. Millon työnnettiin kiveä kuulana ja millon hypättiin korkeutta. Ja seivästä Eeron kans tosiaan siinä rannassa. Eerohan oli vähän vanhempi mua ja opetti tietysti siinä vaiheessa." (SO46, 3)

Yhteisen liikuntaharrastuksen huipentuma oli 1950-luvulla alkanut lentopalloinnostus. Lentopalloa pelattiin parina iltana viikossa. Mukana oli 1930 - 1940-luvuilla syntyneitä kyläläisiä ja kesäasukkaita. Nuorilla oli yhteinen kenttä, jossa käytiin pelaamassa parina iltana viikossa.

"Sithän oli se kohtaamisfoorumi - jos semmost ilmasuu voi käyttää - ni oli siinä Varismäen yläpuolella lentopallokenttä. Siellä oli kyläläisiä ja näit sukulaisia, nikkiläisiä ja muit sukulaisia. En jaksa muistaa mikä viikonpäivä se oli, mut et sinne fillaroiitiin kylätietä pitkin. Et kyl se viiskytluvun lopulla vielä ainakii sellanen traditio oli. Se on kans yks sellanen tapa miten sitä kohtaamista oli, siis nuoret ikään kun tapasivat. Se on aika mielenkiintonen asia, että siin ei semmosta hirveen suurta eriarvosuutta ainakaan mun käsitykseni mukaan ollut, siis tällä mökkiläisnuorisolla vastaan tää alkuasukkaiden nuoriso. Mut sit jossakii vaihees osa rupes nyrpistää nenää." (IV46, 2)

Taipalsaaren ja Lappeenrannan lavatansseissa käyminen oli etenkin 1950-luvun Jauhialan nuorisolle tärkeä viikonlopun riento. Tansseissa saatettiin käydä polkupyörällä parinkymmenenkin kilometrin päässäkin. Niissä oli paikallista nuorisoa eri kylistä, mutta myös kesäasukasnuorisoa oli mukana.

"Se oli kyllä semmonen viikonloppuharrastus, että nuoriso meni polkupyörillä tanssiaisiin. Tanssilavakulttuuri on ainakin tällä seudulla jotenkin ihan hävinny. - - Ei sitä sillä tavalla tunnistanu välttämättä, että ketkä oli kesävieraista kun meni vieraalle lavalle, koska siel oli niin kirjavaa porukkaa. - - Ehkä sit kun rupes puhumaan, niin tietysti murteesta havaitsi sen. Mut sitä kun kolme kuukautta oli kesällä täällä maalla, niin ei siin ollu mitää ihmeellistä, et toiset puhu vähän eri tavalla. Et tääl sanotaa "mie" ja "sie" ja tääl taas sanotaa "mä" ja "sä". " (EH45, 5)

Kyläläisten työn ulkopuolisiin kohtaamisrituaaleihin kuuluu tanssien lisäksi ainakin kesäjuhla ja vierailut huvila-väen kanssa. Kesäasukkaiden ja kylän väen välillä vierailu toistensa luona rajoittui lähinnä sopimuksen varaisiin kutsuihin. Spontaania kyläilyä ei juurikaan ole ollut. Tapaamiset kahvien merkeissä sovittiin ennalta. Kutsua tiedettiin yleensä jo odottaa vuosien takaisen tavan mukaan. Tietyn talon väki saatettiin kutsua kerran kesässä huvilalle. Kyseessä oli yleensä sellaisen talon väki, jonka kanssa oli maitotinki tai joka muuten oli säännöllisesti huvilaperheelle apuna. Jotkut vanhat sitoumukset pitävät edelleen pintansa ja ovat siirtyneet jopa uuteen sukupolveen. Vanhastaan yhteydessä olleet perheet tapaavat edelleen toisiaan, vaikka naapuriapua ei kesäisin enää olisikaan.

Tanssit, kyläily ja kesäjuhla ei ole jäänyt ainoaksi yhteiseksi kyläläisten ja huvilaväen vapaa-ajan tapaamismahdollisuudeksi. Jauhialassa kylän yhteisen juhannuskokon poltto on jäänyt kesäasukkaille mieleen elämyksellisenä tapahtumana, joka kuitenkin lopetettiin 1960-luvulla. Nykyisin kokkotraditio on elvytetty uudelleen. Jauhialan kalastuskunta on yhdessä Nieminen nimisen naapurikylän kanssa järjestänyt 1990-luvulla jo muutaman kerran juhannuskokon polttamisen kylän kalavesiin kuuluvalla pienellä Nuottaluodolla. Kylän kokko on siirtynyt kalastuskuntien järjestämäksi tapahtumaksi syrjäiselle luodolle, jonne kokoontuu Jauhialan kylän väkeä sekä naapurikylien ihmisiä ja mökkiläisiä.

"Se on kans mulle jääny mieleen semmosena elämyksenä lapsena, että juhannuksena mentiin kyläkokolle. Ja nythän se perinne on herätetty muutama vuos sitte uudelleen eloon, kun tuol on tuo yks luoto. Ja se on ihan komee asia, koska nyt siel on ruvennu tapahtuu semmosta kesäasukkaiden ja paikkakuntalaisten toistensa kohtaamista. Kaks kalastuskuntaa organisoï sen, Jauhialan ja Niemisen kylän. Siellä miehet vetää nuottaa ja naiset keittää kahvit ja nytki siel oli letun paistoo ja kaikennäköst tommosta. Että siel on semmoset tarjoilut oikein. Ja kalastuskunnat on sitte semmosilla voittovaroillaan kustantanu sen. Ja sitte kokko on semmonen, että siel on muutama puuhamies, jotka hoitaa että se kokko pannaan kasaan. Mäkin olin siellä talkoissa nyten ensimmäist kertaa. Veneellä vietiin rojua ja kasattiin se kokko. Sit siel on ollu sellasia lauluintosiakii välillä, et ne on tuonu oikein monistettuja papereita, mis on ollu laulujen sanoja ja sitte laulettu semmosia suviyöhön sopivia suomalaisia lauluja. - - Siellä oli mökkiläisiä ja paikkakuntalaisia molemmista kylistä. Ja ne tulee veneellä sinne. Et sekii on hauskan näöstä kun veneitä tulee joka puolelta." (EH45, 13)

Paikallisten ja kesäasukkaiden kohtaaminen yhdistyy nykyisin työn ulkopuoliseen kohtaamiseen. Kohtaamisen välttämättömyys käytännön avun puitteissa on miltei kadonnut. Kesäasukkaat ja kyläläiset eivät ole enää käytännön asioiden suhteen riippuvaisia toisistaan. Kohtaamisen luontevuuden tuntu aina 1950-luvulle asti johtuu osaltaan kohtaamisen välttämättömyydestä. Kesäasukkaat tarvitsivat kyläläisten apua. Kyläläisille huvilaväen auttaminen tiesi tervetullutta lisäansiota. Parina viimevuosikymmenenä kulku on suuntautunut lähinnä kirkonkylään tai Saimaanharjun asutusalueelle kauppa- ja postiasioissa. Asiointi painottuu hyvin paljon myös Lappeenrantaan, koska henkilöautolla sinne ajaa vajaassa varttitunnissa. Yhdenlainen riippuvuus kyläavusta on, joka liittyy talviaikaan eli tuolloin pyydetessä käydään auraamassa teitä mökeille. Varsinaista käytännön asioiden hoitamista kyläläisten kanssa ei muuten juurikaan ole. Mitään kohtaamista ei siis enää tarvittaisi. Kohtaamisesta on tullut nykyisin pääosin sopimuksenvaraista vierailua määrättyjen perheiden ja ystävien kesken. Samoin joissakin paikallisissa tapahtumissa kohdataan kuten kesäjuhlassa.

Paikallisten kohtaaminen oli käytännön elämän syistä välttämättömintä silloin, kuin kulttuurinen raja näyttäytyi suurimpana. Oliko välttämätön kohtaaminen sitten etäisyyttä korostava vai ryhmiä lähentävä tekijä? On vaikea lausua varmoja tuloksia, koska haastatteluaineistooni kuuluu lähinnä vain kesäasukkaita. Kyläläisten osuus on aineistossani hyvin vähäinen. Kohtaamisesta on - lapsia lukuunottamatta - muodostunut yleensä hiljalleen rituaalista. Kanssakäyminen on saanut vakiintuneet muotonsa. Voisin olettaa, että rituaalisen kohtaamisen muotoutuminen on merkki etäisyyden olemassa olost. Rituaalisessa kohtaamistapahtumassa ja osallistumisessa paikallisyhteisön arkiseenkin elämään ryhmien välistä etäisyyttä pyritään lieventämään. Paradoksaalisesti etäisyyden vaikutelma tuolloin ainakin ulkopuolisen mielestä entisestään korostuu. Kun esimerkiksi kesäasukkaat hyvää hyvyyttään järjestivät ohjelmaa kesäjuhlaan, korostuu heidän jousikvartettinsa elitistisyys kyläläisten ohjelman rinnalla. *"Musiikkia oli paljon ja se tavallaan eristi kesävieraita muista"* (OT44, 3). Eristäytyminen juhlassa ei varmaankaan ole ollut tarkoitus, vaan pikemminkin yhdistyminen.

Jauhialassa ainakin yhdessä tapauksessa kesäasukkaat olivat kylän väkeä konkreettisesti niin lähellä, että heille tuli väistämättömäksi osallistua vuokraisäntäperheensä päivittäiseen elämään. Kesäasukasperhe asui vuokralla vakinaisesti asutulla maatilalla 1950-luvulta. Tilanne muistuttaa 1990-luvulla suosituksi tullutta maatilamatkailua, joskin

-50-luvun esimerkkitapauksessa kesävieraat olivat tilalla vuokralaisina koko kesän. Tilan uuden päärakennuksen vieressä oli vielä vanha, tyhjilleen jäänyt päärakennus, jossa kesäasukkaat saivat asua. Heidän eläessään saman pihan alueella tilan väen kanssa, kohtaaminen oli säännöllistä mutta ei enää selkeästi muodollista, rituaalista. Selkeästi ritualisoituna joka päiväinen konkreettinen läheisyys olisi saattanut tulla epämiellyttäväksi.

"Pyrimme osallistumaan talon väen ulkotöihin. Se meille hyvän tahtoisesti suotiin, vaikken tiedä oliko mukana olostamme enemmän haitta kuin hyötyä. Heinänkorjuu vähän kauempana olevalla pellolla oli kuin juhlaa Saimi-emännän tuotua sinne päiväkahvin. Sianporsitus oli sekin ennen kokematon elämys. Saimme myös kasvattaa vihanneksia aittarivin takana olevalla pellolla. Usein saimme istua perheen ruokapöytään. Meihin suhtauduttiin lämpimän ystävällisesti -kuin sukua olisimme olleet." (RT17)

Kyseinen kesävieras-isäntä -suhde jatkui 1950-luvulla vuosien ajan. Vastaavanlaisia kesävuokralaisia kylässä on ollut muitakin. Vanhat kyläläiset muistavat, että joskus talon väki ja kesävieraat olivat jopa saman katon alla kesänajan. Silloin talon väki tyytyi usein kotinsa vaatimattomimpiin tiloihin ja antoi kesävieraille varsinaisen asuintilan. Eikö sitten mitään jakoa ja jaon synnyttämää konfliktin mahdollisuutta kesävieraan ja kyläläisen välillä ollut?

"Tietenkin oli jonkinlainen jako"

"Tietenkin oli jonkinlainen jako. Mä muistan, että oli niin kuin herrasväki ja maalaiset. Siis tämä jako jotenkin kuitenkin oli." (RV17, 10)

Kesäasukkaat pitävät luonnollisena rajanvetoa heidän ja paikallisväestön välillä. Raja näyttäytyy erilaisena vanhoille ja uusille kesäasukkaille. Vanhoille kesäasukkaille rajan eri puolilla ovat olleet herrasväki ja maalaiset. Ero huvilaväen ja paikallisten ihmisten välillä on ollut selväpiirteisempi huvila-asumisen alkuvuosikymmeninä, jolloin huvilat olivat kaupunkiporvariston statuksen symboleita. Tuolloin kylä taas oli vahvasti

agraarinen yhteisö, jossa maalaiset olivat hyvin toimeen tulevia tilallisia sekä heihin nähden huomattavasti varattomampia työmiehiä ja -naisia.

Jako herrasväkeen ja maalaisiin oli selkein ennen toista maailmansotaa, mutta pysyi vallalla vielä pari vuosikymmentä sen jälkeenkin. Sen jälkeen asetelmat ovat muuttuneet, mutta silti vallinneet erot ovat kantakesäasukkaiden ja -kyläläisten muistissa. Koska ne ovat joskus pitäneet paikkansa, ne ovat jättäneet jälkensä myös nykyisiin suhteisiin. Ero on ollut ja se riittää. Tietoisuus ja muistot tuovat entisen asetelman nykyisyyteen. Se ei näyttäydy samanlaisena eikä ilmaisuja ja asetelmia sellaisinaan ole enää olemassa. Se elää vielä ilmaisultaan muuttuneena vanhojen kesäasukkaiden ja kyläläisten välillä. Muisto erilaisuudesta ei ole erottava tekijä, vaan jaettuna muistona se pikemminkin nykyisyydessä luo käsitystä keskinäisestä yhteisymmärryksestä ja yhteisestä menneisyydestä, jossa elettiin erilaisina rinnakkain. Yhteinen menneisyys jättää ulkopuolelleen uudet kesäasukkaat, jotka eivät ole edes välillisesti, esimerkiksi seuraavana huvilasukupolvena, osallisena kylän elämään 1950-luvulle asti.

"Se kesämökkiläisten joukko tääl Taipalsaarella, jolla mökki on syntyny ennen sotia, niin se joukko ja se paikalliskulttuuri joka täällä oli siis paikalliset ihmiset jolla oli juurensa myöskin ennen sotia, niin heidän kohdallaan sellanen luonteva kohtaaminen oli. - - Sithän se uus kesämökkikaarti joka synty sotien jälkeen, jota edustaa nyt Hauhian ranta ja jos sä tiedät tätä Pien-Saimaan puolta, jotka enimmäkseen on lappeenrantalaisia ja sanosko, jollakin tapaa hyvin keskiluokkaa tai työntekijöitä, alempia toimihenkilöitä, ni heillä ei varmaan koskaan tullu oikein mitään kontaktii." (IV46, 1)

Jonkinlainen jako on siis myös nähtävissä kesäasukkaiden sisällä, joka vaikuttaa myös kosketukseen paikallisyhteisön kanssa. Vanhaan paikallisyhteisöön nivoutuvat vanhat kesäasukkaat, ja heillä on havaittavissa selkeästi ritualisoituneempi ja säännöllisempi kohtaaminen ydinkylän kanssa, joka juontuu vuosisadan alkuvuosikymmenien ajalta. Uuden, 1940-luvulta alkaen syntyneen kesäasukkaiden kosketus niin vanhoihin kesäasukkaihin kuin kyläläisiinkin on jäänyt heiveröiseksi. Kuitenkin myös nykyisin kesäasukkaat erottavat itsensä paikallisväestöstä. He viettävät aikaansa paikkakunnalla tilapäisesti, kun taas paikalliset asuvat siellä vakinaisesti.

Etäisyyttä luova tekijä on kesäasukkaiden ja paikallisväestön välillä ollut kesäarjessa ryhmien erilainen ajankäyttö. Huvilaväelle kesä on ollut lomailua ja vapaa-aikaa. Paikallisille taas kiireisintä työaikaa varsinkin maanviljelyyn ja sesonkiluontoisiin töihin (esimerkiksi työt laivoilla ja kylän puutarhoilla) perustuvana aikakautena. Kesäasukkaita ja paikallisia erottavana tekijänä on kylän ollessa maatalouteen perustuva yhteisö erilainen ajan hahmottaminen. Vanhan maaseutukulttuurin piirissä ei tunnettu erillistä vapaa-aikaa. Työt, lepo hetket, ilonpito, arjet, pyhät ja juhlat sijoittuivat toistensa lomaan vuorokauden ja vuoden kierrossa ilman että kukaan olisi keksinyt ruveta mittaamaan sitä, mikä oli työnteon tai lepo hetken osuus ajankäytöstä. (Lehtonen 1977, 84). Aikakäsitys on monella tavalla ollut erilainen kesäasukkailla ja kyläläisillä. Osittain se pitää yhä pintansa, koska Jauhialassa on yhä viljelytiloja - tosin enää kaksi varsinaista karjatilaa. Muutoin kyläläiset ovat eläkeläisiä ja työssä käyvää keskiluokkaa. Kesäasukkaat muistavat hyvin, kuinka kahden ryhmän elämäntavat kesällä ovat poikenneet toisistaan.

"Kyl se varmaan kävi ihmisten hermoillekin vähän se, että oli niin paljon laiskoja ihmisiä, tätä herrasväkeä. Me vaan uitiin ja soudettiin ja tehtiin kaikkea tämmöstä."
(RV17, 12)

Ajankäyttötapojen ratkaisevat erot ovat olleet kasvattamassa etäisyyttä huvilaväen ja kyläläisten välillä. Paikalliset ovat tehneet raskasta työtä ja kesäasukkaat lomailleet puuhastellen yleensä vain hovin vuoksi. Kuitenkin he ovat eläneet samassa kylässä rinnakkain. Varsinkin eron näyttäytyessä vastakohtaisempaan 1950-luvulle asti, on asetelmassa ollut jännitettä. Kuinka kaksi erilaista elämäntapaa edustavaa ryhmää voi elää rinnakkain vailla konfliktin mahdollisuutta? Konfliktin mahdollisuutta ei voi välttää, se on aina olemassa vastaavassa tilanteessa. Anders Gustavsson on ruotsin länsirannikolle keskittyvässä tutkimuksessaan tarkastellut kesäasukkaiden konflikti-harmoniaperspektiivin, jossa korostuu kahden ryhmän vastakkainasettelu. Konflikteja ilmenee, kun ristiriidat aktualisoituvat. Ristiriitaisuuksien olemassaolo ei edellytä konfliktin syntymistä. (Gustavsson 1981, 10.) Ristiriidan aktualisoituminen on mahdollista kuitenkin estää. Se tapahtuu esimerkiksi ritualisoimalla kohtaaminen. Kanssakäymisessä on silloin säännöllisyys ja säännöt. Kohtaamiset perustuvat sopimukseen. Kohtaamisen ritualisoinnin kautta kanssakäymisen muodot on sinetöity ja laillistettu. Ritualisoituminen ei ole päätöksestä syntynyt tapa kohdata, vaan hiljalleen vakiintunut tapa, jolla on jatkuvuus.

Esimerkkinä konfliktin puhkeamisesta on nuorison välille syntynyt skisma 1950-luvulla. Nuorten kohtaamisessa lentopallon pelaamisen yhteydessä puhkesi kyläläisten ja herrasväen konflikti, joka näyttäytyi politiikan hahmossa. Yhteinen urheiluharrastus on luontevasti koettavissa ryhmiä yhdistävänä ilmiönä, mutta aivan yhtä helposti se voi aiheuttaa jyrkän erottelun niiden välillä. Kyläläisten ja herrasväen nuorten yhteinen pelaaminen ei enää luonnistunutkaan yhtä mutkattomasti, kun ryhmät asettautuivat verkon eri puolille politiikan varjolla. Kylällä oli maalaisliiton nuorten osasto ja herrasväen suvun nuoret perustivat jonkinlaisen kokoomuslaisten ryhmän. Ryhmittäytyminen johti siihen, että lopulta kylällä oli kaksi eri pelikenttää; kummallakin nuorten ryhmällä omansa. Vanhempaa sukupolvea jakautuminen ei miellyttänyt.

"Me vanhemmat emme siitä pitäneet, sillä vaikka kai oli joitakin palloilu- tai muita otteluita ryhmien välillä, mielestämme siitä muodostui pikemminkin erottava kuin yhteen tuova ilmiö." (PV12)

Viattomasta yhteisestä lentopalloharrastuksesta muodostui siis ennen pitkää kahden eri ryhmän rajaa jyrkästi symboloiva tekijä. Vanhempien kesäasukkaiden pyrkimyksenä oli ollut pitää yllä herrasväen ja kyläläisten tasa-arvoisuuden tuntua erilaisten kohtaamisrituaalien kautta. Nuori polvi uhkasi romuttaa tämän tavoitteen. Ennen ryhmittäytymistä eri leireihin nuorison peli-illat olivat olleet ryhmiä yhdistävä rituaali, mutta loppujen lopuksi se ilmaisi karkeasti ryhmien välisen rajan. Vaikkakin ryhmittäytyminen perustui politiikkaan, se näyttäytyi ennemminkin herrasväen ja kanta-asukkaiden jaolta.

"Tämmösiä vastakkainasetteluja, niin mä muistan semmosen homman mikä oli odotettavissakin, kun sitä lentopalloa pelattiin. Et jossain vaiheessa alkaa tapahtuu jotain semmost, miten mä nyt sanosin, ihmissuhderakoilua. Mul oli semmonen kuva, että siin oli joku, oisko ollu poliittinen vastakkainasettelu, et jotkut tykkäs, että kesäasukkaid on kokoomukselaisia ja sit paikkakuntalaisia on maalaisliittolaisia. Tai jotain tämmöst olin kuulevinani. Et se jotenkin hajos se porukka, et yhtäkkiä tääl olikin kaks lentopallokenttää. Et se perustettiin uudelleen tonne Jorma Puustisen nykyiselle maalle. Ja me sit tultiin pelaamaan vaan sinne. Vaimonikin on ollu kerran pelaamassa tossa Ukkorannassa. Ja silloin minust siin oli havaittavissa semmonen, et siin on pääasiassa taipalsaarelaisia kanta-asukkaita ja ihan muutama vaan kesäasukkaita." (EH45, 10)

Vastaavia konflikteja, jotka perustuvat kesäasukkaiden ja paikallisväestön mielissä oleviin eroihin ei enää ole odotettavissa. Paikallisuuden kohtaamiseen on muodostunut kuitenkin myös viime vuosilta varjonsa. Se ei liity varsinaiseen kyläyhteisöön, vaan huvila-asukkaat ottaisivat mieluusti tällä kertaa etäisyyttä Taipalsaaren kunnan virkamiespuoleen. Katkera konflikti on syntynyt, kun kunta on kaavoittanut tiheästi rakennettavia asutusalueita liian lähelle huvilayhteisöjä. Kohtaamisessa ei ole kyse kesäasukkaiden ja paikallisyhteisön välisestä konfliktista, vaan ennemminkin kesäasukkaiden ja kunnan päättäjien välisestä skismasta. Mökkiläiset ovat tehneet lukuisia valituksia kaavoituksista. Riidassa uusien asutusalueiden asukkaat ovat joutuneet ikävään välikäteen. He ovat tulokkaita, eivät kyläläisiä tai paikallisia. He sijoittuvat jonnekin vanhan paikallisyhteisön ja kunnan byrokratian välimaastoon.

Vanha paikallisyhteisö on riidan ulkopuolella. Ydinkylän väkeä ei katsota lainkaan karsaasti, vaan pikemminkin ajatukset siihen suuntaan ovat sitä lämpimämpiä mitä enemmän kunnan taholta tulee harmia. Kantakesäasukkaiden suhtautumisessa vanhaan kyläyhteisöön ei enää liity erottelua, vaan yhdistäviä tekijöitä on enemmän kuin jakoa synnyttäviä. Kylän menneisyys koetaan yhteisenä. Huvila-asukkaille maalaiskylä maiseen ja elämäntapoinen kuuluu kesäidylliin.

Romantisoituja, konservatiivisia ja unohtuneita kyläläisiä

"Ja sehän jälkeinpäin aatellen hävettää, että kuinka kamalan laiskoja me oltiin siihen nähden kun he tekivät sitä omaa työtänsä, viljelivät ja hoitivat karjaa ja hoitivat metsiä. Ja sen lisäksi kuitenkin he olivat niitten kiireittensä keskellä valmiita auttamaan jos kesävieraat tarvitsi apua." (AA21, 10)

Kesäasukkaille Jauhiala on kesäinen kylä. Jauhiala on symboli, johon kesäasukkaat kollektiivisina merkityksinä yhdistävät ainakin kesän, huvilan ja vapaa-ajan. Monet ovat tiedostaneet oman erilaisuutensa suhteessa kyläläisten elämäntapaan. Yllä oleva kesäasukkaan lausahdus viittaa hänen muistoihinsa 1930 - 1950-luvuilta. Siinä ilmenee tietoisuus kyläläisten ja kesäasukkaiden erilaisista tavoista sekä kiinnostuksista

kesäaikaana. Kesäasukkaat havainnoivat kylän elämää ja ovat muodostaneet omia käsityksiään paikallisesta elämäntavasta. Jokaisella kesäasukkaalla on myös yksilölliset muistonsa ja kokemuksensa kylästä, jotka limittyvät kollektiiviin käsityksiin menneistä ajanjaksoista. Kylä näyttäytyy erilaisena eri kesäasukkaille. Huvilaväki, jolla on kymmenien vuosien muistot kylästä kokevat Jauhialan ympäristöineen omalaisenaan ja uudet kesäasukkaat omalaisenaan. Vanhalle huvilaväelle ja sen jälkeläisille paikat ihmisineen ovat latautuneet erilaisilla symbolimerkityksillä, joiden avautuminen vaatii kokemuksen tai tiedon menneisyydestä.

Käsitykset kyläläisistä olivat 1900-luvun alkupuoliskolla erilaisia verrattuna nykyaikaan. Mitä lähemmäs 1900-luvun alkua muistot ulottuvat, sitä selkeämpi on jako huvilaväen ja paikallisten välillä. Toisaalta mitä kauemmas vuosisadan alkua kesäasukkaan omat muistot ulottuvat, sitä lujempi ja väkevämpi on ote kollektiivitradiioon -niin kesäasukkaiden omaan perinteeseen kuin kyläyhteisöönkin. Viime vuosikymmenien aikana tulleet kesäasukkaat eivät erottele sosiaalisten taustojen, tapojen ja arvojen kautta kesälomalaisia ja paikallisia. Heille kyläläiset ja paikkakuntalaiset eivät näyttäydy mitenkään erilaisina kuin mitä kesäasukkaat itse ovat. Jako maaseudun väkeen ja kaupunkilaisiin pitää toki jollain tavoin varmasti edelleenkin pintansa. Mökkirakentamisen joukkokauden myötä tulleeille kesäasukkaille kylä asukkaineen on jäänyt hahmottomammaksi, koska heillä ei ole juurikaan ollut kanssakäymistä paikallisväestön kanssa.

"Toisiaan, et ei tätä kanssakäymistä oo. Paitsi jos on jotain asiaa toimitettu." (OV46, 6)

Tässä luvussa esille ottamani kyläläiskäsitykset tulevat edellisestä mökkiläisen kommentista johtuen pääasiallisesti kesäasukkailla, jotka ovat olleet Jauhialassa aina lapsuudestaan asti eli 1940-luvulta ja aikaisemmin. Luvussa ensisijaisena tarkoitukseni on tarkastella kylää ihmisten muodostamana yhteisönä, ja siihen yhdistyneitä stereotyyppisiä käsityksiä. Millaisena kyläyhteisöä on pidetty? Millaisena kyläläisten elämä on nähty ja haluttu nähdä? Haastattelujen perusteella eri aikakausilta on hahmoteltavissa omat kyläläisiin yhdistettävät ominaisuutensa. Erottelemani kylän eri vuosikymmenien tyypit ovat seuraavat: *turmeltumattomat kyläläiset, konservatiiviset kyläläiset, dynaamiset kyläläiset ja unohtuneet kyläläiset.*

Varhaisimmat muistot ulottuvat vuosisadan alkuaikoihin. Käsitykset niiltä ajoilta on parin kesäasukkaan muistojen varassa. Heidän kerronnassaan ilmenevät käsitykset eivät poikkea käsityksistä, jotka paljastuvat kylän arkistodokumenteista kuten raittiusseuran lehden kirjoituksista tai kokousten pöytäkirjoista. Samoin muistellun ajan yleiset aatevirtaukset vahvistavat muistelijoiden välittämiä kyläkäsityksiä. Osaltaan edellä mainittu "virallinen kollektiivinen muisti" saattaa taas vaikuttaa kesäasukkaiden omiin muistoihin. Vuosisatamme alun kylämuistoissa ilmenevä romanttisuus ei ole välttämättä nykyhetken luomaa lapsuusmuistojen idealistisointia ja nostalgiaa, vaan on muistettava että romanttisuus oli osa silloista näkemystä. Toisaalta voi ajatella, että nostalgia on ilmennyt monina aikakausina romanttisena suhtautumisena sekä menneisyyteen että käsillä olevaan hetkeenkin. Nostalgia ei ole oman aikamme luoma ilmiö, vaan menneisyyden nostalgisoiminen on kuulunut myös monien vuosikymmenien takaiseen aikakäsitykseen.

Huvilakulttuuri on ollut yksi tapa saavuttaa romanttis-nostalgisen aatemaailman rakentama käsitys kadotetusta paratiisista. Luonnonympäristön ja agraarikylän yhdistelmä on edustanut autenttisuutta ja turmeltumattomuutta. Vanhat kesäasukkaat muistavat vuosisadan alun kyläläiset nöyränä, hurskaana väkenä, jonka arvomaailmaa kesäasukkaat ihannoivat. Kunnioitus perustui osaksi talonpoikaisromantiikkaan. Kyläläisissä oli herrasväen mielestä jotain alkuperäistä ja oikeaa. Jauhialan kylän sunnuntaiaamua nuoruudessaan muisteli vuonna 1904 syntynyt kesäasukasmies seuraavasti:

"Kun pyhäisin kirkkolaiva toi viskarinlahtelaiset ja niemisläiset Ukkorantaan, liittyi tummapukuiseen joukkoon myöskin Jauhialan väki ennättääkseen ajoissa kirkonmäelle muita pitäjäläisiä tapaamaan. Kuka ilkesi istua ongella nähdessään tuon kulkueen."
(JH03)

Maalaisväestön hurskauteen yhdistyi ajatus, että sitä voitiin myös valistaa. Turmeltumattomaan kansaan voitiin luoda sivistyksen oikea henki, ja sitä haluttiin varjella turmiollisilta vaikutuksilta. Jo edesmenneen sukupolven käsityksissä maalaisten tuli näyttäytyä maalaisina ja herrasväki oli herrasväkeä. Kyläläisten odotettiin pysyvän maalaisen asemassa, mutta heidän odotettiin myös henkisesti sivistyvän. Tässä yhteydessä otan esille Tähkä II:n arkistosta löytämäni lehtikirjoituksen. Yhdistyksen jäsenten Tähkäpää-lehden 12.5. 1929 ilmestyneessä mustekynällä kirjoitetussa numerossa oli herrasväen rouvan kirjoitus sivistyksestä. Hänen kirjoituksensa oli suunnattu

nimenomaisesti kyläläisille. Hän kirjoittaa usean sivun pituisen kirjoitelmansa loppuosassa mm. seuraavasti:

"Muutamissa suhteissa voidaan ylimalkaisesti todeta, että maaseutu on sivistyneisiin tapoihin nähden kaupunkia jäljellä. - - Toiseksi tahdon mainita uusimallisten huonesisustusten ja pukumuotien jäljittelemisestä, jota maalla nähdään, ja joka selvästi osoittaa huonoa makua ja sivistymättömyyttä. Huonekalu voi olla sellaisenaan kaunis, puku voi olla itsenään hieno ja sievä, mutta kun ne ovat sopimattomassa ympäristössä, ne rikkovat yhtenäisyyden ja sopusoinnun tuntoa, vaikuttavat häiritsevästi ihmiseen, jonka silmä ja tunne-elämä ovat avautuneet näkemään sellaista -tässä suhteessa sivistyneeseen ihmiseen. Ajatellaanpa silkkipäälyksinen, kiiltävän mahonkipuun kaartama nojatuoli hirsiseinäisessä tuvassa kotitekoisen maalatun pöydän ääressä. Jokainen toki huomaa ristiriidan. Mutta jokainen maalaistyttö tai hänestä huolehtiva äiti ei huomaa, kuinka suuressa ristiriidassa talon koko ulkoasuun on hänen kaupunkilaisompeelijattaren tekemä lyhyt silkkimekkonsa, silkkisukat ja vaaleat puolikengät. Sanonpa tässä monen hiljaisuudessa hautoman ajatuksen: tyttö olisi monin verroin sievempi kansallispuhuisena tai kotikutoisessa hameessa ja tavallisissa jalkineissa. Nämä ovat ulkonaisia seikkoja, mutta sivistys näkyy ulkokuorestakin. Sivistynyt näyttäytyy sellaisena kuin hän on, maalainenkin maalaisena -se on hänen kunnia-asiansa."

Maalainen siis saattoi olla sivistynyt. Mutta sivistyksen tuli näkyä myös ulospäin niin, että maalainen näyttäytyi maalaisena. Kirjoituksesta voi tulkita, että rouva on havainnut pyrkimystä herrasväen jäljittelyyn. Samoin vanhimmat haasteltavat muistavat joidenkin huvilaväen palveluksessa olleiden kylän naisten pyrkineen jäljittelemään herrasväkeä. Jos kotiapulainen otti herrasväen pukeutumista esimerkiksi, sitä paheksuttiin. Iäkkäimmät haastattelemani kesäasukkaat muistivat heitä edeltäneen sukupolven ajatelleen kuten edellä on esitetty. Siihen kuitenkin todettiin: *"Tämä oli vanhan sukupolven käsitys. Me emme enää ajatelleet niin."* (RV17).

Romantisointiin liittyi jyrkkä jaottelu, jossa kyläläiset pidettiin tiukasti rajan toisella puolella ja heidän odotettiin käyttäytyvän roolinsa mukaisesti. Suhtautuminen kyläläisiin romanttisena kansana kuului vanhimman kesäasukassukupolven käsitykseen maaseudun väestä. Huvilaväen ajatus kyläläisten "puhdasverisestä" maalaisuudesta sisältää ristiriidan. Huvilaväki edusti porvarillista kaupunkikulttuuria ja tuli kesäksi tavaroineen ja

elämäntapoineen elämään maalaiskylään. Huvila-asukkaat näkyivät kylässä ja kohtasivat kyläläisiä monissa tilanteissa. Tällöin on hyvin epärealistista olettaa, että kyläläiset olisivat jääneet vaille kaupunkielämän vaikutteita. Kesäasukkaat itse toivat Jauhialaan elämäntavan, jolta he halusivat kylää suojella. Toisaalta huvilaväki itse puuttui kyläläisten tapoihin ja elinkeinon harjoittamalla maanviljelystä ja osallistumalla kyläläisten rientoihin ja töihin. Selkeästi arvottava jaottelu kuului 1900-luvun alkuun. Vuosisadan alkupuolella syntyneen sukupolven suhtautuminen kyläläisiin oli jo vähemmän romanttinen ja omasta ajastamme arvottaen se ei ole niin tasa-arvoton kuin vanhimman polven.

"Muistan, kun hämmästyin kun äärimmäisen suloinen tätini sanoi kerran jostakin ihmisestä, että hän on semmonen kansannainen. Se jäi mulle korviin sen takia, että meikäläinen ei ees maksustakaan ois enää käyttäny tämmöstä ilmasua. Mut hän tarkoitti sitä, että hän oli siis maalaisnainen jolla ei mahollisuutta oo ollu käyä koulua pitemmälti, jotakin tämmöstä." (RV17, 10)

Huomaamme tästä, että vanhimman kesäasukassukupolven romantisoitu suhtautuminen maalaisväestöön ei viehättänyt samalla tavoin seuraavaa polvea. Tämä uusi sukupolvi oli noin 1910-luvun puolella syntyneitä. Maalaiselämä ei uudelle sukupolvelle näyttäytynyt vain alkuperäisen ihanteellisena. Vaatimattomuus ei vain kaunistanut. Pelkkänä viehättävyytenä kylän elämä ei varmasti näyttäytynyt 1900-luvun alussakaan, vaikka se sellaisena haluttiinkin nähdä. Tietoisuus köyhyydestä ja työn raskaudesta on varmasti ollut olemassa, mutta ne haluttiin ennemminkin ymmärtää ihanteellisena yksinkertaisuutena, vaatimattomuutena ja hyveellisyytenä, jotka olivat hyvää henkisen "sivistyksen" maaperää.

Kylän väki teki lähinnä ruumiillisesti vaativaa työtä ja köyhyyttä oli paljon. Muutaman tilallisen lisäksi kylässä oli paljon ns. työmiehiä, joiden toimeentulo oli urakkaluonteisemman työn varassa esimerkiksi laivoilla tai rakennustöissä. Kulttuurinen etäisyys huvilaväen ja paikallisten välillä vain korostui, koska kesäasukkailla itsellään oli kotiapulaisia eivätkä he itse näin ollen joutuneet tekemään tahtomattaan ruumiillista työtä. Eräs haastateltavistani kertoi kauhistelleensa kylän naisten tekemien töiden raskautta. Hän seurasi huvilan pihalta kuinka pienen talon emäntä keräsi rantavedestä järviruokoa kotieläimilleen ruuaksi.

"Mä muistan kun kylästä tullut emäntä Eedla seiso vyötäisiään myöten siinä meidän Laurilan lahdella ja leikkas sitä vesiheinää karjalle. Must se oli hirvittävää. Mä tykkäsin, että noin köyhä ei ihminen sais olla, että noin hirvittävän raskasta työtä ei sais naisihminen tehdä. Mutta kyllä hän sen teki." (RV17, 7)

Naisen tekemä raskas työ edusti konservatiivisuutta. Konservatiivisuutta sama haastateltava koki ollen myös kyläläisten henkisessä elämässä. Kyläläiset olivat uskonnollisia, mikä ei sinällään ollut negatiivista. Uskonnolliset käsitykset vain olivat muuttaneet vanhempien kyläläissukupolvien moraalikäsitteet liian jyrkiksi ja ahtaiksi, mikä näkyi kylän elämässä yli sotavuosienkin.

"Täällä pidettiin tommosia kotiseuroja jonkin verran, tämmöisiä lähetystilaisuuksia ja muita mitä niitä oli. - - Meidänkin perheessä oltiin semmosia ahkeria kirkossakävijöitä, niin me sovittiin siis sikäli hirveen hyvin tähän yleiseen, miten mä sanoisin, elämäntyylin mikä täällä siis vallitsi. Mutta kyllähän täällä oltiin jollain tavalla hyvin konservatiivisia ja nuorisoa valvottiin kovasti." (RV17, 8)

Maanviljelyyn perustuvan kylänyhteisön kulta-aikaa on kesäasukkaiden muistoissa sotien jälkeinen aika aina 1960-luvulle asti. Useissa haastatteluissa juuri 1940-1950-lukuja pidetään maaseutukulttuurin kukoistuskautena. Muistoihin kuuluvat lavatanssit, yhteinen ajanvietto kylän lasten ja nuorten kanssa. Aikakausi koetaan myös kylän raittiusyhdistys Tähkä II:n kukoistuskautena, jolloin toimittiin ja retkeiltiin yhdessä. Viime vuosina myös populaarikulttuuri elokuvineen ja televisiosarjoineen romantisoi juuri 1950-lukua. Syynä lienee ajanjakson ajoittuminen suurten ikäluokkien nuoruuteen. Sotavuodet kokeneilla romanttiseen käsitykseen voi heijastua sodan loppuminen, ja sen myötä syntyneen uuden alun toiveikkuus ja optimismi. Optimismi ei leimaa vain muistoja, vaan sitä oli varmasti sellaisenaankin olemassa. Kesäasukas- ja paikallisnuorison yhteisenä toimintana muistetaan lentopallon pelaaminen. Lentopallotoiminnassa kyläläiset näyttäytyivät toimeliaina ja dynaamisina.

"Sit kun kasvo vähän isommaks eli tonne puberteetti-iän puolelle niin kesävieraiden ja paikallisten ihmisten yhteistoimintaa oli hyvin dynaamisesti tän lentopallon muodossa. Mä muistan kun se innostus alko ja sitten oli näitä paikallisia nuoria miehiä, jotka yhdessä kovalla rytinällä raivas sen pallokenttäalueen ja ihan varmaan alle kahden

tunnin pystytti sinne isot verkkoseipäät ja kaivo lapiolla ja heitti kiviä. Ja mul jäi mieleen, et se oli kauhee semmonen voimannäyttö." (EH45, 4)

Kyläläisten ja kyläyhteisön erilaisuus yhdistetään selkeästi kadonneisiin kylän maanviljelykulttuurin kukoistusvuosikymmeneihin. Nykyisin kylä hahmottuu niin selkeästi menneisyyden kautta, että irrotettuna menneisyydestä, nykyinen kyläyhteisö on vaikea hahmottaa. Mitään erityispiirteitä tai selkeitä eroja suhteessa kesäasukkaihin ei ole. Ydinkylän vanhoihin taloihin on tullut viimevuosien aikana uusia asukkaita, jotka ovat jääneet kantakesäasukkaille vieraisiksi, vaikka kylän asuttuna säilymistä pidetään tietysti sinällään myönteisenä. He ovat unohtuneita kyläläisiä, joissa Jauhiala ei symboloidu. Jauhialaa ovat ne kyläläiset, jotka muistetaan nuoruudesta. Monet 1940- ja 1950-luvun kylän lukuisat nuoret muuttivat pois, esimerkiksi kaupunkiin. Tuttua kyläyhteisöä edustavat sellaiset perheet, henkilöt ja heidän jälkeläisensä, jotka ovat kuuluneet huvilaväen kesäelämään jo vuosikymmenien ajan. Kylille on ominaista perhe- ja sukukeskeisyys, jolloin syntyperä on tärkeä. Lukeutuminen varsinaisiin kyläläisiin edellyttää usein syntymistä oikeaan perheeseen. (Strathern 1981, 12 - 13.) Tietyissä perheissä ja ihmisissä vanha kylä ja siihen liittyvät käsitykset elävät symbolisesti. Sen elämä on unohtunut menneeseen aikaan, eikä nykyistä elämänmenoa osata ainakaan vielä hahmottaa.

Kylä ja kesä -nostalgiaan upotetut?

"Joka tapauksessa tämä oli meille hyvin rakas paikka. Ja turvallinen paikka. Ei ovia lukittu siihen aikaan eikä semmosta. Ja kyl me ihailtiin niitä peltoaukeita, joita näky silloin. Esimerkiks kun Ukkorantaan meni niin siinä näki niin paljon sitä kylää, kun minäkin juoksin väliä vähän väliä. Se oli meistä niin kuin oikeata, elämä oli oikein, kun oli Jauhialan kylän piirissä. Ei osaa sanoa, että miltä se silloin tuntu. Se oli normaalia elämää." (RV17, 15)

Kyläyhteisö on muuttunut. Huvilaväen yhteydet kylään ovat vähentyneet. Monet surevat keskinäisen kanssakäymisen vähenemistä ja ihmisten sulkeutumista neljän seinän sisään.

Niin kesäasukkaiden kuin kyläläistenkin koetaan olevan entistä enemmän omissa oloissaan. Muistojen kautta muodostuu kuitenkin käsityksiä kylästä, jotka osaltaan elättävät myös ajatusta, että kylä sellaisenaan on olemassa. Muistot luovat käsityksen kylästä, jonka muodostumisessa lapsuusmuistot ja muistitieto ovat keskeisellä sijalla. Muistojen rikastama kylä saattaa näyttäytyä yhä lapsuudesta muuttumattomana. On havaittavissa, että ne kesäasukkaat jolle Jauhiala on lapsuuden maisema suhtautuvat kylään tunnepitoisesti ja elävästi. Heille kylä on lapsuuden ja sen muistojen lomaympäristö.

Osa tärkeäksi koetusta menneisyydestä on tavoitettavissa kylän symbolisoinnin kautta. Kylässä on vanhastaan tuttuja rakennuksia, niin kesäpaikkoja kuin paikkakuntalaisten rakennuksia. Kylässä elää yhä ihmisiä, jotka liittyivät jo lapsuuden ja nuoruuden. Jauhiala kiteytyy tiettyihin symbolisiin avainhenkilöihin, jollaisia ovat esimerkiksi usein herrasväen palveluksessa ollut, vuonna 1904 syntynyt Helmi Kymäläinen ja jo edesmennyt raittiusyhdistyksen pitkäaikainen puheenjohtaja Aune Lind. He ovat osallistuneet aktiivisesti kyläyhteisön ja huvilaväen elämään. Heistä on muodostunut paikallisyhteisön symboleita. Muistot kiteytyvät tuttuihin kohteisiin ja muodostuvat symboleiksi, joiden merkitykset taas liittyvät menneisiin kesiin. Siten myös ihmiset saattavat muodostua symboleiksi, jotka kantavat mukanaan kylää. Yhteydenpito tiettyihin, samoihin kylän ihmisiin sekä heidän jälkeläisiinsä on kesäasukkaille kylän ja kesän muuttumattomuutta ylläpitävä jatkumo ja tiennäyttävä tulevaisuuteen.

Kylällä on olemus, jonka vain menneisyyden omien tai muiden muistojen kautta kokeneet ihmiset tietävät. Sen olemassaolo ei välttämättä konkretisoidu automaattisesti, mutta se voidaan hetkeksi synnyttää muistelemisen tai rituaalien, esimerkiksi kesäjuhla, kautta. Muistelutilanteissa ja rituaaleissa menneisyyden ja eletävän hetken välinen etäisyys katoaa. Esimerkiksi rituaalien kautta menneisyys yhdistyy nykyisyyteen. Kokija pääsee muistelun kautta elämään uudelleen jo koetun tilan. (Lönnqvist 1996, 13.)

Nostalgian sävyttämä muistelussa on tiettyjä eroavaisuuksia. Fred Davis on jakanut nostalgian kolmeen eri tapaan kertoa. Ensimmäisenä on *yksinkertainen nostalgia*, joka on puhdasta nostalgiaa vailla kriittistä suhtautumista muistelun sävyyn. Muistelija kokee - tai haluaa kokea - asioiden olevan juuri niin kuin hän muistaa. Hän ei tiedosta kaunistelewansa mennyttä tai muuta nostalgiaa herättävää kohdetta. Toisena on

refleksiivinen nostalgia, jossa kokija tajuaa nostalgisoinnin ja epäilee tunnetilan luoman muiston paikkansapitävyyttä. Kolmantena nostalgiatyyppinä on *tulkitseva nostalgia*, jossa muistelijä analysoi nostalgisuutta, sen merkitystä ja syitä. (Davis 1979, 17 - 26.)

Kylän mennyttä elämänmuotoa kohtaan oli havaittavissa muutamassa tapauksessa Davisin yksinkertaista nostalgiaa. Haastatteluissa ihanteelliset kyläkäsitykset eivät kiinnittyneet yksistään Jauhialaan vaan sen kaltaisina koettuihin maalaiskyliin yleensäkin. Kylien yhteistunteen ja sosiaalisen aktiivisuuden kulta-aikana näyttäytyy 1960-lukua edeltänyt aika. Rinnastettuna eletävään aikaan, mennyt näyttäytyy muistoissa turvallisena aikana. Siihen muistetaan spontaanin yhteisyyden aikana, jota ei enää ole. Yhteisöllisen turvallisuuden ihannekuvaan uskotaan, ja sen haluttaisiin toteutuvan nykyisessäkin elämäntavassa, vaikka mennyttä se aika on. Mutta voisiko siihen johonkin edes vähän palata?

"Et oli maitotinki ja sitte maitotalos tietysti haasteltii aina kuulumiset. Se oli ihan metkaa. Ei tarvint kermaa erikseen, sen kun kuori vaan ni sai kahvikermat siitä. Mut se on mennyttä aikaa, ei enää ole semmosta. Ei vissii kukaan hae enää maitoo talosta? - - Ei tietyst, samanlaista paluuta meillä ei enää ole. Mutta pienes määräs jotain voi toteuttaa vieläkin. Ja se ois kiva jos menis kylään esimerkiks ettei tarviis aina olla kahta viikkoo ennen päättämäs, että nyt minä laitan baalit pystyyn. Et menis vaan. Se on karjalaine tapa. Onks sitä ennää paikkakunnal?" (SR12, 8)

Haastattelemieni kesäasukkaiden nostalgisuuteen liittyi useammin selkeää itserefleksiivisyyttä. Refleksiivisyyteen yhdistyi usein myös humoristinen suhtautuminen omiin muistoihin. Muistettu yleiskuva lapsuuden kesästä saattoi herättää hilpeyttä haastateltavassa, koska hän ymmärsi kertovansa stereotyyppisiksi muodostuneita asioita. Kukapa ei olisi sitä mieltä, että lapsuuden kesät olivat lämpimämpiä ja aurinkoisempia kuin nykyään. Kesäasukasmies kertoi kesämielikuviaan 1950-luvulta hilpeään äänensävyyn, mutta silti tosissaan.

"Kesät oli kuumia ja kuivia! Kauniita ja lyhyitä ja ne loppu aina kesken! Eihän koskaan ollut sadepäiviä, joskus oli ukkosta. Ne semmoset jäi mieleen, että aina oli lämmintä ja oltiin paljain jaloin ja uimahousuissa! - - Meil oli aika paljon yhteistä toimintaa samanikäisten kanssa, mitä nyt ei taida ollakaan. Käytiin pelailemas lentopalloa ja käytiin

kalassa ja urheiltiin ja tehtiin kaikkee tämmöstä. Siten oppi tuntemaan kylän saman ikäisiä vesseleitä. Et eihä tänä päivänä niitä täällä niin paljo asukkaan, että ne on muuttanu muualle." (SO46, 2)

Kesäasukkaat korostivat haastatteluissa, että positiivisuus on ollut kesänvietossa päällimmäisenä. Loma koetaan huolettomana aikana, johon ei ulotu työ, koulu tai arkiset huolet. Kesään yhdistetään vapaus ja joutenolo, joten siihen liittyviä ikäviä tapahtumia ja tunteita ei halutakaan muistella. Huolettomuus ja muistojen kokonaisvaltainen valoisuus eivät ole vain kaihoilua menneeseen, vaan noiden elementtien mukaisesti kesä halutaan nykyäänkin rakentaa. Kesänviettoon ja kylään liittyvät ikävät muistot ja varjot painetaan taemmas - jos niitä paljon on ollutkaan.

"Voi tietysti ollakin, että sitä näkee nyt niinkuin semmosten kultasankasten silmälasien läpi kaiken sen, mitä silloin on ollut. Kyllä silloin oli raskaitakin kesiä, esimerkiks kun me käytiin koulua meidän piti kerätä kasveja. Sillon piti tehdä töitä sen eteen, eikä ois millään viitsiny. - - En mä tiedä, se voi olla että tää kaikki on niin ruusuista että, mutta kun ei oikein semmosia vaikeita muistoja täältä ole. No semmonen on kun äidin isähän kuoli Pekonjoukolla kesällä 1932. Et se on semmonen varjo. Sit oli joitakin pelkotiloja, esimerkiks kun me käytiin siellä Riihhaan rannassa ja myöskin Voipionniemessä ja koko aluehan Hepoharjut ja kaikki oli Lappalaisen maita ja hänellä oli sitten monta hevosta ja ne oli siellä vapaina laitumella. Ja niitä me pelättiin. kun alkoi töminä kuulua niin tiesi että Lappalaisen Musta tulee ja sillon piti kuule päästä aidan yli henkensä kaupalla. Ja mä olen pelännyt ukkosta lapsena aivan hirveesti. - - Joskus kävikin kamalat ukkoset. Ne ukkosien pelot oli sillon pahat, mutta ei ne oo semmosia jotka jättäis semmosta varjoa kesämuistoihin. Vaan ne kuulu siihen. Ukkonen tulee ja menee ja aina ei paista aurinko. On ollu kylmiäkin aikoja ja niitä on nytkii." (AA21, 23 - 24)

Haastateltavat tiedostivat muistavansa tapahtumat ainakin osittain kaunistelluimpina kuin todellisuus ehkä olikaan. Mihinkään yltiöpäiseen kaihoiluun tai menneisyyden ylistämiseen kukaan ei lähtenyt. Asiaan vaikuttaa ainakin se, että haastattelutilanteissa ympärillä oli niin kulttuurimaisema kuin luonnonmaisemakin, joka oli osittain läsnä jo lapsuudessa ja nuoruudessakin. Vanhan kesäasukkaan käsitys kyläyhteisön olemuksesta onnellisten lapsuusmuistojen ulkopuolella ei ole yhtä kriittikittömän valoisa kuin ennakkoon totta puhuen kuvittelin. Ihmiselon kurjuus tiedostettiin.

"Oli köyhyyttä ja kurjuutta, jota enää ei ole. Vaikka nykyisyydessä on huonot puolet, niin jotain on sentään hyvääkin. Kuinka voisi nyt kaivata vanhoja aikoja, kun näki miten hirvittävän raskasta toisilla oli? Nyt on sosiaalisesti parempi systeemi. On paremmat mahdollisuudet edetä. Mutta sitten sekin oli, että osa maalaisväestöstä eli huvilaväkeä rikkaamminkin, koska virkamiehillä oli pienet palkat."

Näin kertoi 80-vuotias kesäasukasrouva varsinaisen haastattelun loputtua. Hän oli muistellut lapsuuden kesiään ajoittain kriittisestikin pohdiskellen, mutta samalla korostaen niiden turvallisuutta ja onnellisuutta. Sitten hän katsoi hiljaa huvilansa ikkunasta kesäiltaa ja tyyntä järvimaisemaa. Hän totesi painokkaasti, mutta kuin itsekseen: *"Eikö näkymä ikkunasta olekin paratiisimainen!"* Lapsuuden paratiisi ei ollutkaan kadonnut kokonaan kadonnut. Tuttuun paikkaan liittyvät muistot nostalgisine tunteineen tekevät ympäristöstä yhä ihanteellisen ja turvallisuuden kokemus syntyy eletäväänkin hetkeen. Nostalgian käsitetään usein ilmaisevan tyytymättömyyttä käsillä olevaan aikaan. En kiellä, etteikö niin ole. Nostalgia osittain sulautuu nykyhetkeen tuomalla kaipuun kohteen nykyisyyteen muistojen kautta. Nostalgia on kritiikkiä eletävää aikaa kohtaan, mutta se ei jää vain hedelmättömäksi nykyisyyden vertailukohteeksi. Kesämökkikulttuuria tapoineen ja ihanteineen on osaltaan ylläpitämässä kesään yhdistettävä nostalgia. Siten nostalgia ei ole vain näkymätöntä kritiikkiä vallitsevaa kulttuuria ja sen yhteiskunnan rakenteita kohtaan, vaan nostalgia on myös kulttuurin piirteitä muokkaava ja luova elementti.

6. KESÄASUKAS PAIKALLISTUU

"Kesäelämä on täällä"

Kysyessäni kesäasukkailta mikä pitää heidät Jauhialan seudulla, en saanut koskaan oikeastaan mitään selkeää vastausta. Monet sanoivat, että ei sitä tiedä. Muu ei tulisi kuitenkaan kysymykseenkään. Mökkipaikkaa ei vaihdeta. Suhtautuminen omaan huvilaan

ja sen ympäristöön on hyvin tunnepitoinen. Osaltaan kiinnittyminen yhdistyy idyllin tavoitteluun ja idealisoituun menneisyyteen. Huvilakulttuurin historiassa idylliä on aina tavoitettu maaseudulta kaupunkien ulkopuolelta. Idyllin tavoittelussa on ominaista ajatus, että se on väistynyt niin ajallisesti kuin maantieteellisestikin. Siksi sen hakeminen syrjäisistä, johonkin autenttisuuteen pysähtyneistä kylistä on tyyppillistä (Knuutila 1994, 125). Kesäpaikka on huvilaväelle sekoitus omia muistoja ja myyttisiä kuvitelmia kesäidyllistä. Kesämökkeihin liittyy myyttinen ulottuvuus eli itsestään selviä, perustelemattomia käsityksiä.

"Tääl on kaunista ja sit on monta muutakin asiaa... no kyl kai se on, kyl se on tää kaikki vaan. Täs on hyviä mahdollisuuksia; kaikki viljelykset, Saimaa ja veneily ja koko tää oleminen. Et sitä on aika vaikee selittää." (LK33, 19)

Haastattelemiini mökkiläiset viettävät kesäkuukautensa tai -lomansa lähes kokonaan Taipalsaarella Jauhialan kylän alueella. He ovat tehneet niin jo suuren osan elämästään. Sen vuoksi ei ole haastattelemiini nainen ilmaisi monien mökkiläisten näkemyksen sanoessaan: *"Kesäelämä on täällä"*. Kesänvietto mökillä on oma, selvärajainen kokonaisuutensa vuodentakierrossa. Se on pääteltävissä jo sen perusteella, että haastateltavat jäivät omaan tietoisuuteeni vain kesäasukkaiksi. Jos tuntisin heidät ainoastaan haastattelujen perusteella, voisin melkein luulla heidän eläneen vain kesäelämää kymmenien vuosien ajan. Muistojen kyllästävä huvila on muodostunut ajan myötä toiseksi kodiksi. Jokaisella haastateltavallani oli vahva tunneside kesämökkiinsä, eikä menneisyyden vaikutusta sen muodostumisessa ole syytä aliarvioida. Vanhimman informanttini käsitys kesämökkikulttuurin merkityksestä suomalaisille kotoisuuden tunteen luojana ilmaisee huviloihin ympäristöineen liitettävän turvallisuuden ja pysyvyyden.

"Kesämökeistä on tullut ajanmukaisesti asuttavia. kaupunkilaistumisen kehittyessä ja muuttoliikkeiden lisääntyessä monelle on kesämökistä tullut kotimaamme kotoisin paikka läheisine naapureineen." (JH03)

Kesämökkiläisten aika voidaan käsittää johonkin pysähtyneenä, jolloin voisin ajatella heidän itseasiassa eläneen samaa kesää koko elämänsä. Kesänviettoon on liitetty paljon ajattomia, pysyviä elementtejä niin tapojen, ihanteiden kuin esineidenkin hahmossa.

Samoja kyläläisiä tavataan vuosikymmenestä toiseen, samoissa tilaisuuksissa käydään ja vanhat esineet säilyttävät paikkansa näennäisesti tarpeettomina seinälle ripustettuina. Mökillä olo erottautuu muusta arkielämästä syklimäisyydessään. Toisaalta pienellä osalla haastateltavista kesämökillä olo ja vakinaisessa kodissa vierailu kesän aikana limittäytyivät toisiinsa. Näin oli varsinkin lappeenrantalaisilla mökkiläisillä, jotka kävivät kesäloman ulkopuolella päivittäin töissä mökiltään käsin. Siitä huolimatta lappeenrantalaisillakin kesänviettoon yhdistyvässä aikakäsityksessä on havaittavissa syklisyyttä. Mökillä oloon liittyä toistuminen samanlaisena vuodesta vuoteen ja sen luoma turvallisuus.

"Kun Varismäelle tulee, tuntuu kuin tulisi kotiin." (OT44, 4)

Syklisessä aikakäsityksessä tapahtumat palaavat kierron jälkeen samaan hetkeen kerta toisensa jälkeen. Aika ei ole etenevä suora, jossa paluuta ei ole. Syklinen aika on ikuista paluuta ja toistumista. Syklisyyteen yhdistyy turvallisuuden tunne, koska tulevaisuus on läsnä jo nykyisyydessä toistuvuuden periaatteen mukaisesti. Siitä poikkeaa lineaarinen ajantaju, jossa aika koetaan etenevänä linjana, jatkuvasti uudistuvana, ohikiitävinä hetkinä. Lineaarinen ajan hahmottaminen leimaa länsimaista maailmankuvaa, koska siihen yhdistyy kehitys, uudistuminen ja tehokkuus. Aikakäsityksillä on funktionaalinen pohja. Erilaiset tavat käsittää aika vaihtelevat elämäntilanteiden ja elämänvaiheiden mukaan. (Hellberg-Hirn 1991, 13 - 14.) Kesäelämä on haastateltavien näkemyksissä mökillä, mikä johtuu mökillä oleskelun säännöllisestä toistuvuudesta vuodesta toiseen.

"Ollaan täällä ihan säännöllisesti, kun vaan on ollut mahdollisuutta. Että kyl sillain on sellanen tunne, että kun tänne tulee, ni tää on kotipaikkakunta. Sit kun menee Helsinkiin, ni sit taas tekee ja häärää niitä töitä, mutta sitte kun tulee takas tänne niin unohtuu se Helsingissä olo." (EH45, 15)

Kesähuvila-asumisen perinne, sen jatkuvuus, osoittautui siis haastateltavilleni tärkeäksi tekijäksi. Kesämökillä olemisen syklinen toistuminen vuodesta vuoteen luo ajattomuuden tunteen. Markkinatalouteen perustuvan yhteiskunnan kannalta irrationaalisia elementtejä sisältävä samanlaisena toistuva, päämäärätön kesäasumisperinne tuo lähelleen niin menneisyyden kuin tulevaisuuden. Anthony Giddensin mukaan traditio on sellaista suuntautumista menneisyyteen, joka saa - tai pikemminkin pakottaa - menneisyyden

vaikuttamaan voimakkaasti nykyisyyteen. Traditio suuntaa myös tulevaisuuteen, koska vakiintuneet käytännöt ovat välineenä tulevan ajan rekonstruomisessa. Tulevaisuus ei siis olekaan tuntematon, vielä olemassa olematon tyhjiys, koska traditio kohdistuu tulevaisuuteen ja osaltaan jo järjestää sitä. Menneisyys, nykyhetki ja tulevaisuus sidotaan yhteen toiston kautta. (Giddens 1995, 91)

Huvila-asukkailla on perinteen luoma tunne kuulumisesta kesäpaikkaansa. Ilmaisuna "kesäpaikka" on hieman epämääräinen. Ennen kaikkea se yhdistyy konkreettisesti paikkaan. Siihen kuuluu luonnollisesti oma mökki, mutta lisäksi siihen haastateltavillani kuuluu myös mökin lähiympäristö sellaisena kuin se on ollut ainakin oman huvila-asumisen alkuaikoina. Siihen kuuluu siis luonnonympäristö mutta myös kulttuuriympäristö. Ainakin kantakesäasukkailla myös Jauhialan kylä kuuluu osana kesäpaikkaan, vaikka oma huvila olisi rakennettu ydinkylän ulkopuolelle. Kylään liittyy usein oma tai suvun kesäinen menneisyys. Kesäpaikka on osa henkilökohtaista ja kollektiivista identiteettiä, jonka muodostumisessa ajallinen jatkuvuus ja muistot ovat tärkeä osa. Giddensin mukaan "identiteetti syntyy ajallisesta jatkuvuudesta, juuri tuosta menneisyyden saattamisesta yhteyteen ennakoidun tulevaisuuden kanssa" (Giddens 1995, 114). Kesäpaikan muuttumattomuus tukee pysyvyyden vaatimusta identiteetin rakentumisessa.

Kärjistetyksi ilmaistuna kesähuvila on mökkiläisen valkoinen valhe itselleen. Huvilan ikuisuuteen ja muistoihin ei kavalan, muutoksille ja pirstoutumiselle alttiin urbaanin elämäntavan uskota ulottuvan. Kuitenkin tässä yhteydessä haluan unohtaa ilmaisun "pakeneminen" idyllimaisemaan, koska pako on aktiivista ja totaalista irtiottoa jostakin. Useat haastateltavani eivät mökillään kokonaan irrottaudu kaupunkiarjestaan. Mökillä on usein televisio, puhelin ja sanomalehdet, jolloin yhteys muuhun maailmaan on haluttaessa läsnä. Kesäasumisessa korostuu nykyään ennemminkin perinne kuin pako; mökillä oleminen on toistuva, hyväksi havaittu tapa. Huvilalla otetaan etäisyyttä arkirutiineihin ja kaupunkiin ajattomuuden kautta, mutta kokonaan huvila ei asukastaan imaise sisäänsä. Jos kesänviettotavoissa on ajattomuutensa, niin siihen liittyen myös mökkiympäristöltä odotetaan muuttumattomuutta ajan kuluessa.

Muistot kiinnittävät paikkaan

Mökkiympäristöön ja kylään on kiinnytty. Niihin yhdistetään turvallisuus ja pysyvyys. Mikään ei saa rikkoa huvilaelämän idylliä, joka syntyy omista kokemuksista ja yhteisistä ihanteista. Kollektiivisilla muistoilla on paikkansa, kohteensa, joihin ne kiinnittyvät. Ne voi jakaa topografisiin (esim. arkistot, kirjastot), monumentaalisiin (hautausmaat, arkkitehtoniset kohteet) symbolisiin (seremoniat, vuosi- ja syntymäpäivät) ja funktionaalisiin (yhdistykset, omaelämäkerrat) muistin paikkoihin. (Le Goff 1992, 95 - 96.) Kylässä esimerkiksi kesäjuhla on symbolinen muistin paikka. Vaikka kylää ei ole enää olemassa samanlaisena kuin lapsuudessa ja nuoruudessa, muistot ja muistelun muokkaamat käsitykset kesäkylästä ovat kiinnittyneet paikkoihin, tapahtumiin ja ihmisiin. Ne kaikki ovat saaneet muistojen ja kokemusten myötä symbolisen painonsa, joka kokemusten ulkopuolella olevilta jää tuntematta.

Nostalgisoinnin tulosta on, että muiston kohteessa on ollut absoluuttinen turvallisuuden ja pysyvyyden kokemus. Pysyvyyden sisältänyt "aika entinen" halutaan saada lähemmäs, mikä yritetään toteuttaa kiinnittymällä esimerkiksi lapsuuden turvalliseksi koettuun paikkaan. Lapsuuden kesät ovat varmastikin olleet usein huolettomampia ja mukavampia ajanjaksoja kuin kaupungissa vietetty talviaika koulun lukuvuosineen, sitä ei käy kiistäminen. Jos rakastetussa kesäpaikassa oleskellaan kesä toisensa jälkeen lapsuuden ja nuoruuden ajoista asti, on oletettavaakin että siihen muodostuu vahvempia siteitä kuin vakinaiseen kotiin kaupungissa. Paluu aikuisena lapsuuden maisemaan on mieluisa, jos siitä on jäänyt mieluisia muistoja. Lapsuuden kesien kylä tai paikkakunta on tallentanut menneet kesät osasiinsa, vaikka takaisin tullut ihminen olisikin jo aikaa sitten lapsuudesta ulos kasvanut. Ei ole lainkaan ihmeellistä, jos kotoisaksi muistetun huvilan ympäristöön halutaan palata.

"Mut se Varismäki jotenkin siis semmonen kodin tuntunen kesällä. Siin oli niin upee piha ja nurmikko. Että siinä saatto vetää kärrynpyörää ja kuperkeikkaa ja leikkii kaikenlaisii leikkejä. Se oli semmonen keskeinen paikka, mihin tuli pikkukakaroita vähän joka puolelta ympäristöstä ja leikittiin leikkejä. Ja mul on jääny mieleen, et siel oli aina kaikennäkösiä syntymäpäiviä ja kakkuja otettiin sinne ulos ja juotiin mehua. Ja tietenkin sit on semmonen kuva, että aina paisto aurinko, oli tällänen ilma ja mentiin rantaan. Siel

on aika pitkä matka sinne rantaan. Et sit kun oltiin ihan naatteja ja mentii sinne rantaan, kun oli pakko päästä uimaan. Sitte uinnin jälkeen oli aivan fantastisen hyvä olo ja sit ku käveltiin takas ylös ni oli taas ahdistava olo." (EH45,3)

Kesämökistä luopuminen lienee vaikeampaa, kuin vakinaisen kodin vaihtaminen. Kukaan haastateltavistani ei ole vuosikymmenien aikana vaihtanut kesämökkinsä sijaintikylää eikä suunnitelmia vaihtamisesta juurikaan ole ollut yhtä poikkeusta lukuun ottamatta. Muutoksia kylän sisällä huvila-asumisessa on tapahtunut. Monet kesäasukkaat ovat luonnollisesti siirtyneet lapsuushuviloiltaan pois ja rakennuttaneet pääsääntöisesti vanhan mökin lähituntumaan sukunsa perintömaille omia huviloitaan. Esimerkiksi ylläolevan muiston kertoneelle isoisän omistama Varismäki oli varhaisen lapsuuden huvila. Myöhemmin lapsuudessa haastateltavan vanhemmat olivat rakennuttaneet kyläläisvoimin lähimaille oman kesäpaikkansa, ja muutama vuosi sitten haastateltavani rakennutti aivan lähistölle vaimonsa kanssa huvilan. Joka tapauksessa kylään on siis yleensä jääty.

Vain yhdessä tapauksessa mökkiläisperhe oli tosissaan aikonut myydä huvilansa. Kyseessä oli kesäasukasperhe, joka on ollut haastateltavistani Jauhialassa kaikkein vähiten aikaa ja jolla ei ole ollut minkäänlaista kyläkontaktia. Rajanaapuriksi perheen mökille oli tulossa venäläisperhe, mikä herätti voimakkaita epäileviä ennakkoasenteita. Kuitenkin tilannetta mietittäessä ja uusien naapureiden vierellä elettyäessä on päädytty siihen tulokseen, että mökkiä ei kannata myydä. Se on pelkästään jo sijainniltaan ja varustelultaan erinomainen, mutta kesämökkiin on kiinnytty myös muistojen ja tunnearvojen kautta. (OV46, 4.)

"Meille pari päivää enne joulua soitti Huoneistokeskuksesta välittäjä ja sano et nyt on venäläinen ostanu sen teiän viereisen tontin ja että heiän ystävät ois kiinnostuneet tästä meiän mökistä. Ja mieheni sano heti, että heti myyään tää pois, et hää ei ainakaa rupee venäläisten naapurina olemaa täällä. Oltasha myö myyty, jos myö oltas saatu oikein tosi kova hinta. Tää on nii arvokas paikka meille, et täl on sellasta henkistä arvoa että tätä ei voikaan niin vaa myyä. Et silleen me saatiin tietää, että tään on venäläinen ostanu. Sit ne kesällä rupes rakentaa. Ensiks tuli tuo aita tuoho tonttien rajalle. Siit me käytiin hirveetä keskustelua, et kun me ei tykätä et tääl on tämmösiä aitoja kun ei täällä oo missään tonttien ympärillä aitoja. Tuli rakentajat, jotka rakens sen ja sano et se on venäläisille niin tärkeetä et on se aita. - - He ovat todella rauhallisia, et ei oo ollu

mitään ongelmaa. Et ois voinu toisinki käydä, et joku suomalainen rötyporukka ois sen ostanut, että siin ois hirvee meteli." (OV46, 2)

Muistojen, idyllin ja nostalgian kultaamaa huvilamiljöötä turmelevat selkeästi näkyvät muutokset saavat kesäasukkaat hyppäämään takajaloilleen ja toimimaan idyllin turvaamisen puolesta. Uhkaavat tilanteet luovat myös halun lähentyä muistojen rakentamaa toivottua todellisuutta. Esimerkiksi monien voipionniemeläisten ja hauhianrantalaisten kannalta nykyinen tilanne kesäpaikassa näyttäytyy uhkaavana ja epämieluisana, kun Taipalsaaren uudet asutusalueet hivuttautuvat kesämökkiyhteisöjen kylkeen. Nostalgian ulottuvuuksiin kuuluu ajatus menneen kulta-ajan kadottamisesta, jonne voi palata vain muistojen kautta (Turner 1987, 150). Tunne on havaittavissa selkeästi asutusalueiden liepeillä asuvilla kesäasukkailla. Alkujaan monille voipionniemeläisille oman mökkialueen syntyminen edemmäs kyläyhteisöstä tuntui vuosikymmenien ajan mieluisalta. Jauhialan kantakylä oli 1940- ja 1950-luvuilla aktiivinen ja vilkaskin yhteisö, jolloin ajatus syrjäisemmästä mökkipaikasta metsän ja järven äärellä alkoi viehättää huvilaväkeä. Syntyi Voipionniemen huvila-alue lukuisine sukulaismökkeineen. Nyt asetelma on kääntynyt toisenlaiseksi. Varsinkin voipionniemeläisillä Jauhialan ydinkylä taloineen ja ihmisineen näyttäytyy nykyisin rauhallisena ja idyllisenä ympäristönä. Modernin omakotitaloalueen synty ja sen laajentamishalut kunnan taholta saavat huvilaväen kaipailemaan vanhaa kylää.

Ydinkylä on toistaiseksi saanut onneksi olla rauhassa rakennushankkeilta ja -aikomuksilta luultavasti maanomistuksellisista syistä. Nykyisin kyläyhteisön piirissä elävät vanhat ja uudet kesäasukkaat hykertelevät tyytyväisyyttään kyläyhteisön säilyttämän rauhan ja eristäytymisen takia. Sen sijaan kylän haja-asutusalueilla mökkiläiset pyrkivät pitämään vielä toteutumattomia rakennushankkeita loitolla huviloistaan. Jauhiala näyttäytyy mökkiläisille hiljaisena vanhana kylänä, ja sen muisto aktiivisena maalaisyhteisönä viehättävä kesäasukkaita, jotka elävät kunnan asutusalueiden rakentamispaineen uhan alla. On kuitenkin muistettava, että Jauhialan kylän ihmiset kodeissaan ja arjessaan ovat yhtä usein kuten lähitaajamien ihmiset. Omalta osaltaan huvilakulttuuri on ollut vuosisadan kuluessa tuomassa kaupunkikulttuuria kyläläisten ulottuville.

Paikallistunne aktivoituu

Kesämökkielämän yhteisöllisyyteen ja paikallisuuden kokemiseen ei ole ainakaan Suomessa kiinnitetty paljoakaan huomiota. Kiinnostus tutkia kesäasukkaiden yhteisöllisyyttä ja kiinnittymistä kylään on lähtenyt yhtäältä lapsuuskokemuksista mutta myös viime kesien tapahtumista. Osa kesäasukkaista on tullut kyläyhteisölle tutuksi vuosikymmenien aikana, koska he ovat osallistuneet kylän tapahtumiin. Viime vuosina kesäasukkaat ovat reviirinsä turvaamiseksi lähteneet puhumaan oman yhteisönsä olemassa olon puolesta. Kahden kylän mökkialueen rinnalle 1990-luvulla kaavoitetut ja rakennetut omakotitaloalueet ovat saaneet pintaan kesäasukkaiden kokemuksen omasta paikallisesta alkuperäisyydestä. He ovat ikäänkuin alueen alkuperäisasukkaita Jauhialan ydinkylän rinnalla.

Paikallisidentiteettiin kuuluu sen ilmeneminen tilanteiden mukaan. Yhteisöön identifioituminen aktivoituu tarvittaessa. (Brück 1988, 79) Kuuluvuus johonkin ryhmään tai yhteisöön huomataan usein tilanteissa, joissa omaa elämäntapaa koetaan uhattavan ulkopuoliselta taholta. Silloin herkästi etsitään tueksi yhteisöä tai ryhmää, johon voidaan liittyä ja turvautua. Kriisitilanteissa yhtäältä yksilöllisyys voimistuu, kun halutaan säilyttää oma asema vieraan uhatessa. Toisaalta silloin tukeudutaan kollektiiviseen identiteettiin ja haetaan voimaa yhteisöllisyyden tunteesta. Tunnetasolla elävää paikallisidentiteettiä kutsutaan yhteisyysidentiteetiksi. Se on yhteenkuuluvuudentunne, me-henki, joka aktivoituu esimerkiksi juhlassa tai kriisitilanteissa. (Sallinen-Gimpl 1994, 41.) Giddensin mukaan henkilökohtaisen identiteetin ja sosiaalisiin identiteetteihin liittävien kytkentöjen ylläpitäminen on ensisijainen edellytys ontologisen turvallisuuden kokemiselle (Giddens 1995, 114.)

Uusien asutusalueiden rakentaminen huvilayhteisöjen rinnalle on aktivoanut mökkiläisten yhteisyysidentiteetin kokemuksen. Mökkiläiset tuntevat kuuluvansa paikkaan ja kokevat muodostavansa eräänlaisen alkuperäisen paikallisyhteisön huviloineen. Hauhianranta on tiheästi rakennettu huvila-alue, jossa on toisiaan lähellä noin 20 mökkiä. Rannalla kesämökkien välimaastossa on siellä täällä myös pari omakotitaloa, jotka eivät häiritse huvilamiljöötä. Taipalsaaren kunta kaavoituksen myötä 1990-luvun puolivälissä kohosi omakotitaloalue aivan kesämökkien yläpuolelle. Monet Hauhian huviloista joutuivat

uusien talojen välittömään läheisyyteen. Rajana on vain heti mökkien yläpuolella kulkeva rannan suuntainen tie, joka muodollisesti erottaa huvilat omakotitalorivistöstä. Hauhianrannassa alas järvelle päin katsottaessa idylli on säilynyt, mutta heti mökkien yläpuolella on omakotitalojen tiivis rivistö. Kesäasukkaille maisemaan kuuluu järvi, metsä ja maaseutu. Hauhianrantalaisilla on ollut aikaisemmin ympärillään kesämökit, metsä ja järvi. Nyt metsä on jäänyt asutusalueen jalkoihin. Jäljellä on järvi ja vierellä olevat mökit, joita katsellessa voi luoda illuusion menetetystä idyllimaisemasta ja yrittää siten unohtaa mökin takana kohoavan 1990-luvun tuotantoa olevan talorivistön.

"Mie oon kyl sitä mieltä, että ois nyt voinu pikkusen miettiä. Kyl Taipalsaarel on tonttia ja maata, että ei nyt ois tarvint tällain rakentaa! Miul kun on ikkuna tuolla tien puolel, ni aina on tuo uus talo näköalana. Muuta mie en näe kun tuon talon. Mutta tänne päin onneks nään järven." (SR12, 5 - 6)

Mökkiläiset ovat suhtautuneet alueen rakentamiseen erittäin kielteisesti. Se järkytti toimivaa ja vuosikymmenien kuluessa vakiintunutta huvila-alueetta. Haastatellessani uusien omakotitaloasukkaiden silmien alle joutuneita Hauhianrannan kesäasukkaita, he vaikuttivat olleen etenkin aluksi todella katkeria tapahtuneesta. Mökkiläisten mielestä heidän paikallisuuttaan oli loukattu, ja oli tullut vaikutelma ettei mökkialuetta siis ilmeisesti kenenkään tarvinnut kunnioittaa. Kaavoitusvaiheessa valituksia tehtiin monille tahoille, mutta ne eivät tuoneet tulosta. Asutusalue rakennettiin. Tilanteelle ei voi enää mitään. Haastateltavat sanoivat pyrkivänsä sopeutumaan tilanteeseen. Reviiriä halutaan suojella ja huvila-alueetta toivotaan kunnioitettavan. Etäisyyttä tien toisella puolella oleviin uusiin taloihin pyritään ottamaan esimerkiksi rakentamalla aitoja ja istuttamalla pensaita ja puita - sikäli kuin se karuun rantamaahan on mahdollista.

"Sitä pelkäsin tässä, että ensimmäisenä talvena heti kun tää oli kaavotettu, täs rupes ihmiset kulkemaan verkoille meiän tontin läpi. Sitte kun on aatellu että mitä se haittaa.. mutta siinä kun syntyy polku jota kuljetaan, ni sit sitä alkaa kulkee yks ja toine, sit lähtee tavaroita." (OP32, 4)

Vanhoilla hauhianrantalaisilla on vuosikymmenien kulumisen myötä syntynyt voimakas paikallistunne, mutta myös yhteisöllisyyden tunne. Huvilaan on kotiuduttu ja oma ympäristö huviloineen on vakiintunut omaksi yhteisökseen. Yhteisyys on ollut ennemminkin tunnetta kuin toimintaa. Joissain hankkeissa Hauhianrannan mökkiasukkaat ovat toimineet yhteisönä. Yhteistuumin alueelle on hankittu sähköt. Jauhialan ja lähikylien kalavesiä koskevassa kokouksessa kunnantalolla kesällä 1997 useat haastateltavani olivat mukana Jauhialan edustajina. Hauhianrannan kesäasutusta voi pitää nuorena Åkermanin suvun Jauhialassa oleskeluun verrattuna, mutta Hauhian vanhoille kesäasukkaille oma huvila-alue on vanha ja perinteikäs ja sen jatkuvuudesta huvilayhteisönä halutaan pitää kiinni. Kokemus paikallisuudesta on vahva.

"Paikallisiaha myö ollaan! Mie oon 38 vuotta ollu täällä. Niin se on jo monta vuotta. Et on tää vanha alue." (SR12, 6)

Hauhianrantalaisilla kanssakäyminen kyläläisten kanssa on ollut vähäistä. Vakiintuneisiin palvelus- ja ystävyysuhteisiin perustuvaa kohtaamista kyläläisten tai muidenkaan paikallisten kanssa Hauhianrannan informanteilla ei ole vuosikymmeniin enää ollut. Kuitenkin heillä on lämmin ja läheinenkin suhde kylään verrattuna asenteisiin vieraita, uusia asukkaita kohtaan. He pitävät kylää symbolina, joka merkitsee alkuperäisyyttä, autenttisuutta. Siihen he haluavat symbolisesti kiinnittyä ja sen kanssa he tuntevat samuutta. On kuitenkin muistettava, että haastateltavani ovat olleet Hauhianrannan mökkiläisinä kymmeniä vuosia. Alueella on myös monia uusia mökkiläisiä, joiden asenteet kylään ovat erilaiset. Heillä puuttuu kokonaan tuntuma kylän elämään.

Samankaltaisen kohtalon Hauhianrannan kanssa on kokenut Voipionniemen huvila-alue. Jo 1980-luvun puolella syrjäisen rannan huvilaväkeä alkoi vaivata pelko alueen rauhan menettämisestä. Taipalsaaren kunta kaavoitti Hauhianrannan omakotialuetta laajemman Konstun kankaan asutusalueen Voipionniemen rannan lähelle. Asutustihentymää ei ole rakennettu yhtä lähelle huvila-aluetta kuin Hauhianrannalla, mutta silti se rikkoo kesäidyllin. Rauhallisen maiseman katoaminen asutuksen tieltä on ollut voipionniemeläisille vaikea hyväksyä.

"Kyllä se alkuun tuntui pahalta kun Konstua ruvettiin kaavottamaan. Se oli niin harvinainen kangas, kanervaa, mäntyä, vadelmaa, metsämansikoita ja kaikki hyvät sienet, niin kyllä se tuntui pahalta kun käytiin katsomassa niitä ensimmäisiä viemäröintitöitä mitä siellä tehtiin. Niin aateltiin, että nyt menee kyllä yks osa semmosta Taipalsaarta, jota ehkä on jossain tuolla muualla, mutta kun se on tässä näin. Tää olis ollu aivan semmonen nähtävyyys ihan turisteille. - - Ja viimeiset korvasienet mä olen sieltä löytänyt. Nyt sinne ei enää uskalla mennä. Siellä on niin tiuhaan asukkaita. Ei tuu juuri käytyä enää edes iltakävelyllä niitä kattomassa. Kauniita talojahan siellä on." (AA21, 19)

Talojen mäntykankaalle rakentamisen myötä suurimmaksi huoleksi on tullut pelko huvilalueen rauhallisuuden ja yksityisyyden menetyksestä. Nykyisin mökille tultaessa joudutaan ajamaan tiiviisti rakennetun asutusalueen läpi, kun vielä muutama vuosi sitten sen tilalla oli asumaton kangasmetsä. Uusi vakinainen asutusalue rikkoo muistojen maiseman. Huvilaväen reviiri pienenee eikä mäntymetsää ole enää mökkiläisten virkistyspaikkana. Jo vuoden 1994 kevättalvella proseminaaria varten keräämässäni kyselyaineistossa voipionniemeläiset korostivat oman yksityisyyden varjelemisesta tulleen eräs "mökkiharrastuksista" (esim. TN45). Yksityisyys ei ole Voipionniemelläkään yksilöllinen, mökkikohtainen eristäytymisen vaatimus, vaan suojeltavana on oma sukuyhteisö. Tehtyjen rakennushankkeiden valossa huvilaväen käsitys itsestään oman erityisen paikallisyhteisön muodostajana ei saa kannatusta kunnan virkamiesten taholta.

Vielä on eräs 1990-luvun vuosien tuoma ulkomaailman ilmiö, joka kiinnostaa niin kesäasukkaita kuin vakinaistakin paikallisväestöä. Monet haastateltavat ottivat esiin venäläisilmiön. Vaikka haastateltavista vain yhdellä oli kokemus venäläisestä mökkinaapurista, otan asian esille. Nimittäin aihe oli kesällä 1997 tunteita ja mielipiteitä herättävä myös huvilaväessä. Venäläiset ovat ostaneet 1990-luvulla Etelä-Karjalan maakunnan alueelta runsaasti kiinteistöjä. Monet kesäasukkaat puhuivat venäläisten innostuksesta tulla vapaa-ajallaan Etelä-Karjalan kuntiin. Suhtautuminen naapureiden ilmaantumiseen mökkimaisemaan oli melko epäilevä, mutta utelias. Kylän alueelta on myyty joitakin asuntoja venäläisille ja rakennettu uusia huvilarakennuksia vapaa-ajan käyttöön. Vain yhdellä haastateltavalla oli venäläisperhe mökkinsä rajanaapurina. Tieto uudesta naapurista oli ollut "kauhea joululahja". Uuden tulokkaan saapuessa omaan turvalliseen idylliin nostaa kesäasukkaassa kokemuksen omasta kuulumisesta paikkaan. Reagoiminen rakennushankkeisiin ja uusiin tulokkaisiin paljastaa pitkäaikaisten

kesäasukkaiden kaksitahoisen kokemuksen alkuperäisestä paikallisyhteisöstä. Yhtäältä on olemassa paikallisuus, joka muodostuu nykyisyyden kautta nojautuen vanhaan agraariin perinneyhteisöön ja -maisemaan. Toisaalta on muodostunut paikallistunne, jossa identifioidutaan yhtenäiseen vuosikymmeniä vanhaan huvila-alueeseen kuten Hauhianranta ja Voipionniemi. Kylä on yleensä tärkeydessään toissijainen suhteessa jälkimmäiseen samastumiskohteeseen eli mökkialueeseen. Kyläalue jää fyysisesti kauas huvila-alueista, jolloin oma mökkialue muodostuu keskeiseksi paikallisuuden ilmaukseksi. Huolimatta vähäisestä yhteydestä ydinkylään, vanhat hauhianrantalaisetkin pitävät itseään jauhialan kyläläisiin verrattavina paikallisina alkuperäisinä asukkaina verrattuna uusiin tulokkaisiin. He ovat olleet aikaisemmin yhteydessä Jauhialan käytännön asioiden takia ja pitävät yhä kylän vanhaa asutustihentymää alkuperäisenä kylänä johon huvilayhteisö on verrattavissa. Kyläasutus sijaitsee kaukana, mutta siitä puhutaan lämpimästi ja siihen halutaan tavallaan samastuakin vaikkei sen yhteydessä suoranaisesti ollakaan.

Muutokset ja uudet vakinaisasukkaat huvilaympäristössä saavat kesäasukkaan tuntemaan kuuluvansa paikkaan alkuperäisenä. Niin Hauhianrannan kuin Voipionniemenkin huvilasukkailla on ajan kulumisen myötä syntynyt tunne, että he ovat oma erityinen osa Jauhialan alueen väestöä. He rinnastavat itsensä luontevasti ydinkylään, mutta kokevat samalla muodostavansa oman erityisen alueensa. Kesäasukkaat kokevat olevansa alkuperäistä väestöä huvila-alueellaan ja uudet taipalsaarelaiset ovat vain tulokkaita. Uusia asukkaita ei mielletä mitenkään kuuluvaksi Jauhialan kylään. Jauhialan kylä on yhteisö, jonka olemassa olo koetaan enää ydinkylän agraarimaisemassa. Suhtautuminen vanhaan kyläyhteisöön on siis aivan toinen kuin uusiin tulokkaisiin. Yhteisöllisyydellä ei ole kosketuskohtaa uusien asukkaiden kanssa eikä kunnan byrokratian kanssa. Jauhialan maalaiskylämaisema on kuulunut kesäasukkaiden maisemaan aina, joten sen halutaan ikuisesti säilyvän toimivana, muuttumattoman oloisena kylänä. Kesäpaikan ympäristöön ei haluta muutoksia. Paikka halutaan säilyttää sellaisena kuin se oli silloin kuin se kesämökin paikaksi valittiin.

Yhteisöllisyys - tunnetta ja toimintaakin

Kesäasukkaiden tarve tukeutua yhteisöön aktivoituu etenkin kriisitilanteissa, kuten edellinen luku osoitti. Yhteisöstä haetaan turvaa ja voimaa puolustautua. Kesäasukas ei ole vain irrallinen mökkiläinen, jolle muut ihmiset ovat merkityksettömiä. Mökkiläinen kiinnittyy paikkaan, ja ympäristöstä sekä kokemuksista riippuen myös yhteisöön. Yhteisyyden tunne tai yhteisyysidentiteetti aktivoituu olosuhteista riippuen. Paikallisyhteisöön samastuminen voi hahmottua toiminnallisena tai symbolisena yhteisyytenä (Lehtonen 1990, 23). Toimintojen hajautuminen kylää ja Taipalsaartakin laajemmalle alueelle vähentää keskinäistä kanssakäymistä. Se on havaittavissa sekä kylän vakinaisten asukkaiden kontaktien vähenemisessä, että kyläläisten ja kesäasukkaiden välisessä kohtaamisessa. Lisäksi huvilaväen keskinäinen kanssakäyminen on muuttunut, ja kanssakäyminen on rajoittunut yhä pienempien ryhmien väliseksi. Kontaktien väheneminen ei kuitenkaan ole merkki yhteisöjen olemassa olon katoamisesta.

Kantakesäasukkaita yhdistää sukulaisuus. Suyun sisällä on ollut vilkastakin yhteistä toimintaa kesäisin esimerkiksi usein järjestettyjen kutsujen muodossa. Kutsujen määrä alkoi vähetä ja tapa menettää merkitystä merkitystään 1940-luvulta alkaen. Suku laajeni ja monet siirtyivät ydinkylän vaikutuspiiristä Voipionniemelle syntyneelle mökkialueelle. Sinne muodostui sukulaismökkien välille omat vakinaiset kohtaamistapansa. Eräs voipionniemen iäkäs pariskunta luonnehti etenkin entistä kesäelämää alueella *"sellaiseksi kommuunimeiningiksi"* (KV19). Mökkinaapurit olivat sukulaisia ja heidän kanssaan oltiin tekemisissä päivittäin. Alueen väkeä yhteen koonneena tapahtumana muistetaan juhannuskokko. Sitä nostalgisesti muistellessa 1940-luvulla syntynyt haastateltavani siirtyi pohtimaan yhteisöllisyyden katoamista laajemminkin kuin huvilayhteisön puitteissa.

"Niin, ja sit juhannuksena oli aina Voipionniemen kärjessä kokko, missä oli kaikki läsnä. Tää oli vielä joskus -60-70-luvuillakin. Me jäätiin jo pois siitä, mutta voipionniemeläiset kaikki oli siellä vielä -80-luvulla. Sielhän oli yhteinen lipunnosto, se alko silleen ja sit ne laulo näitä perinteisiä lauluja ja se oli aika hieno tilaisuus. Nyt sitä ei enää oo ollu. Sekin on jäänyt. Jokainen vähän sulkeutuu niinkuin kerrostalossa. Niin, se kaupunkilaisuus iskee kai sitten tämmöseen maalais- tai mökkielämäänkin sitten. Ennenhän mentiin kyläänkin, että käveltiin ja mentiin sisälle. Nythän pitää sopia aika,

että tuutteks te viistoista yli vai vartin vaille. Mut eihän täälläkään kyläläiset mene sopimatta kylään. Että kyllä sitä aina yleensä ilmotetaan." (SO46, 6).

Kesäiset huvilamuistot herkistävät myös tunnelmointiin. Nostalginen sävy syntyy tajuamisesta, että sellaisenaan tapahtumat eivät enää palaa. Suvun vanhaa kutsukäytäntöä musiikkihetkineen ei ole enää sellaisenaan olemassa. Vanhoille kesäasukkaille, jotka olivat eläneet kutsujen kulta-ajan ennen sotia, yhteiset musiikkimuistot olivat ilmiselvästi eniten kaivattuja asioita menneissä kesissä. Kutsujen ja yhteisyyden aikaa kaivataan, ja niiden katoamista pidetään puutoksena. Kutsuihin ja musiikkiin liittyy yhteisöllisyys, joka osittain jäi sodan jalkoihin. Ainakaan jälkipolvet eivät ole vastaavaa kutsuperinnettä ylläpitäneet. Vanha sukupolvi tiedostaa, että paluuta kutsujen kulta-aikaan ei ole. Se saadaan takaisin vain muistojen kautta.

"Mutta mitkä oli kaikkein upeimmat musiikkimuistot, oli ne soittoillat jollon kokoonnuttiin joko Karhusalmelle tai Varismäelle, joskus Nikillekin. - - Ne soitti kvartetia ja kvintettiä ja trioja, siis kamarimusiikkia, ja ne oli kyllä upeita. Ne soitti suoraan nuotista eikä siinä sen ihmeemmin harjoteltu. Kyllä se keskeytykin se soitto, mutta ne soitti niin käsittämättömän hyvin. Mä muistan ne elokuiset illat, jolloin sitten tultiin kuutamossa takasin - joku puksuttavalla moottoriveneellä, joku soutaen - näistä illoista. ne oli kyllä upeita iltoja. Se tunnelma tiivisty niin hurjan upeaksi." (RV17, 14)

Entisen yhteisöllisyyden ilmapiirin korostaminen muistoissa ja siihen kohdistuva nostalgisuus on yleistä kesäasukkaiden puheissa. Yhteisöllisyyden perään kaihoilu ei kohdistu vain kesäasumiseen, vaan se ulotetaan elämäntapoihin myös kesän ulkopuolella. Kesäympäristö muistoinen ja ihanteinen herättää ajatuksen toiminnallisen yhteisöllisyyden tuomisesta nykyiseen arkitodellisuuteen. Entinen elämäntapa käsitetään keskinäisen kanssakäymisen puolesta aktiivisempänä ja tuttavallisempänä. Vaikkakin kesänvietossa on konkreettista muuttumattomuutta, on kanssakäyminen ihmisten välillä todellakin vähentynyt, varsinkin suuren joukon voimalla kokoontumiset. Kohtaaminen on vähentynyt niin kesäasukkaiden kesken kuin kesäasukkaiden ja vakinaisten kyläläistenkin välillä. Huvilaväen ja kesävieraiden yhteiset kokoontumiset ovat supistuneet vain kesäjuhlaan. Yksittäiset vakiintuneet kontaktit ovat säilyneet ja ne perustuvat vanhoihin suhteisiin. Tiiviimpää keskinäisen yhteyden elämistä kuin nykyisin kaivataan ajoittain. Muistot aktiivisesta yhteisöllisyydestä herättävät haastateltavissa nostalgisia tunteita ja

muistoja. Negatiivisina pidetyt muutokset omalla mökkialueella, esimerkiksi uuden vakinaisasutuksen tulo Hauhianrantaan, saavat tapahtunutta edeltävän ajan näyttäytymään sosiaalisesti kiinteämpänä ja tiiviimpänä.

"Hyvin moni moikkaa, varsinkin ennemmin. Nyt ku täs on niin paljon menijöitä, niin sitä ei aina erota kuka on kukakii. Kyl mä oon aina tervehtiny loppujen lopuks jokaista joka vastaan tulee. Niinkun maalla oli ennen tapana." (OP32, 13)

Kanssakäymistä muiden kanssa kaipaillaan. Miksi sitten ei muutosta tule? Nostalgiset tunteet ovat kaipuuta johonkin, joka ei sellaisenaan ole tavoitettavissa. Tavoittamattomuuden tunteeseen voi liittyä myös huojennus. Minkään ei tarvitse muuttua. Ihannekäsitys ei voi pettää, kun se jää reaalityodellisuudessa toteutumatta. Jos taas olosuhteet muuttuisivat ja niiden myötä esimerkiksi kyläläiset ja kesäasukkaat olisivat jälleen tiiviissä kanssakäymisessä keskenään, muistojen ja romanttisten mielikuvien luoma kesäinen idylli saattaisi särkyä. Jos muutoksia todella haluttaisiin ja yhteisöllisyys elvytettäisiin, niin toki se olisi toteutettavissa. Mutta olisiko lopputulos pettymys? Kaihoisa menneisyyden muistelu on turvallista, kun kaihon kohde on todennäköisesti saavuttamattomissa. Keinotekoisesti elvytetty kohtaaminen laajemmassa mitassa olisi samoin väkinäistä eikä saavuttaisi odotettua tulosta eli jatkuvuutta.

Toiminnalliseen yhteisöllisyyteen yhdistettävä positiivinen tai nostalginen asenne ei johda useinkaan luontevan kohtaamisen lisääntymiseen, jos käytännön tarve kanssakäymiseen ei lisäännä. Vaikka yhteisölliset kokoontumiset ja "luonteva" kanssakäyminen ovat paljolti menneitä yhteydenpidon väyliä, ne ovat silti jääneet elämään. Niiden muistelu ja niihin kohdistuva arvostus symboloivat sekä halun että tietoisuuden yhteisöön kuulumisesta. Nostalgiset muistot sisältävät siis muutakin kuin kaipuun ja mielihyvän tunteen. Aktiivisen ja spontaanin kohtaamisen nostalginen muistelu on yhdenlainen symboli yhteisöllisyydestä. Se osoittaa kesäasukkailla olevan halun kuulua yhteisön piiriin - edes tunteen kautta. Nostalginen muistelu on merkki halusta liittyä jo konkreettisesti kadotettuihin aikoihin ja paikkoihin. Nostalgia omalta osaltaan elättää ihanteellisia käsityksiä yhteisöstä. Menneisyys ja sen nostalginen kokeminen ovat ylläpitämässä - ulkopuolisten silmissä ehkä väkinäisestikin - yhteistä rituaalista kohtamista esimerkiksi kylän kesäjuhlassa.

Kun kesäasukkaalla ei ole ajan myötä syntyneitä muistoja ja kiinnekohtia paikkakunnalla ja sen kylässä, heille ei voi olettaa syntyneen vahvaa kyläyhteyttäkään. Uudemmille kesäasukkaille Jauhialan kylän merkitys on sen maalaismaisemassa eikä kylän kesäelämään liittyvissä muistoissa. Kesäasumisessa keskeisenä ihanteena pidetäänkin sopivaa luonnonympäristöä. Paikallisella maaseutukulttuurilla on merkityksensä, mutta usein se jää vain toivotuksi kulissiksi mökkielämälle. (Björklund 1983, 72.) Kylä ympäristönä ja kulttuurimaisemana on siten uusille kesäasukkaillekin merkityksellisenä olemassa. Jauhiala näyttäytyy mieluisana maaseutumaisemana, jonka läpi ajetaan mökille mentäessä. Kylä kuuluu siten osaksi mökkielämää. Ihmisten muodostamana yhteisönä sitä ei välttämättä ajatella. Sekä vakinaisväestön että kesäasukkaiden päivittäinen toimintakenttä saattaa ulottua nykyisin aina Lappeenrantaan asti. Haastatteleman kesäasukasmiehen lapsuusmuistot liittyvät yksistään Jauhialaan, eikä mökkielämä ulottunut sen ulkopuolelle. Nykyisin hänen mökkielämänsä alkaa jo Lappeenrannasta, koska kulkeminen omalla autolla Helsingistä mökille on säännöllisesti toistuvaa ja yksinkertaista.

"Muutenkin meillä niinkuin tää maaseutu tai mökkielämä loppu siihen Juntusille maantieteellisesti. Siitä Suur-Saimaalle päin taikka sinne Lomakylille päin se oli jo ihan vierasta aluetta. Juntusen talo oli viimeinen missä käytiin ja kirkonkylä oli toisessa laidassa viimeinen paikka mihin se loppu, että oltiin niin suppeella alueella. Ei ollu autoja siihen aikaan. Kävelen ja fillarilla mentiin ja veneellä. - - Joo, me tullaan mökille. Yleensä kun lähetään, kun Lappeenrannassa käännyttään Sammonlahden pikkutielle, silloin se niinku rauhoittuu, me ollaan mökillä. Siihen se kiire loppuu. Siihen asti on kauhee kiire että pääsee nopeesti mökille ja sit on mökillä kun on Lappeenrannassa. Et se on sillä tavalla laajentunut se käsite siitä mökistä." (SO46, 6)

Pienyhteisö näyttäytyy ulkopuoliselle lähinnä perinnemaisemana ja kylän sisäinen aktiivinen yhteisöllinen toiminta on hiipunut. Haastattelujen perusteella myös pitkäaikaisille kesäasukkaille kylällä on voimakas maisemallinen arvo. Se ei kuitenkaan merkitse kylän unohtamista. Kun toiminnallinen vuorovaikutus vähenee, korostuu symbolinen yhteisyys, me-henki. Tunne kuulumisesta kylään tai huvila-alueeseen tai paikkakuntaan ei katoa, vaan se jää elämään. Aktiivisesti yhteisön puolesta toimitaan esimerkiksi puolustettaessa huvila-alueen koskemattomuutta mielenilmauksin esimerkiksi sanomalehdissä. Rituaalin kautta kuuluvuus kylään ilmaistaan vaikkapa osallistumalla

kylän kesäjuhlaan. Paikkakunta taas on kokonaisuudessaan muodostunut elinpiiriksi, jonka väestön elinkeinoja tietoisesti tuetaan. Paikkakunta ja kylä yhdistyvät kesäasukkaiden nykyisessä kesäelämässä, kun kylä toiminnallisena yhteisönä on menettänyt otettaan. Kylässä ennen toimitetut kauppa- ja maitotinkiasioinnit ovat siirtyneet läheisen asutusalueen "supermarketiin". Kyläelämän jäädessä syrjään mökkiyhteisöt alkoivat eriytyä omiksi pieniksi yhteisöikseen.

Kylä on kantakesäasukkaille olemassa symbolisena paikallisyhteisönä, johon konkreettinen yhteys on kuitenkin useimmilla vähäistä. Yleensä varsinkin muut kuin kantakesäasukkaat puhuvat kylän sijasta Taipalsaaresta. Joukkokaudella tulleille kesäasukkaille Jauhiala kyläyhteisönä on jäänyt vieraaksi, koska käytännön tarvetta kohtaamiseen ei ole ollut. Yhteyttä ei ole päässyt luontevasti syntymään. Mökkiläiset tiedostavat kylän olemassaolon, mutta ilmeisesti liikkumisen yksinkertaistuminen ja toimintojen hajautumisen myötä kylä on jäänyt taustalle. Kylä toiminnallisena yhteisönä on arkipäivässä jäänyt taustalle myös kyläläisillä ja vanhalla kesäasukassuvulla.

"Kyl me kaikissa näissä Taipalsaaren tapahtumissa yritetään olla mukana ja ostokset tehdä Taipalsaarella, tukea täällä yritystoimintaa ja paikkakuntalaisia. Kyl me sillä tavalla ollaan osa Taipalsaarta. Niin paljon kun mekin vietetään täällä - puoltoistasataa päivää vuodesta, kaikki viikonloput ja lomat ja kaikki - että kyl sitä niinku jalka on täällä toisaalta vaikei ookkaa täällä syntynyt." (SO46, 7)

"Olimme saman kylän väkeä kuten nytkin."

Osa kesäasukkaista kokee kuuluvansa Jauhialan kyläyhteisöön. Osallistuminen kyläläisyyttä symbolisoivaan toimintaan on ollut heille tärkeä lähentäjä kylään ja on sitä yhä. Jauhialan raittiusyhdistys Tähkä II:ssa on ollut jäsenenä monia kesäasukkaita ja kylän vakinaista herrasväkeä varsinkin yhdistyksen toiminnan ensimmäisinä vuosikymmeninä. Jäsenkirjasta on huomattavissa, että varsinkin 1950-luvulle asti kesävieraita on ollut jäsenenä. Siihen asti myös Tähkän toiminta oli aktiivisinta ja kyläyhteisössä oli paljon nuorisoa niin vakinaisten asukkaiden kuin kesäasukkaidenkin

puolesta. Sen jälkeen kyläläisten ja kesäasukkaiden kertoman mukaan kylän nuoren väestön määrä alkoi vähentyä, minkä myötä yhdistyksenkin toiminta hiljalleen laimeni. Yhdistys koetaan vahvasti Jauhialan toiminnallisen yhteisön symbolina. Yhdistys merkitsee ihmisten toimimista ryhmänä eikä yksityisten päämäärien mukaan. Kesäasukkaat pitävät Tähkä II:a etenkin nuorten yhdessäolon väylänä eikä niinkään aatteellisena yhdistyksenä. Yhdistyksen toimintamuotoina kesävieraat muistavat urheilukilpailut, retket, juhannuskokon ja kesäjuhlan. Monet ovat kuuluneet seuraan vain muutaman vuoden ajan. Sellaisia kesävieraitakin on muutamia, jotka edelleen kuuluvat Tähkään.

"Esimerkiks mun vanhemmat on Tähkä II:n jäseniä ja ne on nyt sellasia, että ne ei enää joudu maksamaan jäsenmaksua, kun ne on ylittäneet 80 ikävuotta. Ja siis me ollaan Pirjon kans myös molemmat Tähkän jäseniä." (EH45, 15)

Kantakesäasukkaille Jauhiala näyttäytyy yhteisönä, johon kuuluivat sekä kyläläiset että kesävieraat. He ovat osa Jauhialan kylän yhteisöllisesti aktiivisena näyttäytyneen ajanjakson kylää. He pitävät itseään kyläläisinä. Haastateltavani kertoi, kuinka Helmi Kymäläinen, joka on monelle vanhalle kesäasukkaalle Jauhialan kylän henkilöitymä, oli ainakin kerran sanonut haastateltavalleni kesävieraiden kuuluvan kyläläisiin.

"Nythän Kymäläisen Helmi on tullut niin vanhaks, mut sillon kun hän vielä asu omassa mökissään niin jos joku Jauhialan kylässä täytti pyöreitä vuosia, niin Helmi soitti ja sano, et kyl työ ootte niin paljo kyläläisiä että kyl työ saatte tulla siihe listaan mukkaan, jos haluate. Ja kyl me sit ollaan oltu niissä syntymäpäivälistoissa mukana aivan kyläläisinä." (AA21, 18)

Kiinnittymisessä kylään on keskeisenä vaikuttajana muistot ja aika. Voimakkaimmin kyläläisiin samastuvat kantakesäasukkaat, joiden suku on viettänyt Jauhialassa kesiään sukupolvien ajan. Kauempanakin kylän ytimestä asustavat kesävieraat pitävät itseään edelleen kylään kuuluvina, jos omiin muistoihin liittyy osallisuus kylän elämään kesäisin. Jauhialan kylä elää vanhan kesäasutuksen muistissa aktiivisena agraariyhteisönä. Sen elämään kuuluivat myös kesäasukkaat. Sellaisena kylä haluttaisiin kokea edelleen. Ajatus kylän yhteisöllisestä kulta-ajasta ei ole pelkästään myytti, vaan kesäasukkailla on myös perustelunsa kannalleen. Pienen paikallisyhteisön merkitys keskinäisen kanssakäymisen

ja toiminnallisuuden kannalta on ollut suurempi kuin nykyisin. Paikallisyhteisön piirissä elävillä on ollut aiemmin selkeämpi yhteisöllisyyden ja jatkuvuuden tunne, koska kylän alue on koettu ja eletty voimakkaammin (Brück 1988, 89). Toiminnallisesti aktiivisen agraarikylän aikakaudelta juontuu tunne kuulumisesta kylään.

"Mun mielest täs on hirveen tärkeitä se, että on tunne siitä että on jollain tavalla juuret täällä. Kun omat vanhemmatkin on ollut täällä ja sit on muita sukulaisia, jotka on myös täällä, siis käytännön syistä ajautuneet tänne. Ja sit toinen mikä on musta tosiaan todella tärkeitä on se, että on tutustunu jo lapsena paikalliseen väestöön ja kasvanu heidän kanssaan yhdessä. Et esimerkiks Puustisen pojat, Antero ja Jorma. Me Jorman kans rakennetaan tos yhdessä, kun me aikoinaa lapsena taas käytiin kalassa." (EH45, 7)

Kylämaisema on antanut mahdollisuuden elää maalaiselämää, mutta se on ollut myös kesäasukkaiden kohtaamispaikka. Vanhalle kesäasukasjoukkiole Jauhiala on sukua yhdistävä paikka. Kesäpaikkakunta tai oikeastaan kesäkylä kokoaa sukulaiset samaan paikkaan. *"Jauhiala oli sukua yhdistävä tekijä. Monet suhteet juontuvat yhteisestä kesäajasta"* (OT44, 2). Suvun yhteinen menneisyys on kylässä, jossa jo esi-isä on kesänsä viettänyt. Kiinnittymiseen kylään ja sen ympäristöön vaikuttaa menneisyys, mutta suuri vaikutus on myös nykyiseen tilanteeseen perustuvalla yhteisöllisyyden kokemuksella. Sukulaisuudella on tukikohtansa ja se on kylä. Vaikka kanssakäyminen ei olisikaan samanlaista kuin ammuin "suurten kutsujen" aikana, luo tuttuus turvallisuutta ja varmuutta olemiseen kylän piirissä. Yhteiset juuret eivät ole vain menneisyyden kautta sitova yhteys, vaan sukua on yhä edelleen runsaasti kylän alueella. Kesäinen Jauhiala suo mahdollisuuden kohdata turvallisuus menneisyyden kautta, mutta siihen yhdistyy myös nykyhetki. Jauhiala heidän suvun yhteinen paikka, johon vielä yhdistyy vain kesäiset muistot. Koska Jauhiala sitoo suvun yhteen nimenomaan idyllisten kesäpaikkojensa kautta, ei ole lainkaan hämmästyttävää että kantakesäasukkaat kokevat kylän omakseen.

"Säännöllisyys antaa juuret Varismäelle. On tietysti sukulaisia, jotka ei tunne lainkaan vetoa Jauhialaan, mut heillä ei kai ole ollut jatkuvaa tänne kontaktia." (OT44, 4)

Tärkeä tekijä paikalliskokemuksessa on myös halu kuulua kylään. Vaikka käytännön kosketuspinta kylään olisikin jo umpeutunut, on halu kuulua kylään jäänyt elämään.

"Minä nyt täältä käsin en ole elänyt kylän yhteistä elämää sillä tavoin kuin aikanaa elin kesiä siellä Jauhialassa. Meistä monet on surrut kauheesti, että se hävis. Että me oltiin täällä vähän niinkuin takuuksien takana. Ei ollut kuin kinttupolku Lahdentaa. Ja sitten huono, hyvin huono, autolla tuskin kuljettava tie 1930-luvulla." (KV19, 2)

Ydinkylässä edelleen elävät huvila-asukkaat ovat säilyttäneet vankan käsityksen Jauhialan kylän olemassaolosta. Heille kylä on perhekeskeisyyden lisääntymisestä huolimatta edelleen elävä yhteisö. Kylä koetaan ikuisena organismina, jonka ydinalueeseen kunnan kaavoitukset ja asuinalueet eivät voi ulottua jo maanomistuksellisten olosuhteiden takia. Muutoksia kylän kulttuurimaisemassa on paheksuttu, mutta lähes kaikkeen on ajan myötä totuttu. (esim. OT44, 4.) Parin kilometrin päähän ydinkylästä rakennetut asutustaajamat poikkeavat kylämaisemasta. Asutustaajamat itseasiassa korostavat ydinkylän maalaismaisemallisuutta ja tiivistävät kylää omaksi asutuskeskittymäkseen. Toisaalta uudet asutusalueet ovat erottaneet kylän vanhat laita-alueet täysin ydinkylän yhteydestä. Vanhoille Jauhialan kyläläisille laita-alueiden yksittäisten talojen kuuluminen kylään oli itsestään selvää. Se on havaittavissa kyläläisten muistoista. Samoin vanhat kesäasukkaat tietävät esimerkiksi Voipionniemen kuuluvan Jauhialaan, mutta kuinka 1970-luvulla tulleet mökkiläiset voisivat mitenkään yhdistää aluetta kylään asutusalueen jäädessä alueiden väliin. Tai kuka voisi ajatella kylän maille rakennettujen asutusalueiden kuuluvan Jauhialan kylään? Kylä näyttäytyy erilaisena vuosikymmeniä kylässä kesiään viettäneelle ja parikymmentä vuotta tai vähemmän aikaa mökkiläisenä olleelle.

Jauhialan nykyisistä huviloista Kirjamoinniemessä on nähtävissä monenlaista kylään yhdistyvää etäisyyden ja läheisyyden symboliikkaa. Ydinkylästä syrjässä sijaitsevan Kirjamoinniemen huvilan vanha omistaja ei mieltänyt perhettään täysin kesäasutuksen piiriin, vaan korosti sen suhdetta pysyväisasutukseen. Kirjamoinniemellä asuttiin ajoittain ympärivuotisestikin ja harjoitettiin palkollisten voimin aktiivista maataloutta. Tilan koettiin ainakin muutama vuosikymmen sitten ennemminkin kuuluneen pysyväisasutuksen piiriin kuin varsinaisiin kesähuviloihin.

"Kirjamoinniemeläiset eivät oikeastaan olleet kesäasukkaita sanan varsinaisessa mielessä, koska Kirjamoinniemi oli maanviljelystila aina 1960-luvun alkuun saakka. Joskin kirjamoinniemeläiset olivat koulun ja opiskelun takia talviajan pääasiassa Taipalsaaren ulkopuolella, heitä alkoi jo toukokuusta lähtien olla kalanpyydyksiä rakentamassa, muokkaus- ja kylvötoissa sekä sitten korjuutoissa ja syyskyntöihin osallistumassa. Vakinainen palkkaväki hoiti karjan ja talvityöt." (NV21)

Vaikka yhteys kylään vähenisi syrjäisyyden takia, on siltikin tiedostettu kuuluminen kylään. Tällöin kyläläisyyden konkreettiseksi merkiksi muodostunut maa ja sen omistaminen. Kuuluvuus kylään on syntynyt kontaktien vähyden takia yhtäältä muistojen, mutta myös paikkojen välityksellä. Vaikka varsinainen kanssakäyminen kylään olikin etäisyyden takia vähäistä, maat yhdistivät Kirjamoinniemen Jauhialaan.

"Kyl se on tiedostettu aina, että Jauhialan kylään tää on. Ja meil oli peltoi siellä Pitkälsuolla, Pekonjoukon peltoja, niin toihan se myöskin tämmöstä yhtymäkohtaa. Mutta vois sanoo tietysti sen, että sen tää etäisyys teki, et joitteki juorujen ulkopuolelle jäätiin." (IV46, 13)

Kantakesäasukkaalle kylään sisältyy niin kyläläiset kuin kesäasukkaatkin. He tunnistavat oman paikkansa kylässä ja kyläläisinä. Jauhiala ei ole vain vakinaisasukkaiden asuttama, vaan myös kesäasukkaiden. Kyläläiset kokevat kesäasukkaiden poissaolon muina vuodenaikoina. Kesäasukkaat taas eivät ole kokemassa sitä. Heille Jauhiala elää pääasiassa kesäisin, jolloin he ovat siellä. Omassa kesäpaikassa voi nähdä koko kylän symbolin. Kirjamoinniemessä vanha omistaja kokee näyttäytyvän koko kylän.

"Siten Kirjamoinniemi oli eräänlainen Pienois-Jauhiala: osa siellä asuvista oli pysyviä, osa kesäksi tulevia muuttolintuja." (NV21)

7. VANHA KYLÄ ELÄÄ KESÄJUHLASSA

Olen tarkastellut kesäasukkaiden ja paikallisväestön kohtaamista edellä mainitun ryhmän näkökulmasta. Valitessani näkökulman ja tutkittavaksi alueeksi yhden kylän, tiesin valinnassa piilevän ongelmallisuuden. Tutkimuksessani olen joutunut pohtimaan sekä kesäasumiskulttuurin että kyläyhteisön muuttumista ajassa. Helpompi olisi ollut keskittyä huvilakulttuuriin ja jättää kylä kokonaan taustalle. Olisi kuitenkin ollut vaikea irrottaa kyläyhteisöä kesäasukkaiden elämästä Jauhialassa, koska kylä on ollut läheinen monille pitkäaikaisille kesäasukkaille. Samoin kyläläisten muisteluissa taas kesävieraat ja herrasväki kuuluvat saumattomasti Jauhialan yhteisön elämään. Tutkimuksen avainsymboliksi ja kokoajaksi paljastui onneksi kylän kesäjuhla. Sitä kautta pääsin aiheeseen sisälle ja löydän myös sieltä ulos.

Pikku-Punkaharjulla vietettävä kesäjuhla jatkuu edelleen kesästä kesään. Tähtä II:n pöytäkirja-aineiston mukaan juhlaa on vietetty ainakin vuodesta 1915 alkaen. Juhlan vuosittainen järjestäminen samanlaisena ei ole erityisesti sovittu, vaan muoto on vakiintunut huomaamattomasti. Juhla ei aukea tuntematta sen taustaa. Siitä tietämättömälle tapahtuma ehkä näyttäytyy vain erikoisessa paikassa vietettävänä pienimuotoisena paikallisjuhlana, jossa suurin osa ihmisistä vaikuttaa olevan toisilleen tuttuja. Tapahtuma jää heille muuten mitään sanomattomaksi. Juhla sulkee itseensä tiedon sen symbolisista merkityksistä eri aikoina.

Juhlan sulkeutuvuus ilmenee ensinnäkin yleisöä tarkasteltaessa. Harjun juhla on nimenomaan Jauhialan kyläläisten, raittiusyhdistys Tähtä II:n jäsenten ja kesävieraiden juhla. Yhdistyksen jäsenet ovat Jauhialasta ja parista naapurikylästä. Paikalla olevat mökkiläiset ovat yleensä pelkästään kylän vanhan kesäasukassukuun kuuluvia. He tapaavat juhlassa toisiaan, mutta tärkeää vaikuttaa olevan myös Jauhialan kyläläisten tapaaminen. On helppoa havaita, ketkä juhlan ilmapiiri ottaa sisäänsä ja ketkä taas jäävät ulos tunnelmasta. Juhlalle vieraat ihmiset jäävät etenkin väliajalla tapahtuvan yleisen seurustelun ulkopuolelle. Tärkeäksi tapahtumassa muodostuukin ihmisten keskinäinen kohtaaminen. Seurustelu on siten osa juhlan kulkua ja se paljastaa ketkä ovat osa rituaalia. Kesävieraiden muistoissa korostuu Harjun juhlien tärkeys ajanviettomuotona 1960-luvulle saakka. Siihen asti juhla oli kesän kohokohta, jota odotettiin ja jossa

vietettiin aikaa yöhön asti. Kesäjuhlan järjestäminen ja sen vietto on ollut kyläläisten ja kesävieraiden yhteinen projekti ja kohtaamispaikka.

Harjun juhlien ensimmäiset vuosikymmenet olivat aikaa, jolloin kyläläisten ja huvilaväen kulttuurinen etäisyys oli suuri. Elämäntavat poikkesivat selkeästi toisistaan. Kylä edustivat agraariyhteisöä, ja kesäasukkaat kuuluivat kaupunkikulttuuriin. Huolimatta ryhmien elämäntapojen luomasta etäisyydestä, kohtaaminen oli tuolloin luontevaa ja usein toistuvaa. Huvilaväki tarvitsi kyläläisiä. Kesäasukkaat ostivat paikallisilta elintarvikkeita ja tarvitsivat kylän väkeä lähinnä urakkaluontoisissa töissä kuten siivouksessa, hevoskyydityksissä ja rakennustöissä. Lisäksi maataloutta yleensä harrastusmielessä harjoittaneiden kesäasukkaiden apuna oli kyläläisiä pitkissäkin työsuhteissa. Esimerkiksi kylän väkeä tarvittiin joillakin huviloilla talvivahteina, jolloin he muun muassa hoitivat huvila-asukkaiden kotieläimiä. Kesäasukkaat kokivat etenkin huvila-asumisen varhaiskaudella tehtäväkseen sivistää maalaisväestöä. Raittiusyhdistyksen toiminnassa herrasväki oli mukana. Esimerkiksi yhdistyksen kesäjuhlan kautta se välitti maalaisväelle raittiuden ja sivistyksen aatteita. Vuosikymmenten kuluessa herrasväen ja paikallisten välinen kulttuurinen etäisyys väheni. Yhteydet kaupunkiin paranivat 1940-luvulta lähtien ja maalaisväestön elinpiiri ulottui yhä voimallisemmin kaupunkikulttuuriin. Toisaalta myös huvila-asukkaat itse olivat tuoneet porvariskulttuurin kyläläisten luo koko kesäasumishistorian ajan, mikä kesävierailla on ehkä unohtunut. Maalaisväestön oletettiin olevan muuttumatonta kansaa, jonka tuli olla immuuni kaupunkikulttuurin vaikutuksille.

Välttämättömän kohtaamisen tarpeen väheneminen on johtanut kanssakäymisen vähenemiseen, ja sen vakiintumiseen tiettyjen, ennestään tuttujen perheiden väliseksi. Harjun juhlien yleisössä olevat kesävieraat kuuluvat niihin huvila-asukkaisiin, joilla on kosketus vanhaan huvilakulttuuriin. Kosketuspinta on olemassa joko omien muistojen kautta tai suvun yhteisten, sukupolvien takaisten kesämuistojen välityksellä. Poissa juhlan vakinaisyleisöstä ovat muut kylän kesäasukkaat. Haastattelemistani huvila-asukkaista myös muut kuin kylän kantakesäasukas Åkermanin jälkeläiset ovat käyneet kesäjuhlassa, mutta heille siitä ei ole muodostunut yhtä tunnepitoista, säännöllistä rituaalia kuin mitä monille kesäasukassuvun jäsenille.

Suurin osa kesäasukkaista ei tunne juhlaa läheiseksi. He ovat tulleet Jauhialaan huvilarakentamisen joukkokaudella ja ovat pääosin lähikaupungista Lappeenrannasta. Heidän yhteytensä paikalliseen väestöön ja etenkin Jauhialan kylään hiipui pian jo 1950-luvun jälkeen, kun kanssakäymiseltä hävisi välttämättömyyden sävy. Elintarvikkeita ei tarvinnut hakea enää kyläläisiltä, vaan kauppa alkoi jatkuvasti enemmän täyttää kesäasukkaiden tarpeet. Samoin liikenneyhteyksien helpottuminen tieyhteyksien ja autoistumisen myötä siirsi asiointia laajemmalle alueelle aina Lappeenrantaan asti. Haastattelemilleni lappeenrantalaisille kesäasukkaille Harjun juhla oli tuttu, mutta siihen osallistuttiin satunnaisesti. Tapahtumaan ei liittynyt ainutlaatuisia elämyksiä tai eläviä muistoja, vaan sitä pidetään tavanomaisena paikallisjuhlana. Juhlan tärkeys ei millään lailla korostunut muiden kesätapahtumien joukossa. Lappeenrantalaiset haastateltavanikin huomioivat tapahtuman perinteikkyyden, vaikka he itse eivät siihen säännöllisesti osallistuneetkaan. Juhla edustaa jatkuvuutta, joka kuuluu kesäihanteeseen. Juhlaan osallistuvilla ja siitä tietävillä on kosketus mökkielämään kylässä jo vuosikymmenien takaa. Heinäkuussa 1997 vanhaan kesäasukassukuun kuulumattomat pitkäaikaisetkin huvila-asukkaat kuitenkin loistivat kesäjuhlassa poissaolollaan.

Vakiintuneen juhlayleisön ohella tapahtumapaikan olemus on etäännyttämässä ja sulkemassa pois ulkopuolisia henkilöitä rituaalista. Juhlapaikka vaikuttaa erikoiselta. Metsikön keskelle kätkeytynyt, korkean harjun laella oleva aukio ei vaikuta todennäköiseltä juhlapaikalta, koska sinne ei ole helppo löytää. Eristäytynyt juhlapaikka ottaa konkreettisesti jotain sisälleen. Samalla se jättää jotain myös ulkopuolelleen. Monille vakinaisista rituaaliin osallistujista metsäaukio ei ole paikkana lainkaan outo. Suurelle osalle juhlassa kävijöistä Pikku-Punkaharju on tuttu paikka jo lapsuudesta saakka. Siihen liittyy kesäjuhlan menneisyys ja se on kauneudellaan muodostunut näköalapaikaksi. Harjun aukio katkaisee metsätien, joka on vanha tie kylästä Taipalsaaren kirkonkylään. Tie on tuttu kantakesäasukkaille ja kyläläisille.

Niukka yleisö ja eristetty paikka luovat juhlaan intiimin tunnelman. Tapahtumassa ilmenevä intiimiyden tunne etäännyttää ja rajaa pois yleisöä, mikä ei ole ainakaan järjestäjien ja osallistujien tietoinen tarkoitus. Päinvastoin yleisöä toivottaisiin paikalle enemmän. Kuulin kuitenkin kenttätökesäni aikana monilta juhlaan osallistuvilta tai aiemmin osallistuneilta mökkiläisiltä mielipiteen, jonka mukaan juhlan *toivotaan säilyvän samanlaisena kuin aina*. Toiveessa ilmenee suoranaista paikallispatriotismia, jossa

toiminta halutaan pitää itsenäisenä siitä huolimatta, että se ei ainakaan edistä yhdistyksen tai kylän toimintaa (Rannikko 1996, 45). Itsepintainen muuttumattomuuden sävy juhlassa ei lupaa sille välttämättä reaalityodellisuudessa pitkäaikaista tulevaisuutta. Mitä nurkkakuntaiselle, johonkin pysähtyneelle kesäjuhla tapahtuu, kun vanhan kyläyhteisön ja kesäasukassuvun jäsenet eivät siihen enää jaksa osallistua? Nykyisin juhlan järjestäminen ja siihen osallistuminen vaikuttaa olevan aina samojen ihmisten tapa, jolloin rituaali elää muistojen varassa.

Kesäasukassuvun taholta tapahtuman muuttumattomuutta on kritisoinut perheiden nuoriso esittäessään kesäjuhlaparodian. Vuosikymmenten takaisesta, paheksuntaa herättäneestä ohjelmanumerosta on jäänyt sittenkin jotain muistoihin elämään. Nuorena tyttönä ollessaan parodiassa esiintynyt kesäasukasnainen sanoi muistavansa esityksen kulun muuten kehnosti, mutta seuraavan repliikin hän myönsi parodiasta jääneen hänen mieleensä:

Perinteet ovat siirtyneet polvesta polveen - vasemmasta polvesta oikeaan polveen.
(OT44,3)

"...Vai olikohan se oikeasta polvesta vasempaan, sitä mä en kyllä muista," hän naurahti. Repliikki ilmaisee juhlaperinteen jatkuvuuden sukupolvien välillä, mutta ennen kaikkea se tuo esiin tapahtuman pinttyneisyyden. Repliikki kertoo siitä, että rituaali ei ole osoittanut muuttumisen merkkejä millään tavalla. Se toistuu aina samanlaisena. Kesäasukkaiden tavanomainen toivomus juhlan muuttumattomana säilymisestä ilmentää omalta osaltaan juhlan tärkeää symbolista merkitystä. Kesäjuhla on rituaali, joka ei symboliarvonsa takia saa muuttua. Sen kätköissä on jotain, joka hämärtyisi ja katoaisi juhlan popularisoituessa.

Kesäjuhla on symbolinen juhla. Harjun juhla halutaan pitää suljettuna, pysähtyneenä rituaalina. Juhlapaikka sulkee ulkopuolelleen monien ihmisten ohella myös ajan kulumisen. Kerran kesässä, heinäkuun iltana metsäaukiolla kesäasukkaat ja kyläläiset elävät yhtä lailla menneisyydessä ja nykyhetkessä - siis ajattomuudessa. Juhlaan osallistujat kuuluvat tapahtuman menneisyyteen. Juhlapaikka on heille tuttu aiemmista juhlista ja muustakin kesäelämästä kylässä. Pikku-Punkaharjun aukiolla elävät nostalgisoituneet muistot juhlasta. Rituaaliin osallistumalla on mahdollisuus elää

uudelleen muistojen kesäjuhlat. Juhla on tie lapsuuden ja nuoruuden kesiin. Siinä elää myös kylän oman seuran Tähkä II:n historia, johon taas yhdistyy Jauhialan väen lisäksi myös naapurikylien väkeä.

Tapahtumassa eivät korostu vain nostalgiset muistot lapsuuden ja nuoruuden juhlista, vaan se herättää myös tietoisuuden kyläyhteisön olemassa olost. Harjun juhla on niitä kyläläisiä ja kesäasukkaita varten, joille vanha kylä on tuttu omien tai kollektiivisten muistojen kautta. Vaikka rituaalin omakseen kokeva henkilö ei itse olisikaan kokenut kyseistä aikakautta, on siihen liittyvä kollektiivitradiatio sekoittunut myös hänen omiin muistoihinsa. Juhlaan osallistujien muisti ulottuu johonkin autenttisena pidettävään aikaan, jolloin kylä oli sosiaalisesti aktiivinen ja itsenäinen kokonaisuus ja jolloin kyläläisten elämässä vaikutti herrasväen läsnäolo. Kyläyhteisön kulta-aikaa ovat muistin tavoittamat vuosikymmenet aina 1960-luvulle saakka. Jauhiala on yhteisönä muuttunut muutaman viime vuosikymmenen aikana monin tavoin. Muutokset ovat heijastusta yleisten elämäntapojen ja yhteiskunnan rakenteen muutoksista. Yhteisöllisesti aktiivisesta Jauhialasta ei ole kyläläisten ja mökkiläisten mielestä paljoakaan konkreettisesti jäljellä. Kesäasukkaiden ja kyläläisten yhteiselosta halutaan pitää kiinni edes symbolisen toiminnan kautta. Nykyinen eristäytyminen oman kodin piiriin, mikä ulottuu kyläläisten keskinäiseenkin kanssakäymiseen, halutaan häivyttää edes hetkeksi. Rituaalissa tietoisuus yhteisöllisyydestä herää, vaikka yhteisöä ei enää tarvittaisikaan arkipäivän toimintojen ulottuessa kylää ja paikkakuntaa laajemmalle alueelle.

Jauhialan pienessä paikallisjuhlassa on kyse kadonneen maailman kohtaamisesta ja yhteisyysidentiteetin vahvistamisesta rituaalin kautta. Esimerkki vastaavanlaisesta tapahtumasta on löydettävissä Helsingistä. Etnologi Anna-Maria Åström on tarkastellut Helsingin perinteisiä, joka syksyisiä silakkamarkkinoita päämäärältään samanlaisena rituaalina. Markkinat on tärkeä kohtaamistilanne monille suomenruotsalaisille. Ruotsinkieliset kalastajat ja kaupunkilaiset kohtaavat siellä toisensa. Entinen jako kansaan ja herrasväkeen on yhä säilynyt ihmisten tietoisuudessa, mutta siihen ei liity enää arvottavaa asennetta, vaan ennemminkin jako on otettu osaksi yhteisiä muistoja ja historiaa. Yhteisyys perustuu kieleen ja vanhoihin, useiden sukupolvien ajan kestäneisiin tuttavuussuhteisiin. Myyjät ja ostajat tuntevat toisensa pitkän ajan takaa. Kalamarkkinat ovat osalle Helsingin suomenruotsalaisesta väestöstä sekä saariston ja rannikon kalastajille yhteisen historian ja yhteisten muistojen kiteytymä. (Åström 1995, 129-138.)

Rituaalinen kanssakäyminen kyläläisten ja huvila-asukkaiden välillä on ennen kaikkea *yhteisyyden ja jaetun nostalgian symboli*. Harjun juhla avautuu tärkeänä yhteisöllisyyden symbolina vain niille, jotka ovat osallisina kylän historiassa. Menneiden vuosikymmenien kesäjuhlissa kohtasi kaksi toisistaan kaukana olevaa elämäntapaa eli maalaiset ja herrasväki. Silloin tapahtuman yhtenä tarkoituksena oli lieventää jännitettä ja vähentää etäisyyttä kahden erilaisen kulttuurin välillä. Nykyisin tapahtumassa sen sijaan korostuvat jaetut arvostukset ja menneisyys. Juhlassa kohtaavat Jauhialan kyläläiset ja huvila-asukkaat, joilla on yhteisiä muistoja kylästä ja sen kesistä. Huvilakulttuurin varhaisiin vuosikymmeneihin kuulunut kesäasukkaiden ja kyläläisten vastakohtaisuuden aika koetaan nykyisyydestä käsin yhteiselona, joka muistetaan turvallisena aikakautena. Kesäjuhla on siten nostalgisesti sävyttyneen kesä- ja kyläihanteen vaalimista. Heinäkuinen illanvietto Pikku-Punkaharjulla on nostalgian konkretisoituma. Juhlan viettäminen vuosittain on merkki muistoissa olevan Jauhialan kylän olemassa olost. Vanha Jauhialan kylä elää edelleen kesäjuhlassaan.

LÄHTEET:**Litteroidut kesäasukkaiden haastattelut kesällä 1997:**

(koodi, haastateltavan nimi, syntymäaika, asuinpaikka)

- AH01 Anni Helasvuo 1901-1994, Helsinki (haastattelija Tauno Pyysalo vuonna 1984)
 SR12 Salme Räikkönen s. 1912, Lappeenranta
 RV17 Rauha Voipio-Vaalas s. 1917, Helsinki
 KV19 Kaarlo Voipio s. 1919, Hämeenlinna
 AA21 Annikki Ahvenjärvi s. 1921, Tornio
 AL39 Anna-Liisa ja Paavo Laihanen, Lappeenranta
 OP32 Olavi ja Marja-Leena Petro, Lappeenranta
 LK33 Laura Karhuvaara s. 1933, Turku
 OT44 Outi Tolvanen s. 1944, Helsinki
 EH45 Esa Helasvuo s. 1945, Helsinki
 IV46 Iikko B. Voipio s. 1946, Helsinki
 SO46 Sakari Orkamo s. 1946, Helsinki
 OV46 Oili Vainikka, Lappeenranta

Kirjallinen kysely keväällä 1994:

(em. haastatteluista poiketen tekstiviittauksissa ei sivunumerointia)

- JH03 Jorma Helasvuo s. 1903, Kerava
 LH04 Laura Korpikaivo-Tamminen s. 1904, Lappeenranta
 KH09 Kaarlo Helasvuo s. 1909, Vantaa
 PV12 Pentti J. Voipio s. 1912, Helsinki
 RV17 Rauha Voipio-Vaalas s. 1917, Helsinki
 RT17 Riitta Tykkyläinen s. 1917, Lappeenranta
 NV21 Niilo Voipio s. 1921, Helsinki
 AA21 Annikki Ahvenjärvi s. 1921, Tornio
 TN45 Tuulikki Närhinsalo s. 1945, Lappeenranta

Kyläläishaastattelut Jauhialassa kevättalvella 1994:

HK04 Helmi Kymäläinen s. 1904, Taipalsaari

TP94 Tauno Pyysalo s. 1914, Taipalsaari

Arkistoaineisto:

Etelä-Karjalan maakuntamuseon rakennuskortit (EKM):

numero 12: Käenmäki, numero 15: Nikki, numero 17: Kirjamoinniemi

Raittiusyhdistys Tähkä II:n Tähkäpää-lehdet 14.8. 1927 ja 12.5. 1929

Raittiusyhdistys Tähkä II:n kokouspöytäkirjat ja jäsenluettelo

Lehtiartikkelit: Etelä-Saimaa 15.7. 1997

Painetut lähteet:

Barfield, Thomas 1997: *The Dictionary of Anthropology*. Blackwell Publishers.

Björklund, Ulf 1983: *Fritidsdrömmen. Ideal och verklighet i östsvensk skärgårdsbygd. Svenska livsstilar. Om naturen som resurs och symbol*. LiberTryck, Stockholm.

Brück, Ulla 1988: *Identity, local community and local identity. Tradition and Cultural Identity*. NIF Publications No. 20. Uppsala.

Cohen, Anthony P. 1985: *Symbolic Construction of Community*. Key Ideas. London.

Daun, Åke & Löfgren, Orvar 1980: Etnologian metodeja. Jyväskylän yliopisto, etnologian laitos. Tutkimuksia 14. Jyväskylä.

Davis, Fred 1979: *Yearning for Yesterday. A Sociology of Nostalgia*. London.

Giddens, Anthony 1995: Elämää jälkitraditionaalisessa yhteiskunnassa. Ulrich Beck & Anthony Giddens & Scott Lash: *Nykyajan jäljillä. Refleksiivinen modernisaatio*. Vastapaino: Tampere.

Gustavsson, Anders 1981: *Sommargäster och bofasta*. Stockholm.

Gustavsson, Anders 1989: Culture Contact. A Timely Field for Ethnological Research. *Ethnologia Scandinavica. A Journal for Nordic Ethnology. Vol. 19*. Lund.

Haapakka, Kaija 1993: Suomen kesäasutuksesta. *Suvelasta Onnelaan. Huvilaelämää Oulussa*. Näyttelyesite. Pohjois-Pohjanmaan museo.

Hellberg-Hirn, Elena 1991: Tidens mönster. *Kring tiden. Etnologiska och folkloristiska uppsatser*. toim. Anna-Maria Åström & Ivar Norlund. Meddelanden från folkkultursarkivet Nr 11. Svenska litteratursällskapet i Finland. Helsinki.

Jansson, Lars 1993: Muumipeikko 12, Nipsun kylpylä. suom. Juhani Tolvanen & Anita Salmivuori. WSOY: Juva.

Jurvanen, Pertti 1987: Taipalsaari. Pitäjä Saimaan sylissä. Lappeenranta.

Karste-Liikkanen, Greta 1968: Pietari-suuntaus kannakselaisessa elämänkentässä. Kansatieteellinen arkisto 20. Helsinki.

Kauppinen, Eeva-Liisa 1998: Kesä Saimaalla. Huvilakulttuuria Savonlinnan seudulla Savonlinnan maakuntamuseo. Savonlinna.

Kemppinen, Veikko & Linkojoki, Pauli 1972: Loma-asutus Suomessa 1960-luvun lopulla. Valtakunnansuunnittelutoimiston julkaisusarja A:26. Helsinki.

Knuuttila, Seppo 1994: Tyhmän kansan teoria. Näkökulmia menneestä tulevaan. Tietolipas 129. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Korkiakangas, Pirjo 1996: Muistoista rakentuva lapsuus. Agraarinen perintö lapsuuden työnteon ja leikkien muistelussa. Kansatieteellinen arkisto 42. Suomen Muinaismuistoyhdistys. Helsinki.

Krohn, Aarni 1991: Elämän lomassa. Suomalaisen loman historia. Helsinki.

Le Goff, Jacques 1992: History and Memory. Columbia University Press. New York.

Lehmusoksa, Ritva & Salokorpi, Sinikka 1996: Suvi suloinen. Suomalainen kesämökkikirja. Tietoa ja tarinaa. Arkea ja juhlaa. Gummerus: Jyväskylä.

Lehtonen, Heikki 1990: Yhteisö. Vastapaino: Jyväskylä.

Lehtonen, Juhani U.E. 1982: Kaupungistuva kansankulttuuri. *Suomen kulttuurihistoria III. Itsenäisyyden aika*. toim. Päiviö Tommila & Aimo Reitala & Veikko Kallio. WSOY: Porvoo.

Lehtonen, Juhani U.E. 1977: Kulttuurin muutos. Kaupunkityö sitoo ja vapauttaa: ajankäsityksen muutos. *Kaupunkikansatieteen ongelmia. Tutkimuskohde ja sen kokonaishahmo kulttuurin muutoksessa*. Matti Räsänen & Juhani U.E. Lehtonen. Jyväskylän yliopisto, etnologian laitos. Tutkimuksia 7. Jyväskylä.

Lievonen, Timo 1987: Etelä-Karjalan rakennuskulttuuri. Lappeenranta.

Lönnqvist, Bo 1996: De andra och det annorlunda. Etnologiska texter. Svenska Folkskolans Vänner. Serie III, volym 12. Ekenäs.

Mäkelä, Matti 1998: Sääkirja. WSOY: Juva.

Ortner, Sherry B. 1973: On Key Symbols. *American Anthropologist*.

Rannikko, Pertti 1996: Onko Sivakkaa enää olemassa? Tutkielma yhteisöllisyyden muutoksesta. *Kyläläiset, kansalaiset. Tulkintoja Sivakasta ja Rasinmäestä*. Joensuun yliopisto. Karjalan tutkimuslaitoksen julkaisuja N:o 114. Joensuu.

Rikkonen, Ensio 1978: Taipalsaari. kymenlaakso ja Etelä-Karjala sanoin ja kuvin. Kuopio.

Räsänen, Matti 1985: Keskeisiä aihepiirejä. Kaupungit ja paikalliskulttuurit. *Teoriaa, aihepiirejä ja näkökulmia kansatieteellisessä tutkimuksessa*. Ethnos-julkaisu I. Lappeenranta.

Sallinen-Gimpl, Pirkko 1994: Siirtokarjalainen identiteetti ja kulttuurien kohtaaminen. Kansatieteellinen arkisto 40. Helsinki.

Salmi-Nikander, Kirsti 1989: Modernin paikallisjuhlan ulottuvuuksia. *Betoni kukkii. Kirjoituksia nykyperinteestä*. Tietolipas 115. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki.

Samuel, Raphael & Thompson, Paul 1990: Introduction. *The Myths We Live By*. toim. Raphael Samuel & Paul Thompson. London.

Strathern, Marilyn 1981: Kinship at the Core. Cambridge.

Suvihuvi-Sommarnöje. 1988. tekstit Bo Carpelan. Suomen valokuvataiteen museo. Lahden tuotepaino.

Turner, Bryan S. 1987: A Note on Nostalgia. *Theory, Culture and Society*.

Vapaa-ajan asumiskampanja 1995-1996: Raportti. Saaristoasiain neuvottelukunta & maakunnat. Helsinki.

Voipio, Aarni 1960: Elämäni. WSOY: Porvoo.

Wolf-Knuts, Ulrika 1995: Drömmen om den gamla goda tiden. Om nostalgi i veckotidningar. *Nostalgi och sensasjoner. Folkloristisk perspektiv på mediekulturen*. NIF Åbo.

Vuori, Olli 1966: Kesähuvilanomistus Suomessa. Kartoittava tutkimus kesäasutuksesta ja huvilanomistuksesta taloudellisena ilmiönä. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja C, osa 3. Turku.

Vuori, Olli 1968: Huvila-asukkaiden sosiaalinen käyttäytyminen. Turun yliopiston sosiologian laitoksen monisteita. Monisteita 15. Turku.

Åkerman, Daniel Woldemar 1993: Muistelmia. D.W. Åkermanin sukutoimikunta. toim. Pentti J. Voipio. Valtion painatuskeskus. Helsinki.

Åström, Anna-Maria 1995: Der Fischermarkt in Helsingfors (Helsinki) als Identitätsmerkmal der Schweden in Finnland. *Schweizerisches Archiv für Volkskunde. Halbjahresschrift im Auftrag der Schweizerischen Gesellschaft für Volkskunde.* Herausgegeben von Ueli Gyr. 91. Jahrgang. Basel.

KARTTALIITE

JAUHALA

(kylän yksittäisistä rakennuksista karttaan merkitty vain vanhimmat kesäasunnot)

